

Uzsoki Mária

Ráchel könnye

Czupi Kiadó

Uzsoki Mária: Ráchel könnye

Uzsoki Mária

Ráchel könnye

Nagykanizsa 2015

AMBRUS MÁRTA
alkotásairól

a fényképfelvételeket
SZAKONY ATTILA
készítette

ISBN 978-963-9782-43-3

Kiadja:
Czupi Kiadó
8831 Nagykánizsa, Pityer u. 19.
Tel: 93 320 766
www.czupi.hu

Angyalos mese

(Reményik Sándor: Egy lélek állt... című versének ihletésére)

Az Úr a magas Mennyszámban az Őrangyalok meghallgatására készülődött. Leült fenséges trónusára, intett a körülötte szorgoskodó Főangyaloknak, hogy engedjék elébe a kis lelkecskéket; a „bambinókat”, ahogyan néha becézni szokta őket. A Mennyei Atya szerette, ha a kis lelkecskék jelen voltak az Őrangyalok beszámolóinak meghallgatásán.

– Hallgassák csak a földi dolgokat! Rövidesen elérkezik az idő, amikor nekik is menniök kell a Földre.

A Főangyalok buzgón bólogattak, mégis szorongva teljesítették az Úr kívánságát. Félték, hogy – mint mindig – ezúttal sem tudják érvényesíteni tekintélyüket, nem sikerül féken tartaniok a „siserehadat”.

Bizony, jól sejtették. Amikor félrehúzták a trónus mögötti nehéz függönyt, beözönlött a lelkecskék serege. Mint amikor a kaptár ajtaját kinyitja a méhész, és egymás hegyénhátán igyekeznek a méhecskék a szabadba, úgy libbentek, úgy zúdultak be a lelkecskék a trónterembe. A Főangyalok sóhajtozva igyekeztek a helyükre terelni, a trónus lépcsőjére leültetni őket, de mondanom sem kell, egyelőre eredménytelenül.

A kis bambinók önfeledten cikáztak, röpködtek ide-oda. Bebújtak az Úr köntösének ráncaiba, belestek a trónusa alá, a lépcső mögé. A huncutabbak bebátorkodtak a jóságos Atya szakállának szálai közé, onnan kukucskáltak ki. Sőt! Alig merem leírni! Valamelyik rakoncátlan az Úr szemöldökére telepedett. És nézzenek oda! A legkisebb ugribugri az Atya feje búbján landolt, onnan integetett büszkén a többieknek.

Ez már sok volt a Főangyaloknak. Egyikük összevont szemöldökkel, intésre emelt karral elindul feléjük, hogy rendet tegyen.

Ám a jóságos Atya tekintete megállította. Ez az atyai pillantás beszédes volt: – Ha engem nem zavar, te se türelmetlenkedj! Csak ugrabugráljanak! Úgysem sokáig tehetik. Nemsokára indulnak a Földre. Gyermekként fognak megszületni, megkezdik földi életüket.

Így hát – a Főangyalok számára végtelennek tűnő – néhány percig még tartott a zsongás a trónus körül.

Az Úr eközben csendesen mosolygott a szakálla mögött. Kis idő múlva aztán méltósággal felemelte jobb karját.

Abban a pillanatban a lelkecskék – mintegy varázsütésre – elcsendesedtek. Másodpercek alatt megtalálták a helyüket a trónus lépcsőjén. Letelepedtek, csendesen várakoztak. Piszszelésük sem hallatszott. Naná, hogy csendben voltak! A hallgatás volt a feltétele a maradásuknak. Ami ezután következett, azt mindenképpen látni és hallani akarták. Nem kockáztattak. Lehet, hogy előfordult egy kis lökdösődés, halk kuncogás, de az is olyan óvatosan, hogy alig lehetett észrevenni. Nem szisszent fel, akit picit megcsiklandoztak. Hogyne! Még elnevelték volna magukat a többiek, aztán szégyenszemre kivonulhattak volna idő előtt a trónteremből.

– Így kellett volna kezdenetek, ilyen fegyelmezetten! – mormogta magában az egyik Főangyal. Természetesen arra vigyázott, hogy az Úr véletlenül se hallja meg a dohogását. Lehajtott fejjel igyekezett a Mennysország kapuja felé. Komótosan kitérte a hatalmas kapu mindkét szárnyát.

A kapu előtt már felsorakoztak az Őrangyalok. Némelyikük kimerülten, fáradtan várakozott a nehéz teher cipelésétől vagy a sikertelenség súlyától. Mások derűsek voltak. Hosszú útról, a Földől érkeztek, hogy számot adjanak, mit intéztek, kinek, mit segítettek, milyen üzeneteket hoztak.

Elsőként a nehéz terhet cipelők léptek az Úr elé.

– Idős, sorsával megbékélt ember lelkét hoztam, Uram. Fogadd be országodba! – szólt az első Őrangyal, letéve a földi életét befejező ember lelkét az Úr lábához.

– Egy fiatal hegymászó lelke áll előtted, Uram. Látod, most sem érti, mi történt vele. Hiába óvtam, nem tudtam a vakmerőségében fékezni. Le akarta győzni, meg akarta hódítani egyik hegvedet. Nem tudtam megmenteni! Kudarcot vallottam, Uram! – mondta térdre borulva a második, megtört Őrangyal.

A jóságos Atya felemelte, magához ölelte: – Nem vallottál kudarcot. Csak nem tudtad visszatartani a vakmerőt. Ne búslakodj! Eredj, és készülj, mert még nehezebb feladatot szánok neked!

Egy egész csoport állt most az Úr elé: – Repülőgépszerencsétlenség áldozatainak lelkeit hoztuk, Uram! Egyet sem sikerült a földi életnek megmentenünk. Minden utas lelke itt van, irgalmadra várva.

És jöttek sorban a többiek: a súlyos betegségben elhunyt, a balesetes, az erőszaknak áldozatul esett lelkét hordozók. Hozták az önpusztítók, a vakmerők, a felelőtlenek, a gyógyíthatatlan betegek, a szerencsétlen gyermekek lelkét. És újszülöttekét, akiknek nem sikerült a földi életet elkezdni.

A Mennyei Atya irgalmas tekintete végigsimogatta mindegyiket, majd intett a gyógyító angyaloknak, hogy vegyék oltalmazó szeretettel pártfogásba őket.

Ezután azok az Őrangyalok következtek, akik kéréseket közvetítettek. Gyermeki sorsok javításáért, bajból való kilábalásért, rabok, szenvedélybetegek gyógyulásáért könyörögtek az emberek odalenn a Földön. Ezek a kérések is odakerültek az Úr lábához.

Azután a hálát, a köszönetet közvetítő Őrangyalok számoltak be. Betegségből meggyógyultak, bajból kikecmergők, anyává lett nők, gyermeküket visszkapó édesanyák, nehéz akadályokat szerencsésen leküzdő fiatalok, boldog

gyermek hálás szívvel köszönték a Mennyei Atya gondoskodó szeretetét.

Már csak egy csoport Órangyal várakozott, hogy meghallgassa őket az Úr. Kisgyermekektől hoztak üzeneteket. Köszöneteket, kéréseket.

A kis lelkecskék felélénkültek. Ezeket az üzeneteket szerették a legjobban hallgatni.

A Mennyei Atyának is felcsillant a szeme, amikor a gyermekek leveleit olvasták az Órangyalok.

A gyerekek szerettek levelet írni. Leveleikben köszönetet mondtak a jó osztályzatokért, felelet megúsásáért, dolgozatírás elmaradásáért, szigorú tanár váratlan hiányzásáért, sikeres puskázásért, ajándékokért, anya-apa kibéküléséért, gyógyulásért, őrangyalok éberségéért, barátért, testvérért, jó nagyszülőért, kiskutyáért, tengerimalacért, elveszett kedvenc játék megtalálásáért...

Az Atya bólogatott, miközben figyelmesen hallgatta a véget nem érő gyermeki köszöneteket, vallomásokat. – Milyen kedvesek, milyen hálások! Még romlatlanok. Jól őrködjete felettük, ezután is, Órangyalok!

Legvégül következtek azok az Órangyalok, akik gyermeki kéréseket tartalmazó leveleket hoztak. Némelyik lesütötte a szemét, miközben felolvasta az üzenetet. Elpirult, vagy mosolygott, nem lehetett tudni. Mégis el kellett hangoznia minden üzenetnek, mert a Mennyei Atya valamennyire kíváncsi volt.

Egyet bemutatok:

„Kedves Atya!

Álmomban megtörtént velem a csoda. Fociztunk az iskola udvarán a barátaimmal. Már az elején éreztem, hogy kiváló formában vagyok. A második percben kapásból, ráfordulásból a felső sarokba lőttem a labdát. A kapus csak nézte. Ezt a gólt még három követte. Egyet sarkalltam, egy a kapufáról pattant be, és egy védhetetlen pipa zárta a sort. Ha hiszed, ha nem, néhány kötenyt is adtam. A pálya „ördöge”

voltam. (Ne haragudj a bizarr fogalmazásért!) Atyám! Ez mind megtörtént álomban. Kérlek, tedd meg, hogy a valóságban is megtörténjen! Ígérem, minden nap gyakorolni fogok! Nem rúgok fel senkit, és nem használok durva kifejezéseket! Ellentétben a Benivel. Mellesleg őt nem kellene tovább ügyesíteni.

Őszinte híved: Bence.”

A lelkecskék egyik-másik üzenet hallatán kuncogtak volna, ha mertek volna. Ám akkor sem tették, amikor látták, hogy az Atya fenséges szakálla is meg-megrezdül. Talán ő is nevetett? Ki tudja?

A meghallgatás végén így szólt az Úr: – Lelkecskéim, kicsi bambinóim! Rövidesen ti is útra keltek. Már várnak benneteket a Földön. Menjetek, készülődjetek!

A lelkecskék felpattantak. Ki boldogan, ki megszeppenve, ki tanácstalanul indult készülődni.

Két lelkecske azonban nem mozdult. Egymásba kapaszkodva, egymást bátorítva az Atya elé álltak, és kérték:

– Jóságos Atyánk! Szépen kérünk, küldjél bennünket ugyanahhoz a családhoz! Mi mindig együtt voltunk, soha nem hagytuk el egymást egy pillanatra sem. Nem tudnánk egymás nélkül földi életet élni.

– Készüljetek! – mondta az Atya. A tervemet rövidesen megismeritek.

Elérkezett az indulás pillanata.

A lelkecskék felsorakoztak az Úr előtt. A Főangyalok ellenőrizték, hogy mindannyian útra készek-e, aztán kitárták a Mennysország széles kapuját.

A Mennyei Atya letekintett a Földre. Odahívta maga mellé a lelkecskéket, és így szólt: – Nézzétek! Milyen csodálatos a Föld! Nézzétek a hegyeket, a dombokat, a völgyeket! Nézzétek a patakokat, a folyókat, a tengereket, az óceánokat! Látjátok a szép szigeteket, a réteket, a mezőket, a tavakat? Látjátok a gyönyörű növényeket, a sok állatot? Ezt

mind az embereknek adtam, hogy használják és boldoguljanak.

Azután a sok városra, falura, különös alkotásokra mutatott: – Nézzétek, milyen sok mindent alkotott az ember is! Az emberekhez küldelek most benneteket. Megmutatom a családokat, ahova gyermekként születni fogtok. Azt azonban, hogy melyik földrészre, melyik országba, melyik településre érkeztek, nem tudhatjátok meg.

Szépen, sorban minden lelkecskének megmutatta leendő édesanyját, a családot, és elbocsátotta őket.

Már csak ketten maradtak. Az a bizonyos két lelkecske, aki nem tudott elszakadni egymástól.

– Jóságos Atyánk! ... próbálkozott a bátrabb.

– Döntöttem – szólt az Úr. Nézd, kis bambinóm, ott azt az asszonyt! – szólt, és átkarolta az egyik reszkető kis lelket, miközben lemutatott egy szomorú, imádkozó fiatal nőre. Évek óta fohászkodik egy gyermekért. Egyszer majdnem sikerült anyává lennie. Ám a kis lélek, aki hozzá indult, nem tudott megbirkózni a földi élettel. Visszajött, mielőtt megszületett volna. Te erős vagy, kedvesem. Oda kell menned.

– A társam! A társam, Atyám! Nem jöhetne velem? – siránkozott a lelkecske.

– Egyedül kell menned. Indulj! – szólt az Úr.

Egy, csak egy lélek állt az Úr előtt.

Térdre borult, úgy rimánkodott: – Jóságos Atyám! Gyenge vagyok, bátortalan, ügyetlen. A társam nélkül nem boldogulok. Kérlek...

– Ismerlek – szólt az Úr. A sorsodat eldöntöttem – lemutatott a Földre, egy sok gyermekes család otthonára. – Nézd azt a családot, kis bambinóm! Nyolc gyermek ül az asztal körül. Apjuk szeli a kenyeret, anyjuk meríti az ételt. Mind boldogok. Kukkants be a gyerekszobába! Látod? Ott áll a legkisebb gyermek rácsos ágya. Rád vár. A babaruhák ott sorakoznak kimosva, kivasalva. Ez a népes család örömmel

fogadja a kilencedik testvérkét. Azt sem bánják, ha félénk,
riadt, esetlen, és segítségre szorul. Hozzájuk küldelek.

– Atyám – siránkozott tovább a lelkecske – én nem talál-
lok oda. A társam nélkül nem tudok repülni!

„Én nem akarok menni!...

...És szólt az Isten szigorúan: Elég!

A törvény ellen nincsen lázadás!...

Ha milliók mentek panasztalan,

Talán te légy kivétel?

Mint fiókát az anyamadár:

Kivetlek. Tanulj meg jobban repülni, ...

...S az ige alatt meggörnyedt a lélek.

Szomorúan indult a kapu felé,

De onnan visszafordult: Ó Uram,

Egy vágyam, egy utolsó volna még”

A testvéremet...

„...Szeretném viszontlátni odalenn...

...S felelt az Úr:

Menj és keresd! Lehet, hogy megtalálod!”

(Reményik Sándor: Egy lélek állt)

Gyümölcsoltó

A katolikus egyház a hatodik századtól március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén emlékezik meg az angyali üdvözletről.

A néphit szerint ekkor kezdik szemezni a gyümölcsfákat.

Idén március 25-én gyönyörű, verőfényes tavaszi nap volt.

A Gellért-hegy fái, bokrai rügyet bontottak, a napsütötte lankákon zöldellni kezdett a fű. Párjukat hívó, fészket építeni készülő madarak ide-oda röpködtek, vidáman csicse-regtek. Versenybe szálltak az autók, villamosok zajával.

Amint mentem felfelé a Sziklatemplomhoz vezető lépcsőn, fokozatosan halkult a város zaja.

A templom kovácsoltvas kapuja kitárva várta az odaigyekvőket. Megálltam a kapu előtt, hogy még egy pillanást vessek a Duna vizén megcsillanó tavaszi sugarakra, a szél kergette felhőkre.

A szomorú emléket idéző betontömb mellett beléptem a barlangszerű templomba. Hirtelen átölelt a csend.

A Szent Gellért Sziklatemplom, ez a titokzatos nemzeti szentély Budapest szívében, a Gellért-hegy méhében található. Építését 1931 tavaszán dr. Lux Kálmán tervei alapján Weichinger Károly fejezte be az egyetlen magyar alapítású férfi szerzetesrend számára. Amikor 1951 húsvét hétfőjén az ÁVH elvitette a pálosokat, a sziklatemplom gazdátlanul maradt. Helyén karsztvíz-megfigyelő állomást alakítottak ki. A bejáratot az 1960-as évek elején betonfallal elzárták.

1989. augusztus 27-én a Magyar Pálos Rend a templomot újra megnyitotta. A betonfalat, mely a bejáratot elzárta, 1992-ben lebontották. Egy darabját azonban a bejárat mellett hagyták – mementóként.

2008. december 3-án a Pálos Rend pápai jóváhagyásának 700. évfordulója alkalmából tartott ünnepi istentiszteleten a pálosok visszakapták a sziklatemplom használati jogát.

A Pálos Rendet Boldog Özséb esztergomi kanonok alapította. 1246-ban lemondott rangjáról, vagyonáról, és a Pilisbe vonult remeteségbe, ahol monostort is épített. 1250 körül hat remetetársával együtt rendet alapított, melynek védőszentjévé Remete Szent Pált választotta. A Szentszék 1308-ban pápai jogú renddé nyilvánította a pálosokat, 1367. február 28-án V. Orbán pápa a rendet megerősítette.

A pálos szerzetesek mindenkor elsősorban a hazáért, a nemzetért imádkoznak.

„Ha látni akarod az ország soros állapotját, tekints Remete Szent Pál rendjére” – írta róluk Pázmány Péter.

A rend életében központi helyen áll a Mária-tisztelet. E tisztelet kifejezésekképpen is, fehér ruhát hordanak.

A pálosok sok kiváló személyiséget adtak a hazának. Köztük „a magyar Horatius”-ként emlegetett Virág Benedeket, aki 13 éves korában a nagykanizsai piaristáknál kezdte tanulmányait. 1772-ben ment Pestre, 1775-ben lépett be a Pálos Rendbe.

Lassan lépkedtem a sziklatemplom sejtelmes félhomályában.

A természet alkotását nagy tiszteletben tartva, a barlang zezzugos járatait az építők meghagyták, így is menedéket kínálva, nyújtva a csendre vágyóknak. Mellettük elhaladva értem a legtágasabb helyiségbe, a templomba.

Szemben találtam magam a csodálatos oltárral, melyet a pécsi Zsolnay-gyár művész-mesterei díszítettek.

A templom tele volt. Az első sorokat apró gyermekek és az őket kísérő felnőttek töltötték meg, hátrébb zárándokok ültek, álltak.

A szentmise kezdetét jelző csengő megszólalása után felcsendült a kicsinyek éneke:

Mária, Mária, szép virágszál,
Mária, szikrázó nap,
Szeplőtlen fogantatott ártatlan lány,
Könyörögi érettünk Anyánk!

A pálosok fehér öltözetében fiatal, tiszta tekintetű szerzetes lépett az oltár elé. Lényéből áhítat, béke sugárzott. Együtt énekelt a gyermekekkel:

Mária, Mária, szép virágszál,
Mária, szikrázó nap,
Védelmezz Magyarok Nagyasszonya,
Imádkozz érettünk Anyánk!

A Máriát köszöntő ének gyermekhangon különösen szépen hangzott. A jelenlévők lelkét egészen biztosan mélyen megérintette. Nem csoda, hogy a fiatal szerzetes is kicsit elfogódottan köszöntötte a közeli városból érkezett több, mint félszáz óvodást, a kísérő óvodapedagógusokat, szülőket, a felvidéki zarándokokat és valamennyi hívőt.

Kisgyermekek léptek ekkor a szerzetes elé. Mosolyogva szólították meg, és egy óvodások rajzait tartalmazó albumot adtak át neki. Ő is mosolygott, amikor lehajolt a kisikhez, hogy átvegye az ajándékot. Magával ragadta a pillanat meghittsége. Csodálkozva, örömmel lapozgatta.

– Nahát! Itt van egy gyönyörű rajz az angyal üdvözléről! Itt meg a Szentcsaládról! Itt látom a három királyokat! Itt pedig Jézust a gyermekek között! Hát ez csodaszép! Nézzék – mutatta a hívek felé –, milyen megkapó szépséggel rajzolnak a gyermekek!

Mosolya átragadt a felnőttekre. Még a legmorózusabb idős úr arca is kisimult, aki sehogy sem értette, mit keres-

nek apró gyermekek ilyen „komoly” helyen. Talán a gyermekekre is rámosolygott volna, ha szigorú vonásai és komolysága engedte volna.

A gyermekeket a dohogó bácsi nem bátorította el. Boldogok voltak, mert látták, hogy a fiatal szerzetesnek örömet okoztak jelenlétükkel, énekükkel, ajándékukkal.

Tágra nyílt szemmel hallgatták.

A szerzetes a gyermekek számára is érthető egyszerűséggel beszélt az ünnep szépségéről, jelentőségéről és az istentisztelet mai, különleges mozzanatáról. Elmondta, hogy ez a szentmiseáldozat azokért a megfogant, de még meg nem született magzatokért is kerül bemutatásra, akiknek a világra jövele bizonytalan. Sajnos ki vannak szolgáltatva a felnőttek döntésének. Tőlük függ, hogy a gyermekek életben maradhatnak-e és megszülethetnek-e.

Ez a nap azért is különleges, mert ezen a napon – immár pálos-hagyományként – önként vállalt fogadalomtételre is sor kerül. A jelen lévő felnőttek lélekben örökbe fogadhatnak egy-egy még meg nem született gyermeket, akit a meg nem születetés veszélye fenyeget. Napi imáikban szeretetet, bátorságot kérhetnek a szülőknek, hogy merjék meghagyni magzatuk életét.

Beszédét követően a gyermekeket kísérő óvodapedagógusok ajkán szólalt meg a Máriát dicsőítő ének:

Nézd, önzésünk mély, sötét börtönbe zár,
a hűtlenség kigyója szívünkre vár.
Erőtlen gyermeked hozzád kiált:
Ne hagyd el, jöjj, segíts már!

A szeretet hűsége szívedben ég,
Mint hajnali verőfény, oly tiszta, szép.
Lánglelked tűzjelét ragyogtasd ránk!
Utunkon előttünk járj!

Az ének és az ígérettétel alatt a gyermekek és a felnőttek keze összekulcsolódott. Vajon a kézszorítása erőt adott? Vajon ez volt a rejtett értelme az apróságok jelenlétének? Nem tudhatom. Nem tudhatom, mi zajlott a szívekben, lelkekben. Csak azt éreztem, hogy a pillanat felemelő volt.

A szentmise befejeztével az apróságok iskolásoknak is dicséretére váló módon felsorakoztak az oltár előtt, hogy búcsúzásként jelet kapjanak a homlokukra. A fiatal pálos szerzetes nagy türelemmel rajzolta a kereszteket a gyermekek homlokára.

– Nézd, anya, jelet kaptam! Látod? – suttogta az egyik kisleány, miután visszaért édesanyjához.

– Látom, kicsim – ölelte magához az anyukája.

– Szerinted meddig fog látszani?

– Ameddig csak szeretnéd! – érkezett a válasz.

Az emberek lassan a kijárat felé indultak. A felnőttek türelmesen megvárták, amíg a gyermekcsapat kivonul.

Ekkor – gyönyörű tájszólással – megszólalt a felvidéki zarándokok szívből jövő imája. Különös, dallamos, ősi módon imádkoztak, hálát adva a mai napért. Ennek a „zümmögő kórus”-nak a hangjára hagytuk el a templomot.

Kiléptem én is a napfényre.

A tavaszi verőfény szinte elvakított, a szél a hajamba kapott. Hallani kezdtem újra a város zaját, a villamosok csikorgását, az autók dübörgését, a motorok berregését. Most nem zavart. Még elnyomta a fülemből visszacsengő ének, mely a most már felszabadultan szaladgáló gyermekek ajkáról szólt nem olyan régen.

Lassan mentem lefelé a lépcsőn.

A város hétköznapi zsongása egyre erőszakosabban vett körül. Láttam a siető, türelmetlen emberek mosolytalan arcát, a villamosra várók ideges toporgását, a lámpa zöld színet kívánni nem tudók rohanását.

Mégis nyugodt voltam. A lelkemben béke volt. Boldoggá tett a tudat, hogy a mai naptól egy meg nem született, ma még talán életveszélyben lévő magzatot – imáimmal – talán megmenthetek az életnek.

Belső hangok

Mami, figyelsz rám?

Emlékszel még arra a varázslatos éjszakára, amikor annyira szeretted a papát, mint talán még soha? Bele akartál oltadni testestől-lelkestől. Csak adni akartál... és kaptál. Egy parányi életet. Engem.

Tudom, megérezted a pillanatot, amikor megérkeztem hozzád. Csend, alázatos öröm, nyugalom, kifejezhetetlen boldogság szállt meg. És engem magadba zártál.

Akkor még örültél.

A titkod voltam. Figyelted magadat és benned engem.

Jaj, de jó volt, mami! Belülről éreztem a tested melegét, a szíved lüktetését. Azt mondtad: „Most egy lüktetéssel több, mely itt muzsikál a holdas éjszakában. Tegnap még nem volt, s ma már itt piheg...” A kezedet ott pihentetted, ahol engem éreztél. Akkor nagyon szeretted. Igaz?

És egyszer csak nem akartál.

Önként bementél egy orvosságzagú, rideg helyiségbe. Aludtál, amikor a kérésedre kiszakítottak belőled. A méhed egy üres, nagy sebmező lett. Nem hallottad, amikor némán kiáltottam. Megérezted volna, ha kétségbeesetten beléd kapaszkodom?

Sajnos nem tudtam semmit tenni, mert parányi és tehetetlen voltam.

Mami, én soha nem simogathatlak meg!

Nem tudok hozzád bújni! Nem fogsz tanítani járni, beszélni. Nem fogsz soha rám nevetni, nem ölelhetsz át. Nem tudom meg soha, kinek a vonásait őrzöm. A szemed soha nem lát meg engem. Nem találkozhat a tekintetünk. Egyedül vagyok és fázom.

És te gondolsz néha rám? Mondd, hogy igen! Legalább bólints!

Tudod, mami, az ember soha, semmilyen körülmények között nem lehet annyira elkeseredett, reményvesztett vagy önző, hogy ne hagyja élni az életet.

Kincsünk a gyermek

A várva várt

A szülei már minden reményt feladtak, hogy kisbabájuk születhessen. Végigjárták a jó hírű klinikákat, felkerestek csodadoktorokat, gyógyfürdőket. Imádkoztak, fohászkodtak, csodatévő helyekre zarándokoltak, de az áhított gyermekáldás elmaradt.

– Istennek talán más terve van velünk. Várnunk kell, és hinnünk! – biztatták egymást hol nagyobb, hol kisebb reménységgel.

Szerettek olyan helyeken sétálgatni, megjelenni, ahol kisbabás anyukákkal találkozhattak. – Örüljünk az ő boldogságuknak! Reménykedjünk, hogy egyszer mi is szülők lehetünk! – mondták, látva a gyönyörű, egészséges gyermekeket.

Egyszer csak – maguk sem hitték – Ádámka megkopogtatta édesanyja szívének ajtaját. Ami éveken keresztül elérhetetlen vágy volt, valósággá vált. Egészséges, hangos sírással jelentkező, anyatejet követelő magzatuk éppen három éve megszületett.

Édesanyja a kilenc hónap alatt nem érzett semmi nehézséget, kellemetlenséget, csak boldogságot. Nem zavarta, sőt, kimondottan boldoggá tette, amikor észrevette alakjának változásán, hogy magzata gyarapodik. Várta az első mozdulását. A sors különös ajándékának tekintette, hogy az első apró moccanást férjével együtt, egymás mellett ülve érzékelhették. Beszéltek hozzá, daloltak neki, zenét hallgattak vele, és simogatták a pocakon keresztül.

Édesanyja a szülés fájdalmát sem érezte. Csak arra koncentrált, hogy segítse fia megérkezését, és végre magához ölelhesse.

Édesapja is ott volt a születésénél. Együtt örült a mamával az érkezésének.

Édesanyjának Ádámka töltötte ki minden percét. Éjjelét és nappalát. Becézte, babusgatta kisfiát. Ölelte, ringatta, tejjével táplálta. Figyelte álmában, hallgatta a pihegését, jóízű szuszogását. Ápolta, amikor betegeskedett, nevelte, tanította szépre, jóra. Könnyezve szorította magához, amikor az első szavakat kimondta és amikor az első tétova lépéseket megtette.

Meg sem fordult a fejében, hogy bölcsődébe adja. Szüneteltette a foglalkozását, fő hivatásának az édesanyai szerepet tekintette.

Az édesapa is minden szabadidejét kis családjával töltötte. Szeme láttára cseperedett, nyílt az értelme gyermekének. Szeretettel, de férfias józansággal nyesegette az édesanyai túlbuzgóságot, mely időnként a kényeztetés határát súrolta.

Esténként most is sokáig üldögélnek alvó gyermekük ágya mellett. Minden nap hálát adnak szemük fényéért. Kimondani nem merik, de titokban reménykednek, hogy egyszer megérkezik Ádámka testvérkéje is.

Nem türelmetlenkednek. Megtanulták a várakozás csínját-bínját. Úgy gondolják, bármikor érkezik, az számukra a legszebb nap lesz.

A tervezett

Érkezését nagy pontossággal, tudományos alapon tervezték.

Szülei a házasságkötés és a házassági szerződés aláírása előtt megegyeztek, hogy mikor születhet meg. Úgy tervezték, először mindketten gondosan felépítik karrierjüket és közös házukat. Lakberendező igénybevételével nívósan berendezik a közös fészket. Márkás autót vesznek, letudják a távoli földrészekre tervezett utazásokat, mondván, hogy gyermekkel az problematikus lehet.

Ésszerű, precíz, okos, céltudatos, törekvő emberek voltak.

Minden terv szerint zajlott.

Elérkezett az az év, amikor a gyermek megszülethetett. Tudták, mert utánanéztek, és kiszámolták, hogy az év melyik hónapja, napja a legideálisabb a fogantatáshoz. Nem bízták a véletlenre.

Beírták a naptárba a megtermékenyülés időpontját, tesztel ellenőrizték, orvossal igazoltatták, hogy kizárják a tévedést. Arról is bizonyosságot szereztek, hogy fiú a magzat, mert fiút terveztek. Nevezetesen Armandot.

Armand édesanyja a terhesség kilenc hónapja alatt mindent betartott, amit az orvosai előírtak. Ügylet a táplálkozásra, ellenőrizte testsúlyának gyarapodását, méreteinek növekedését. Minden alkalommal megjelent a szükséges ellenőrzéseken. Természetesen folyamatosan dolgozott, hiszen a kettőt össze tudta szervezni. Gyengeséget nem mutatott. Nem lett volna elegáns az ő cégénél rosszulletre hivatkozni.

A gyermek születésének időpontját édesanyja és édesapja pontosan tudta. Egy hónappal előre gondosan megbeszéltek a méregdrága magánklinika professzorával, mikor, milyen körülmények között fog lezajlani a szülés.

Egy aprócska porszem mégis becsúszott a gépezetbe.

Az újdonsült édesapának fontos külföldi tárgyalásra kellett váratlanul utazni, amit semmiképpen nem mondhatott le. Ez azonban kezelhető szituáció volt.

Az édesanya kellően talpraesett, kiváló szervező, kreatív, gyors helyzetfelismerő, kiváló konfliktuskezelő lévén megtalálta a megoldást. Saját, folyamatában lévő ügyeit felgyorsította, lezárta, így minden készen állt Armandka fogadására. A modern nő nem rettentheti meg egy apróság. Sőt, kihívásnak tekinti.

A kijelölt nap reggelén, amikorra érkezését tervezték, az édesanya összecsomagolta saját és a gyermek holmiját, majd beutózott a magánklinikára.

Profi stáb várta.

Tapintatosan, halkan sűrögtek-forogtak körülötte. Rövid időn belül a műtőben állta körül a szakértők és személyzetük hada.

Mire delet harangoztak, Armandka patyolat pólyában édesanyja mellett feküdt. A külön szoba külön bölcsőjében külön személyzet leste kívánságait.

– Gratulálok, asszonyom! A gyermeke egészséges, és ön is nagyszerűen viselkedett! – bókolt a belépő, nagynevű professzor. Ettől a perctől mindenben állunk szíves rendelkezésére. Tessék jelezni a személyzetnek, és intézkedni fognak. Csókolom a kezét! – szólt, és zajtalanul távozott.

A gyermek békésen aludt a bölcsőben. Arca sima, bőre, mint a hab, ruhácskája patyolat. Nem ordított, nem volt elkínzott, nem volt kimerült. Nem küzdött a születéséért. Császárral jött a világra.

Édesanyja meglegedetten nyúlt a mobiltelefonért: – Helló, drágám! A klinikáról telefonálok. Minden rendben. Minden terv szerint történt, megszületett a baba. Már a szobánkban vagyunk. Armand itt alszik mellettem. Rád hasonlít. Nem kell semmi programodat módosítani, tárgyalj nyugodtan. A családot én értesítem, ne fáradj vele! Otthon találkozunk. Csókollak!

Az ifjú édesapát büszkeség és meglegedés töltötte el. – Lám, lám! Okos ember okosan, tervszerűen él! Gondolatban megveregette felesége vállát, mert szerinte megérdemelte. Úgyesen, talpraesetten kezelte a helyzetet. Nem nyafogott, cselekedett. Remek nő!

Küldött egy körtelefont a barátainak, jelezve, hogy belépett a fiús apák sorába. Kikapcsolta a mobiltelefonját és visszasietett a konferenciára.

A soktestvéres

Negyedik gyermekként érkezett a családba.

– Nicsak! Egy fiú! – kiáltott fel boldogan a szülést vezető professzor, aki a három nővérkéjét már világra segítette.

Igazi, boldog meglepetés volt a kisfiú érkezése. Hiszen a szülők nem kérték az előzetes vizsgálatot, nem akarták tudni a magzat nemét. Gyermeket vártak. Testvérkét a három kislánynak.

A kórházból hazatérve a kisfiú hamar megismerkedett a testvérek kíváncsi természetével. Főleg az alig három éves legkisebbikével. Odafurakodott a babát ölelő édesanyjához, és türelmetlen szónoklatba kezdett: – Én is meg akarom nézni! Engedjete közelebb, nem látok semmit! Én is fogni akarom! Jó, leülök a kanapéra, édesanya mellé, de igenis tegyéték az ölembel! A nővérek is foghatták!

Miután kiharcolta, hogy ölébe tegyék kistestvérét, tovább locsogott: – Hú, de picit! És nincs is haja, csak pihék! Akármit is mondatok, ez nem haj! Pihel! Mondom, hogy pihe. Jó, akkor pehely! De akkor sem haj! Miért van csukva a szeme? Jaj, de nagy a szája! Borzasztó hangosan ordít, és most látom, hogy nincs is foga! Nem értem, miért hadonászik folyamatosan a kicsi kezével és a lábával! Édesanya, miért rugdal, amikor nem bántom, csak fogom? Fúj! Mi ez a nedvesség? Vegyéték el tőlem ezt a pisis fiút!

Öcsike büszkén feszített a gyönyörűen hímzett pólyában, amit nővérkéitől örökölt. Miután jóllakott anyatejjel, belefektették a hálószoba védett sarkába állított, szintén örökölt rácsos ágyba, hogy szunyókálhasson.

Testvérkéi lábujjhegyen kiosontak, és suttogva beszélgettek. Tudták, hogy a nyugodt alváshoz csendre van szükség.

A járókát is örökölte. A nappali közepére állították, amikor elhelyezték benne Öcsikét. Így minden irányba nézelődhetett, és őt is mindenki láthatta. Amikor nem aludt, a járókában volt a családja körében.

Nővérkéi kívülről fogták a rácsot, úgy beszéltek hozzá folyamatosan. Néha ugrabugráltak és körbetáncolták. Ha Öcsike látni akarta őket, meg kellett tanulnia forogni, és a rácsokba kapaszkodva – ahogy a lányoktól látta – felállni, lépegetni.

Öcsike szerette hallgatni nővérkéi mondókáit, viccelődéseit, kántálásait. Szerette nézni ugrabugrásukat, hancúrozásukat, táncolgatásukat. Szívesen utánozta őket.

Csendben, figyelmesen hallgatta édesanyja dalait, édesapja meséit, a legidősebb nővér muzsikálását.

A család úgy alakította életrendjét, hogy a hétköznapi vacsorák és a hét végi ebédek alkalmával mindig körbeülték a nagy étkezőasztalt. Közösén étkeztek. Öcsike az örökölt etetőszékben, édesanyja mellett trónolt. Hamar megtanulta, hogy nem kell türelmetlenkednie, meg fogja kapni az adagját. Így tettek a nővérkéi is. Édesapa jó étvágyat kívánt mindenkinek, majd hozzáfogtak a finom, házi ételek elfogyasztásához.

Kezdetben Öcsikét édesanyja etette. Ám hamar kézbe kapta a kanalat, és próbálta – a többieket utánozva – használni. Voltak apró maszatolások. Nem mindig sikerült a kanalat egyenesen a szájába irányítani, szerencsére a nyakába kötött jókora etetőkendő sok mindent felfogott.

Öcsike szerette a szombatokat és a vasárnapokat is.

Ilyenkor édesapa kivitte a családot a tanyára. Nézegethette a gidákat, bárányokat, bocikat, csibéket, és lehetett szaladgálni. Mert ha még nem említettem volna, időközben megtanult járni, sőt, szaladni is. Kedvenc játékát, a fogócskát egyszerűen nem tudta megunni.

Édesapja néha bevitte a műhelybe. Megmutatta fiának a szerszámokat. Kezébe adta, engedte, hogy próbálja a fogásokat.

Egy alkalommal felültette maga mellé a háztáji traktorra. Mentek egy apróbb kört a telken. Máskor megvizsgálták és

kijavították a kerítés oldalát, amit valamilyen haszontalan állat megtépázott.

Egy napon édesapa azt mondta: – Gyere fiam, szétszedjük a kinőtt rácsos ágyat! Igazi, fiús fekhelyet kapsz helyette.

– Nem akarom, hogy kidobjuk! – szeppent meg Öcsike.

– Nem dobjuk ki. Csak eltesszük. Lehet, hogy szükség lesz még rá – nyugtatta meg édesapja.

– Lesz új testvérkém? – derült fel Öcsike arca.

Édesapja megsimította kisfia buksiját. – Még nem jelentkezett – mondta mosolyogva. De ha jön, örömmel fogadjuk, és neki adjuk az ágyacskádat.

Öcsikének nagyon tetszett édesapja válasza.

Boldogan ugrabugrált mellette. Mentek dolgozni.

Mégis, kinek a gyermeke?

A kislány jólétbe született.

Szülei jómódúak, sikeresek voltak. Édesapja nászajándékba kapott ingatlan-vállalkozása virágzott. A tettere kész, tehetséges fiatalember szorgalmasan dolgozott. Minőségi munkát végzett. Az ügyfelei megbízható, ügyes, okos embernek tartották.

Kezdetben ifjú felesége recepciósként dolgozott az irodáján. Nem szükségből, inkább kedvtelésből. Kellemes megjelenése, jó kapcsolatteremtő és ügyes tárgyalókészsége fokozta a vállalkozás sikerét, segítette a gyarapodását.

Tervezték és várták gyermekük születését, aki hamarosan egészségesen megérkezett. Otthon gyönyörűen berendezett leányszoba várta a kis jövevényt. Mindenből különlegeset, jó minőségűt és szépet vásároltak számára. A pénz nem számított.

A kislány megszokhatta, hogy mindig mindent megkap. A legfinomabb, legegészségesebb ételekkel táplálták. A ruházatára kínosan ügyeltek. Természetesen csak márkás, és

nem holmi utánzatokba öltöztették egyetlen gyermeküket. A legjobb helyeken vásároltak. Külföldi útjaik során is mindig beszereztek a kislánynak néhány extrát.

Mindent előteremtettek, amit jónak láttak.

Az egészséges, bájos kislány sok örömet szerzett szüleinek. Mindig mosolygós, derűs, kedves arcocskáját gyakran puszilgatták. Édesanyja büszkén sétált vele. Élvezte, ha megfordultak utánuk az emberek.

A nagyszülők is elhalmozták ajándékokkal. A kereszstelőjére betétkönyvet nyitottak, melyet rendszeresen töltögettek kisebb-nagyobb összegekkel. Elhalmozták méregdrága ajándékokkal. Fotók és videofelvételek tömkelegét készítették a szép, kiegyensúlyozott, boldog fiatal családról, melyet örömmel mutogattak az ismerősöknek. – Az Isten is a tenyerén hordozza a gyermekeinket! – szokták mondani önelégülten.

A fiatal férj vállalkozása folyamatosan fejlődött. Bővítette az irodát, alkalmazottakat vett fel. Ezért egy idő után jobbnak látta, ha a felesége otthon marad a kislánnyal.

– Nincs rá szükségünk, hogy dolgozz! – mondta a feleségének. Sokkal fontosabb az itthoni nyugalom, béke. Nekem mindennél többet ér, ha az otthonunk ragyog, a kislányunk jó nevelést kap. Neked pedig nem kell az ügyfelekkel idegeskedned.

A feleségnek tetszett az ötlet. A modern háztartás nem sok elfoglaltságot adott. Nem kellett aggódnia, hogy konyhatündérré válik. Az otthoni munkától nem durvult el a keze. Bejárónő végezte a háztartási munkát.

Délelőttönként fodrászhoz, kozmetikushoz, manikűröshöz, masszörhöz járt. Frizurája, sminkje, öltözete, manikűrje tökéletes volt. Ilyenkor a kislányra egy megbízható bébiszitter vigyázott. Arra különösen ügyelt, hogy az este hazaérkező férjét mindig finom vacsorával, szép környezettel várja.

Kislányával együtt igyekeztek a családfő kedvében járni. Lesték a gondolatait is.

A férj kívánságára időnként partikat rendeztek. A meghívott vendégek, az új „barátok” a hozzájuk hasonló színvonalon élő vállalkozók köréből kerültek ki.

Nyaranta utaztak is. Saját terepjáróval mentek, öt csillagos szállodában laktak. Különleges tájakat kerestek fel. A bébiszittert a családi üdülésekre magukkal vitték. A nagyszülők egyszer-kétszer felajánlották, hogy nyaraljanak együtt, majd ők vigyáznak a kis unokára, de a fiatalok nem éltek a lehetőséggel.

Egy alkalommal a férj felvetette, hogy menjenek síelni. A felesége azonban tiltakozott: – Nem tudok síelni. Felnőtt fejjel nem is fogok megtanulni. Essek-keljek a drága felszerelésben? A többiek meg ne vessenek rajtam? Vagy tébláboljak a kislánnyal a lesiklopálya tövében, amíg te a barátaiddal síelsz? Na, nem! Nem megyek! A kislány is unná!

Így hát a férj a családja nélkül, barátokkal, sporttársakkal ment külföldre. A felesége egy itthoni wellness szállodában töltötte ugyanezt a hetet. Vitte magával a kislányt és a bébiszittert.

Amikor az első külön üdülésről hazajöttek, egyikük sem panaszkodott.

Mindketten jól érezték magukat.

Eltelt pár év.

A vállalkozás sikeresen gyarapodott, a család gazdagodott. Nem okozott nehézséget sem a közös, sem az egyre gyakoribbá váló külön üdülés.

A férj hét közben teniszezett, fallabdázott, edzőterembe járt. Télen síelt, nyáron vitorlázott. Szerette és igényelte a sportot. Szüksége volt rá, hogy az állandó hajtás mellett megőrizze test-lelki energiáját, fittségét. Időnként, kikapcsolódás címén a barátaival „férfras” rendezvényeket látogatott.

Minden hazatérése alkalmával feleségét és kislányát elhalmozta drága ajándékokkal.

A feleség szépségszalonokat, wellness szállodákat látogatott. Elegáns luxusautóján gyakran felment néhány napra a fővárosba vásárolni.

A kislányt – békiszitterestől – mindig magával vitte. Hadd lássa picit korától kezdve, hogyan kell nagyvonalúan, minőségi módon divatos holmit vásárolni.

Lát szöveg problémamentesen, gond nélkül éltek.

– Álompár, álmocsalád – mondhatta a külső szemlélő.

Egy napon homokszem került a gépezetbe.

Megcsörrent a telefon. A fiatalasszony felvette. Nem kellett volna.

– Halló, tessék! – szólt könnyedén.

Egy ismeretlen női hang jelentkezett: – Leventével akarok beszélni.

A fiatalasszony kicsit meghökkent. Azonban jobbnak látta nem gyanakodni, ezért így szólt: – A felesége vagyok. Miben segíthetek?

Éles hangú, kicsit ideges, de rövid, tömör választ kapott: – Abban, hogy átadod neki a telefont. A barátnője vagyok.

Este a vacsora után fájdalmas, de elodázhatatlan beszélgetés következett. A házaspár nem ámította egymást. A férj nem tagadott, mi értelme lett volna? A beszélgetés végén közösen összecsomagolták a férj személyes holmiját és bepakolták a terepjáróba.

Ekkor vették észre, hogy a kislányuk végignézte és végighallgatta a szomorú jelenetet. A gyermek nem értette, mi történik.

– Apa, nem akarom, hogy elmenj! Tessék itt maradni! – kiabálta könnyes szemmel. Úgy gondolta, ezzel megakadályozhatja a távozását. Az nem lehet, hogy ne teljesítsék a kívánságát! Mindig teljesítették. Akármit kért, megkapták. Most is így lesz.

Nem így lett.

Az édesanya és kislánya számára nehéz időszak következett.

A megszokottnál sokkal kevesebb pénzből, bébiszitter és házvezető nő nélkül éltek.

A barátok, barátnők lassan elmaradoztak, kevesebbszer csengett a telefon. A fiatalasszony az idegösszeroppanás határára került, orvosi segítségre szorult. A kezelés ideje alatt a kislány az édesapjával lakott az új, lakóparki lakásában.

Miután a fiatalasszony összeszedte magát, kilábalt a betegségéből, egyezkedni kezdtek a gyermek sorsáról. Többszöri tanácskozás eredményeként úgy döntöttek, hogy a kislány egy hétig az édesanyjával, egy hétig az édesapjával fog lakni.

Az édesapja időközben kialakított az új lakásban is egy gyerekszobát. Felszerelte minden szükséges és extra berendezéssel.

Arról hallani sem akartak, hogy a kétségbeesett nagyszülők átmenetileg megkapják az egyetlen unokájukat és ők nevelhessék.

Úgy tűnt, a szülők részéről elfogadhatóvá, elviselhetővé vált ez az állapot.

Csak a kislányt nem kérdezte senki.

Csak a kislány lett egyre csendesebb, egyre kedvetlenebb, egyre sápadtabb. Étvágytalanná, rossz alvóvá, síróssá vált. Rágni kezdte a körmét, összerezzen, ha váratlanul szóltak hozzá.

A kislány nagyon szerette édesanyját és édesapját is. Kedvükben akart járni. Jó kislány akart lenni, igyekezett szót fogadni. Ezért aztán nem értette, édesanyja miért szomorú, édesapja miért csendes, gondterhelt. Azt gondolta, ő a bajok forrása. Minél jobban igyekezett kedveskedni, annál több hibát vétett. Vagy azzal, hogy hallgatott, amikor kérdezték, vagy azért, mert válaszolt, amikor hallgatni kellett volna.

Kedves, okos felnőttek! Tessék mondani, mi a helyes viselkedés, amikor azt kérdezik:

– Apád esténként nem hagyott magadra?
– Anyád nem faggatózott felőlem?
– Apád már megint felesleges hülyeségekkel halmozott el,
hogyan engem bosszantsan?

– Anyád gyakran szid engem?

És a legszörnyűbb a sok rettenetes kérdés között:

– Kit szeretsz jobban?

Csoda, hogy amikor anyával lakott, apa után vágyakozott,
amikor apánál lakott, anyukáját hiányolta?

Egyszer megkockáztatta: – Édesanya! Szeretném, ha
meghívnánk édesapát a születésnapomra!

Anyja a fejével intett, hogy nem.

Megpróbálta édesapját is megkönyékeztetni. Nála sem járt
sikerrel.

– Ne erőltessük, kislányom! Sajnos nem megy – legyintett
az apa.

Így hát kétszer ünnepelték a születésnapját. Egyszer anyá-
val, egyszer apával. Mindkét alkalommal volt torta, gyertya,
ajándék. És mindkét alkalommal sírt.

Amikor apa a soros hét elteltével visszavitte az édesanyjá-
hoz, az autóban nagyokat hallgattak.

A családi ház előtt édesapja leparkolt, és elkészönt a kis-
lányától. Átölelte, megpuszilgatta, sóhajtván mondta: – Szer-
vusz, egyetlenem! Hét nap múlva találkozunk. Érted jövök.

A kislány kapaszkodott egy ideig édesapjába. Hiába. Ha
nem akart fájdalmat okozni, mennie kellett.

Fogta a csomagját és kiszállt.

Megvárta, amíg édesapja elindul. Integetett, amíg az autó
el nem tűnt a sarkon.

Akkor ő is elindult. De nem édesanyjához. Az utcán to-
vább, előre.

– Ha nem lehetek mindkettőé, nem leszek egyiké sem! –
gondolta elkeseredetten.

Ment lehajtott fejjel, hátán az aktuális túlélőcsomaggal.

Cél nélkül.

Ricsike

Ricsike életrevaló kisfiú volt. Ez a születése pillanatában kiderült.

Édesanyjával a rohammentő szirénázva száguldott a közeli város szülészetre. A mama közben kiabált torkaszakadtából, hogy gyorsabban, gyorsabban, mert baj lesz. Ricsikét nem hatotta meg a nagy igyekezet. Úgy gondolta, érkezett az idő, hogy megszülessen. Gyors volt és ügyes.

Mire a mentősök az édesanyjához léptek, Ricsike hangos ordítással jelezte, hogy túl van a nehezén. Egyelőre két hangot tudott: az O-t, és az Á-t. Kiabált, ahogyan a torkán kifért: – OÁ! OÁ! OÁ!

– Nyugalom, nyugalom! – csitították a mentősök az ijedt anyukát. Minden rendben lesz. Két percen belül a kórház területén vagyunk. Szakszerűen el fogják látni mindkettőjüket.

Az édesanya tudomásul vette, el is hallgatott. Ő csak azért kiabált a mentőben, mert érzékelte Ricsike igyekezetét.

Nem úgy a kisfia. Még jobban rázendített.

– Hallgass már el! – szólt a gyermekére. Nem hallod, mit mondtak a mentős urak? Inkább vártál volna egy kicsit! Muszáj volt a mentőben megszületned? Mi?

– OÁ! – ordította vissza Ricsike, ami azt jelenthette, nem érdekel.

– Látják, aranyos mentős urak? Hiába beszélek neki! Nem ért. Ordít, ahogyan a száján kifér! Olyan, mint az apja! Az is úgy ordít, ha kell, ha nem, hogy a fél falu összefut.

A kisbabát nem érdekelte a kritika. Ordított tovább. Bősen hadonászott hozzá kézzel-lábbal.

– Ügyes, életre való kisfiú! – dicsérték a mentősök. Gratulálunk, asszonyom.

Az asszony is megenyhült. Kissé csendesebben azt mondta: – Adják ide! Megszoptatom. Lehet, hogy éhes. Fittyet hányva a mentősök tiltakozására, megetette újszülött mag-

zatát. Jól tette, vagy nem, azt nem tudom. Ricsike mindenesetre elhallgatott.

A kórházban valóban gyors, szakszerű ellátásban részesültek, és egy-két napon belül el is bocsátották őket. Édesanya és kisfia rövid időn belül egészségesen távozott.

Otthon a sok testvér örömmel fogadta az új családtagot. Aznap este nagy lakomát rendeztek a tiszteletére. Az örömnépre meghívták a népes rokonságot. Apja büszkén emelte a magasba fiát, és mutogatta, hogy mindenki jól megnézhesse. Ricsike délcegen feszített, békésen tűrte a zajos vizitációt. Amikor éhes lett, sírt egy kicsit, anyja pedig azonnal megszoptatta.

Édesanya nagyon óvta kisfiát. Nem vált meg tőle egy percre sem. Ölében hordozta egy ügyesen összetekert kendőben.

Ricsike érezhette édesanyja testének melegét, szívének dobogását. Puha, meleg fészekben feküdt, jól érezte magát. Nem is volt sírás! Ha megéhezett, apró kezecskéjével megpaskolta anyukája mellét. Édesanyja értett a jelekből. Kigombolta a ruháját, és máris szoptatta a kis éhenkórász.

Ricsike nőtt, erősödött, gyarapodott.

A család jó időben a délutánokat az udvaron üldögélve töltötte. Ott fogyasztották el a vacsorát is. Körbeülték a teli fazekat és falatoztak. Amikor kiürült, félretették, iszogattak egy kicsit, sötétedéskor pedig behúzódtak a házba.

Ricsike, látva a többiek jóízű lakmározását, a szokásos és hatékony módon kérte a részét. Anyja ezúttal nem szoptatta meg. Apró kis falatot gyúrt az ujjáival, és a kisfiú szájába dugta.

Ricsikének ízlett a falat. Lenyelte, és tátotta újra a száját. Anyja nevetve etette. Megdicsérte kisfiát: – Na, jól van! Ügyes vagy! Tudsz enni!

Más alkalommal lerakta Ricsikét maga mellé a puha fűbe, és a fazékra mutatott: – Ne kiabálj! Ne a szádat tátsd, ha-

nem egyél! Vegyél magadnak te is! Amíg óbégatsz, a többiek kiszedik a legfinomabb falatokat!

Ricsikét nem kellett noszogatni. Odamászott az edényhez, és ügyesen kikapott belőle egy jónak látszó falatot. Egy harapással eltüntette. Nyúlt a következőért, azt is bekapta.

Testvérei egy idő után megelégtették a pici mohóságát. Fogták, félrelökték.

Csakhogy Ricsike nem hagyta magát. Fürgén, mint a gyík, kibújt testvérei keze közül, és másik irányból közelítette meg az ennivalót. Addig nem nyugodott, amíg tele nem lett a pocakja.

– Nézzétek! Csak nézzétek! – szólt a nagyobb gyerekekre az anyjuk. Ricsike ügyesebb lesz, mint ti! Nem szégyellitek magatokat? Ilyen málék vagytok, éhesen maradtok!

Apjuk is így gondolta. Nem is szólt közbe. Jókorát cuppantott, miután lenyelte az utolsó falatot. Kényelmesen elfeküdt, a hátát a szederfa oldalának támasztotta. Rágyújtot. Büszkén nézte vidáman hancúrozó porontyait.

Forrás

Egy iskola újraindulásának emlékére

Valahol a távoli dombok ölelésében, évszázados öreg tölgy lombjának árnyékában pihenő, moha fedte, ősi kövek között felbukkant egy apró kis forrás. Cseppnyi vizén megcsillant a napsugár. A simogató, meleg érintésre a vízecske moccant és elindult.

Tétován, félénken, de erős vággal kelt útra, hogy elérje a nagy vizet.

Medrét magának kellett keresgélennie, kívájnia.

Útját állta öreg fa gyökere, eső, szél, vihar tépázta nehéz, repedt szikla, sudár, magas növésű, egészséges fenyő, nyílani készülő virág, termésre forduló tüskés galagonyabokor és kidőlt, korhadt fatörzs.

A patakocska kíváncsian körbeszaladta az előtte tornyosuló akadályokat. Megcsodálta szépségüket, különlegességüket, és tiszta vizével felfrissítette mindegyiket.

Útjába kerültek kisebb-nagyobb kődarabkák, melyek a magas hegyek testéből szakadtak ki, és szanaszét sodródtak, gurultak a dombokká szelődült magaslatok ölelte völgyben. Némelyik egészen apró, másik nagyobb, mégis könnyebb volt. Egyikük a meredek domboldal alján hevert, másikuk egy fa eső mosta gyökerében akadva várakozott. Előfordultak omlásszerű kőhalmok is, melyek tehetetlen zuhanásukkal apró növények életét fojtották meg.

A patakká fejlődött forrás igyekezett összeszedni az útjába kerülő kis kődarabkákat. Nem azt nézte, melyik az értékes és melyik a közönséges kőzet. Nem kereste bennük a hegy titkos kincseit, féltve kiérlelt, hosszú évekig rejtegetett drágaköveit. Nem érdekelte, mennyire csiszolatlanok, vagy különlegesek, érdekesek. Mindegyiket, amelyik az útjába került, megpróbálta apró medrébe terelni és magával görgetni.

A bátrabb, az ismeretlenbe vágó kövecskék elindultak a patakkal. A víz sodrása gyakran egymáshoz koccantotta, ösz-

szeütötte őket. A koccanás néha váratlan, erőteljes volt. De minden ütközés alakította, szépítette, nemesítette formájukat. Minden egyes ütközés után könnyebbé vált a továbbhaladásuk a patak vizében. A koccanás továbblendítette őket.

Voltak kövecskék, amelyek a meder szélére hengergőztek, ahol gyengébbnek érezték a sodrást. Ott le-leültek, megpihentek. Így lassabban, kényelmesebben haladtak, nehezebben csiszolódtak. Ám a patak nem hagyta őket.

Újra és újra lendületet adott nekik. Felkapta, vitte magával valamennyit, amíg egy élesebb kanyarban el nem ejtett közülük néhányat. Az összevissza ugrabugráló kövecskék így újabb pihenőhöz jutottak.

A legtöbb utazó azonban a meder legbiztonságosabb helyén, közepen sodródott. Lubickoltak, vidáman, pajkosan koccantak, nemesedtek. Örültek a patak simogatásának, lendületének. Néha a hullámok hátán, néha a mederhez, néha a parthoz simulva, máskor egymás mellett, vagy egymással versenyezve haladtak. Némelyikük kereste a súrlódást. Rájött, hogy attól különösebbé válik, és felszínre kerülhet, elővillanhat a belsejében eddig rejtőzködő szépség.

Egymásra is figyeltek. A szürkébb, érdesebb társukat biztatták, időnként lökdösték, nem engedték lelassulni, leülni. A patak erősödő sodrásába terelték. Támogatták az erőtelibbeket, az elakadókat.

Mire leértek a nagy folyóhoz, érdekes, szépre csiszolódott kavicsokká formálódtak. Mind más színű, más alakú lett. Nemcsak a patak munkájának köszönhetően, hanem egymás által is formálódtak. Megtanultak egymáshoz igazodni, együtt haladni.

Mindegyik egyedivé, sajátossá, nemes formájúvá vált.

Szépek együtt. Környezetükbe belesimulnak, mégis felkelik az emberek figyelmét. Bármelyiküket kiválasztják, örömeiket fogják lelteni bennük.

Együtt és külön-külön is értékesé válhatnak.

Becsengettek

Itt van az ősz, itt van újra,
S szép, mint mindig, énnekem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? De szeretem.
(*Petőfi Sándor: Itt van az ősz...*)

Szeptember ősi magyar neve Földanya hava. A népi kalendárium szerint Szent Mihály hava. A mezőgazdaságban ez a hónap a betakarítás, a szüret, az őszi szántás-vetés időszaka.

Az első őszi hónapról sok megfigyelésen, tapasztaláson alapuló népi bölcsességeket emlegetnek az emberek. Ha szeptemberben megdördül az ég, a fák sok virágot hoznak még – szól a régi paraszti mondás. Mondják, ha szeptemberben másodszor is kivirágzik az akác, hosszú, meleg őszre lehet számítani. Ha korán lehullanak a falevelek, korán elmennek a fecskék, gólyák, hamar érkezik a hideg.

A nép hite meghatározott napokhoz is köt bölcsességeket.

Szeptember 1. Szent Egyed ünnepe. A 650–720 táján élt szent a tizennégy segítőszent egyike. A bűnösök szószólója, a szoptató anyák és dadák védőszentje. A néphit szerint, ha ezen a napon szép az idő, a bor kellemes, jó ízű lesz. Egyed ha fenn hordót görget, jól terem jövőre a földed – mondják. Göcsejben úgy tartják, ha Egyed napján esik az eső, a kétökrös gazdáknak érdemes még két ökröt venni. Ugyanis a várható nagy sár miatt a két ökör nem bírja húzni a terhet a felázott földeken, és nem tudnak vetni. Aki ezen a napon kezdi vetni az őszi búzát és rozsot, jó termésre számíthat.

Figyelemre méltó nap szeptember 29., Szent Mihály napja. Azt mondják, ha Mihály itt találja a fecskéket, hosszú ősz lesz. „Szent Mihály öltöztet ...”. Szent Mihály napján „megszakad a fű gyökere, megszűnik a mézelés, a halak a víz fenekére húzódnak.”

Ebben a hónapban van Szent Imre nevelőjének, Szent Gellértnek (szeptember 25.) és Szent Vencelnek (szeptember 26.), a szőlőhegyek védőszentjének is az ünnepe.

Ne feledkezzünk meg a Mária-ünnepekről sem!

Szeptember 8. kisasszony napja. A 11. századtól Mária születésének ünnepe, a magyarok kedvelt búcsúnapja. Középkori legenda szerint ezen a napon „angyalok zengenek a mennyekben”. Sok ifjú leány és asszony fohászkodott és reménykedett az ünnep éjszakáján.

Ennek a napnak éjjelén a gazdák kitették a vetőmagot a harmatra, virradatig kinn hagyták, hogy az Úristen szentelése fogja meg. Így nem fog megüszkösödni.

Szeptember 12., Szűz Mária neve napja (a 18. századtól ünneplik) szintén búcsú nap.

Szeptember 15., a Hétfájdalmú Szűzanya ünnepe, Mária anyai fájdalmának emlékezete. Az Ómagyar Mária-siralom erről is szól. A népi hagyomány erre a napra teszi a szüret végét.

A szelíd napsugaras szeptember számomra mást is jelent.

Nekem a szeptember legszebb zenéje a gyermekzsivaj. A legkellemesebb hang a csengőszó. A legszebb látvány a sok derűs gyermekarc. A legfinomabb illat a gyermekek illata. Isten tudja miért, a szeptemberi első csengetés mindig megremegteti, átmelegíti a szívemet.

Csodaszép az a nap, amikor az iskola újra kitarja kapuját és magába öleli az egészséges színű, vidám gyermeksereget.

Jönnek a nebulók nevetve, vidáman. Egymás szavába vágva mesélik a nyári élményeket. Örülnek a találkozásnak, örömük elnyomja még az iskolakezdéstől való viszolygást is.

És jönnek édesanyjuk, édesapjuk kezébe csimpaszkodva a legkisebbek, az első osztályosok. Lépésüket komótosan, nagyosan szüleikéhez igazítják. Hiszen már komoly iskolá-

sok, ha valaki nem tudná. Szemükben kíváncsiság, félelem, bizonytalanság látszik.

Az egyik pöttöm – félig édesanyjába bújva – megáll előttem. Felnéz rám nagy, barna szemével. Nem szól. Mégis értem, mit kérdez: – Jó lesz nekem itt?

Én is csak a tekintetemmel válaszolok, biztatom: - Fel a fejjel! Szeretni fogunk. Megtanulsz majd ezer csodát. Szép, kecses és rakoncátlan, nehéz betűket, amelyekből szavakat tudsz varázsolni a füzetedbe. Megismered az olvasás gyönyörűségét. Minden menni fog, ne félj, csak te is akard!

Megfogom aprócska, puha kezét, mely először tétován, majd feloldódva belesimul a tenyerembe. Érzem, rám bízta magát. Örülök, mégis nehéz a lélegzetem.

A gyermek anyja kezét lassan elengedi. Hozzám igazítva lépteit, elindul velem.

A mama még ott áll, nem mozdul. Lassan felemeli a kezét. Int a távolodó gyermekének.

A csöppség visszaint neki:

– Nyugi, anyu, vigyázni fognak rám!

– Tudom, kicsikém!

Damaszkuszi rózsák

A szekérút mélyen belevájta magát a hegyoldalba. A sok keréknyom és a hegyről gyakorta lezúduló víz az évek során alaposan kimélyítette. Oldala helyenként leomlott. A laza talajba kétségbeesetten kapaszkodó fák gyökerei egy ideig tartották, aztán elengedték. Különös, szabálytalan módon így szélesítette magát az öreg hegyi út. A domb tetején azonban megmakacsolta magát. Dacolva széllel, esővel, felfelé, vagy lefelé igyekvő igavonó állatokkal a napfényes, lankás tetőn úgy, és olyan maradt, mint sok-sok évvel ezelőtt.

A régi út oldalát egyetlen, öreg rózsatő borította, melynek indái több tíz méteres távolságra elúsztak. Olyan erősen és sűrűn fedték be a talajt, hogy más növénynek esélye sem volt ott gyökeret eresztetni. Az indák nem növesztettek tövist, csak száz meg száz gyönyörű rózsaszín virágot. A rózsailat betöltötte a környéket.

Aki leszakította, nem sokáig csodálhatta, nem sokáig érezhette illatát. A letört virág egy órán belül elhervadt. Néhányan megpróbálkoztak a szaporításával. De kudarcot vallottak. Ez a különös virág csak a tövén, a hegyoldalban virul és illatozik több száz éve.

A rózsatőnek különös története van.

Régen, nagyon régen, a mohácsi csatavesztés utáni években élt a falu határában egy földesúr.

Vára amolyan mocsári vár volt. A helyiek vízvárnak nevezték. A várat nyílt víz, a vizet különös mocsár vette körül, mely megbízható védelmet nyújtott a várúrnak és népének. Nagy szükség volt a védelemre akkoriban. A győzelemtől megittasult törökök ugyanis szabadon, gátlástalanul raboltak, fosztogattak országszerte. Portyázó hordáik mindenütt felbukkantak, sírást és jajveszékelést hagyva maguk után.

Volt a várúrnak két eladósorban lévő leánya, Zsuzsanna és Hedvig.

Zsuzsanna bátor, harcias amazon volt. Hedvig az ellentéte. Aranyhajú, fehér bőrű, jámbor természetű, légies teremtés, amolyan mesebeli királykisasszony. Ellentétben a nővérel, nem szerette a vadászatonkat, a bajvívást, a merész kalandokat. Szívesebben hímezgetett, vagy pengette a lantot. A vadászatokra elkísérte édesapját és nővérét, de nem vett részt a vad befogásában. Helyette virágot szedett, hallgatta a madarak csicsergését, vagy üldögélt és nézte a felhőket.

Így történt egy kora nyári napon is.

Édesapja nagy kísérettel vaddisznó vadászatra indult a közeli erdőbe. Vele tartott mindkét leánya. Zsuzsanna férfimód felfegyverkezve, férfiként lovagolt, Hedvig kicsi, szelíd lován békésen poroszkált utánuk.

Az erdő szélére érve megszólaltak a vadászkürtök. A kutyák csaholva vetették magukat a fák közé. A vadászok is megsarkantyúzták lovaikat, és utánuk iramodtak.

Hedvig ezúttal sem tartott velük. Dadusával és néhány kísérvével a napfényes tisztáson maradt. Letelepedett a friss fűbe, hanyatt fekvé bámulta a felhőket.

Egy pillangó váratlanul a hajának egy fürtöcskéjére telepedett. Hedvig próbálta elhessenteni. A pillangó felröppent, majd ismét a hajára szállt.

– Na, megállj, te huncut kis pillangó! – mondta mosolyogva. Megfoglak én tégedet! – óvatosan a pillangó felé nyúlt.

A pillangó felrebbent, és rátelepedett egy közeli virágra.

Hedvig felállt, utána lépett. A virágot leszakította, a pillangó azonban tovalibbent egy másik virágra.

Hedvig kezében már csokornyí vadvirág volt, ám a kis pillangó még mindig szabadon repdesett. Önfedten kergetőzésüket a kísérők is nevetve nézték. Nem vették észre, hogy a közeli bokrok mögött más nézőjük akadt.

Egy fekete szempár figyelte megbabonázva a gyönyörű leányt. Nem tudott betelni szél borzolta aranyhajával, kar-

csú természetével, csengő kacagásával. A fekete szempár gazdája egy fiatal török tiszt volt, aki néhány fős csapatával portyázott a hegyekben. Amolyan előőrsként a közeli vízi vár felderítésére küldték. A falut megkerülve, a hegy felől lopakodott katonáival a vár irányába. Ekkor vette észre a tisztason szaladgáló Hedviget. A látvány elbűvölte, fogva tartotta.

Nem fedte fel magát, ám titokban hallótávolságon belül maradt. Így nem volt nehéz megtudnia, hogy a szépséges leány a közelben élő fiatalabb várúrhölgy.

Másnap megerősített, felfegyverzett csapata élén megjelent a vár kapujánál, és beengedését kérte.

Nagy lett a riadalom. Ekkor már egy ideje rémséges történetek keringtek a törökök kegyetlenkedéséről. A rettegett, vad ellenség most ott állt a kapuban bebocsátásra várva.

– Gyere, lépj be a kapun, és mondd el, mit óhajtasz! – szolt le a várúr a védőbástyáról.

A török bólintott. A súlyos szablyáját övébe csúsztatta, és kezét felemelve a kapu felé indult. Katonái egy mozdulatára harci állásba helyezkedtek. Nem hagytak kétséget, hogy ha vezérüket bántódás éri, kíméletlenül megtorolják.

A nehéz kapu kitárult.

A török szemben találta magát a várúrral. Mögötte felsorakozva a katonái álltak.

– Nos, mi a szándékod? Miért jöttél? – ismételte meg kérdését a vár ura.

– Egyelőre békés szándékkal jöttem – szolt a török meghajolva. Van neked leányod? Egy szépséges szőke leányod? Őt kérem tőled!

A várúr megdöbbsent a kérésen, mely parancsnak is beillett. Hallotta hírét, milyen gyalázatokat követtek el a hódítók ártatlan leányokon, asszonyokon. Felbőszülten kapott a kardjához.

– A lányomat nem adom! – dörögte.

– Ha nem adod, földig rombolom, elpusztítom a váradat, lakóival együtt – mondta a török. Válassz!

Hedvig az ablakban állt. Hallotta a párbeszédet. Különös nyugalom, bátorság szállta meg. Édesanyja és nővére tiltása ellenére bátran a kapu felé indult. Édesapja mellé állt, és megszólította az ismeretlent:

– Én vagyok az ára a családom és a vár lakói életének? Mit akarsz tőlem?

A török földig hajolt, majd tekintetét Hedvigre emelve, halkán így szólt: – Szépséges leány! Láttalak a hegyoldalban, amikor pillangót kergettél. Nálad szebb teremtményt nem hordott még a föld a hátán. Arcod, mint a rózsaszírom. Szemed, mint a hajnalcsillag fénye, úgy ragyog. Hajad, mint az ében, hangod, mint a fülemüle dala. Járásod, mint a kecses őzé. Azt óhajtom, légy az asszonyom! Ha megteszed, megmented a várat és lakóit.

Hedvig sokáig nézte a furcsa, színes öltözetű, turbános idegent. Hirtelen megpillantott a nyakában valamit. Bőrszíjon egy gyönyörű rózsaszín virágot látott, bepréselve két aranykeretes üveglap közé. A fényes selymek között is kiemelkedett a szépsége. Bátran így válaszolt a katonának:

– Ha ez az ára sok ember életének, akkor elfogadom ajánlatodat. Ám csak akkor, ha olyan virágokból kötött koszorút rakhatok a fejemre, amilyent a nyakadban függeni látok. Ilyen koszorú legyen a hajamban, amikor elviszel az otthonomból!

A török mélyen meghajolt, és így válaszolt: – Az amulettben damaszkuszi rózsza van. Követeket küldök hazámba rózsatövekért. Teljesülni fog kívánságod.

Megfordult, és kíséretével együtt eltávozott.

Sajnos nem végleg. Minden nap odaállt a vár kapujába, és valamit bekiabált. Egyszer így: – A követeim elindultak Damaszkuszba.

Máskor: – A legnemesebb rózsatövek útra keltek Damaszkusból. Pár hét, és megérkeznek.

Ahogy közeledett a rózsatöveket hozó karaván Magyarországra felé, úgy lett egyre szomorúbb, lehangoltabb Hedvig.

Nem szaladgált többet a virágos réten, nem vidította fel a madárcsicsergés. Nem örült a szép ruháknak, nem nyugtatta meg a muzsikaszó. Gyöngyöző kacagását régóta nem hallották a vár lakói. Sorvadt, mint a virág, mely nem kap fényt. Száradt, mint a falevél, melyet az őszi szél tépáz. Mire megérkezett a kért rózsatő, Hedvig kilehelte fiatal lelkét.

A török mit sem sejtve, büszkén hozta a messzi földről végre megérkezett rózsatöveket. Harsogva, türelmetlenül követelte a bebocsátást.

– Vezessetek a szépséges leányhoz! – szól, amikor belépett a vár kitárt kapuján.

A katonák némán, lehajtott fejjel teljesítették kérését. Bevezették Hedvig szobájába.

A toronyszoba fel volt díszítve fehér virágokkal. A virágillatú leányszoba közepén felravatalozva, virágokkal borítva ott feküdt Hedvig. Holtan.

A törököt mélységesen megrendítette a látvány. Némán, pallosát felemelve mindenkit kiparancsolt a szobából. Egyedül akart maradni az imádott leánnyal.

Egy teljes napig virrasztott mellette.

Másnap magához kérte a várurat, és így szólt:

– A leányodat a ti szokásaitok szerint temessétek abba a domboldalba, ahol megláttam. A sírjára ültessétek ezeket a rózsatöveket, melyeket az ő kívánságára hozattam! Soha senki ne háborgassa sem a sírját, sem annak környékét! Várad népének pedig nem lesz bántódása.

Ezt mondta. Aztán elment. Nem nézett vissza. Nem jött többet vissza. Bár a falusi emberek többször látni véltek egy magányos embert a rózsatő mellett üldögélni. Senki sem tudja, ki lehetett. Nem mertek a különös idegen közelébe menni.

Így kerültek a különös rózsák a napfényes hegyoldalba.

Azóta is minden évben, tavasztól őszig folyamatosan virágoznak. Féltékenyen őrzik Hedvig nyughelyét.

Soha senki nem háborgatta. Nem háborgatja ma sem.

Emberek születtek, éltek, meghaltak. Fák nőttek a magasba, pusztultak el, majd újak nőttek a helyükben.

De a damaszkuszi rózsatő nem pusztult el. Most is virul.

Igaz mese I.

A történelem sodrában

Az itt következő történet nem mese. Sajnos megtörtént.

Főhőse egy fiatalember, aki a felnőttkor küszöbén, a jóra törekedve, rosszul járt. Szófogadó, tekintélytisztelő, hazaszerető ifjú volt, amikor egyik napról a másikra megváltozott az élete.

Ártatlanul, váratlanul kegyetlen rabságba került. Legszebb éveit idegen országban, munkatáborban töltötte. Bár a jószerencse és az életösztöne hazamenekítette, a súlyos megpróbáltatás nyomai testén és lelkében is kitörölhetetlen nyomot hagytak.

Történetéhez nem tettem hozzá, és nem is vettem el. Az ő vallomása következik:

Diákból fogoly

1945-ben a kereskedelmi iskola másodéves tanulója voltam. Fiatal, lelkes levontként, tanáraink irányításával szívesen vállaltunk hazafias cselekedeteket. Szentül hittük, hogy magyar hazánkért, a haza boldogulásáért tesszük. Így volt ez április 8-án is, amikor a vasút építésén dolgoztunk egész nap. Este ideiglenes lakásunkra igyekeztem, amely a háború miatt a Fő út egyik középületének pincéjében volt. Édesanyám vacsorával várt. Finom pogácsáját ettem volna éppen, amikor váratlan vendég érkezett. Morgott valami köszönés félét, igazolta magát, majd felszólított, hogy kövessem. Felálltam az asztaltól, letettem a pogácsát. Ma sem tudom, milyen íze lehetett, bele se haraphattam, mennem kellett. Az utcán ez a Bakán nevű lengyel átadott egy fegyveres orosznak, aki a Kazinczy utca valamelyik lakóházának pincéjébe vitt. Itt körülbelül már tizenöten voltak. Közöttük egy kékre-zöldre vert idős ember, Németh bácsi. Azt mondta:

– Jól nézz meg engem, fiam! Ha nem akarsz ilyen állapotba kerülni, ne sokat tagadj!

Intelme akkor is a fülemben csengett, amikor tizenegy óra felé felvittek. Feladtak néhány kérdést, amelynek eredménye egy tízoldalas jegyzőkönyv lett, oroszul. Azt mondták, íram alá. Felötlött Németh bácsi képe, és aláírtam.

Erőltetett menet

Néhány nap múlva nyolc fogolytársammal együtt húsz fegyveres őr kíséretében Sormásra hajtottak bennünket. Onnan lovaskocsival Lentibe szállítottak. Itt az iskola pin-céjében napokig tartottak fogva, miközben minden éjszaka kihallgattak. Közben a foglyok száma ezer fölé nőtt, köztük németek, oroszok is voltak. Aztán elszállítottak bennünket Ausztria felé. Őrihodoson mindenkit kopaszra nyírtak, majd megkezdtük három napos menetelésünket. Aki a tiltás ellenére kilépett a sorból, vagy lehajolt, a rúgás keménységéből állapíthatta meg, milyen súlyosan hibázott.

A menetelés idején napi 45 deka kenyér volt az élelmünk és valami kegyetlenül sós leves. Vízet nem kaptunk. Hogy kínzó szomjúságunkat enyhítsük, a pihenők során szedett sóskaival tömtük meg a kabátujjunkat, és azt rácságtuk.

Egy hónap utazás

1945. június 21-én nyolcvan-száz társammal együtt tehervagonokba tereltek. A rádióból Karády-nóta szólt, és velünk, miután ránk zárták az ajtókat, elindult a vonat. Senki sem tudta, hova. A réseken kémlelődvé kitaláltuk, hogy Magyarországon járunk, ezért az állomásokon próbáltunk a vasutasokkal érintkezésbe lépni. Valahol már a román határ közelében lehettünk, amikor egy vasutastól megtudtuk: a Szovjetunióba visznek. Ezért a hírért a nyomorult ember nagy árat fizetett. Félholtra verték.

Miután világossá vált, hogy kivisznek bennünket az országból, hozzátartozóinkat értesíteni akartuk. A nálunk lévő kevés kis pénzt papírba csomagoltuk, amire ráírtuk családjunk nevét, címét, és az állomásokon kidobáltuk a vago-

nokból. Ma is melegség önti el a szívemet, amikor arra gondolok, hogy idegenek, kockázatot vállalva továbbították ezeket az értesítéseket. Mert az én szüleim is megkapták az üzenetemet.

Pontosan egy hónappal a bevagonírozás után, 1945. július 21-én szálltunk ki a vonatból Odesszában. Egy félig lebombázott börtön lakói lettünk. A betonpadlójú egyetlen hodályban kétszázan lehettünk. Éjjel-nappal feküdnünk kellett. Szalmazsákon. Párnánk, takarónk nem volt. Olyan sokan voltunk, hogy csak oldalunkon fekhettünk, és vezényszóra fordultunk. Hogy WC-re se kelljen kimennünk, a sarokba beállítottak egy bádog hordót, ezt használtuk mindannyian. Társaságában fogyasztottuk el 35 deka fekete kenyérből és teának nevezett löttyből álló reggelinket és ebédünket, a sós levest.

Egy hónap múlva a betonos fekvéstől a csípőmről lejött a bőr. Később csúnyán kisebesedett, a hús rothadni kezdett. Fájó sebemre kenőcsöt kértem, kaptam is, de nem gyógyultam tőle. Nem csoda. A száraz, kemény kenőcsben még üvegdarabok is voltak. Hogy kínzó fájdalmamat enyhítsem, magam lettem a magam orvosa. A vizeletemmel mosogattam egyre mélyülő sebeimet. Igazából sosem gyógyultam meg. A mai napig csak bőr borítja a csípőcsontomat.

Végre ágyon

Három hónap múlva a 4-es számú láger lakója lettem. A börtönből a lágerig az utat az ülepemen csúszva tettem meg, mert menni már nem tudtam. Igaz, dolgozni sem. Mellhártyagyulladás kaptam. Így aztán megváltás volt, hogy december hatodikán, ha félholtan is, kórházba kerültem. Végre ágyon feküdtem. Az a kórház nekem a megváltást jelentette.

Volt ott egy lengyel származású doktornő, ma sem tudok meghatottság nélkül gondolni rá. Olyan áldozatkészen, gondosan ápolt, hogy lassan felépültem.

Persze nap mint nap tapasztaltam, hogy fogoly vagyok. Egyszer három napig nem kaptam enni, mert gyarlóságomban két betegtársam babkonzervét is megettem a magaméval együtt.

A kórházban sok volt a halott. Amint meghalt valaki, a lábára kötöttek egy fadarabot, amelyre ráírták a nevét, az ítéletét, s beletették az egyetlen koporsóba. Kivitték az épülettől nem messzire, aztán belependerítették a hóba. A koporsót visszahozták, kellett a következő hullának. Akit kint hagytak, nem sokáig maradt a hó tetején, jöttek a farkasok...

Lágerből lágerbe

A Zala megyéni területen harminc láger volt. Egyben körülbelül ötezer ember lakott, külön a nők, külön a férfiak. A táborokhoz tartozó üzemekben dolgoztattak bennünket. Miután 1946. április 8-án elbocsátottak a kórházból, egy ilyen lágerbe kerültem. 1953-ig a 4-es, az 5-ös, a 6-os és a 14-es láger lakója voltam. Mindegyikben más munkát kellett végezni. Az egyikben a halászháló kötését tanulhattam meg és gyakorolhattam reggel hattól este hatig. A napi norma 3500 csomó volt. A következőben megtanultam a sakkfigurák készítését, egy másikban erdőt irtottam, vasutat építettem. Nem tudom, hol volt rosszabb, hol még rosszabb az életünk. Napok, hónapok, évek teltek, mi pedig egyre keserűbben végeztük a ránk szabott munkát. Minden talpfáért egy magyar adta az életét.

Szabadulás – vagy mégsem?

1953 tavaszán, amikor már anyám képét sem tudtam az emlékezetemben felidézni, hihetetlen dolog történt. A szovjet őrségtől hallottuk valamelyik álmatlan, hosszú éjszakán, hogy meghalt Sztálin. Talán – suttozták – a ti életetekben is változás következik.

Hittük is, nem is.

Aztán május huszadikán a német rabokat elszállították. Állítólag hazamehettek.

Ettől kezdve a napok csigalassúsággal teltek. Vártuk a csodát, de egy teljes hónapig nem történt semmi.

Végre egy júliusi napon felsorakoztattak bennünket a láger udvarán. Az őnök – ahogyan máskor is szoktak – durván kiabáltak velünk, és kezdeni akarták a szokásos motozást is. Fásultan tűrtük. Ekkor az egyik rámordult a többire:

– Rendesen bánjatok velük! Ezek nem dolgozni mennek!

Nem tudtunk szólni. A torkunkat valami nagyon összeszorította. Álltunk, és némák voltunk. A lelkünkben dúlt csak iszonyatos vihar. Belül ordítottunk. Alig mertük hinni, hogy közeleg, amiben egyre kevésbé bízunk.

Kristálytisztán emlékszem arra a napra. Lembergbe szállítottak bennünket, ott megfürödtünk. Megnyírtak mindenkít, tiszta ruhát kaptunk.

Később a gyűjtőfogház udvarán sorakoztunk fel. Egy szovjet tiszt a következőt tudatta velünk: megállapítást nyert, hogy tévedésből lettünk elítélve, rövidesen hazamehetünk. Ez a „rövidesen” hat hónapig tartott. Erről a hat hónapról, bizonytalan, kilátástalan, csüggedt várakozásról nincs mit mondani. Úgy éreztük, a szenvedést, a megaláztatást, az emberi méltóság semmibe vételét nem lehet már fokozni. De tévedtünk. Lehetett.

Újra itthon

Nagy Imre hatalomra kerülésével ismét változott a helyzetünk. Jöhettünk haza!

Vonatunk 1953. november 20-án ért Nyíregyházára. De régen éreztem a talpam alatt a drága, jó anyaföldet! Most is beleborzongok, ha rá gondolok.

Aztán már minden gyorsan történt. A karanténban töltött hetvenkét óra elröppent. Budapesten megkaptuk a zsebpénzünket, húsz, azaz húsz forintot, és indulhattunk haza.

Anyáméknak feladtam egy táviratot, hogy ne érje váratlanul őket a hazatérésem, aztán fel a vonatra, irány Kanizsa. Istenem! De lassúnak tűnt az a vonat!

Elkövetkezett a pillanat, amire több, mint nyolc évet vártam. Újra átölelhettem drága jó anyámat és apámat. Tizenhat éves voltam, amikor elvittek, huszonhárom, amikor visszatértem. Álltunk, öleltük egymást, és a könnyeink egybefolytak.

Igaz mese II. „Én végigszenvedtem a poklok poklát”

Ó, Auschwitz leánya
láttuk őt, vonattal messze vitték,
nem hordta már a szép ruháját,
fésű nem fogta át haját.

(J. Kambanelisz)

Van olyan mély fájdalom, amitől az ember már sírni sem tud. Csak a nagy űrt érzi szíve, lelke mélyén, és azon tűnődik, van-e a szenvedésnek emberi határa.

Egy asszonyt hallgatok.

Visszaemlékezése egyetlen hatalmas, mélyről jövő sóhaj. A poklok poklát járta meg: auschwitzi fogoly volt. Könnyek nélkül beszél, a könnyeit százszor és ezerszer elsírta már szüleiért, testvéreiért, férjéért, akiket embertelen körülmények között veszített el, akiket nem tud elfelejteni.

Életre, szerelemre teremtett gyönyörű fiatal leány volt, amikor deportálták.

Az ő vallomása következik:

Út a reménytelenségbe

– A Csengery úti kis templomban gyűjtöttek össze bennünket, ahol hosszú, keserves napokat töltöttünk. Egyszer aztán a német tisztek valamelyike mondta, hogy készülődjünk, mert utazni fogunk.

– Hová? – kérdeztem.

– Nem messze – válaszolta. Dolgozni fognak, pénzt keresnek, hogy fenn tudják magukat tartani.

– Nem mondott igazat. Ő tudta, hogy Auschwitzba visznek, ahonnan nem nagyon van visszatérés.

A vasútállomáson marhavagonba raktak mindenkit. Apámat, anyámat és engem is. A vagonban harmincan zsúfolódtunk össze. Ránk zárták az ajtót, leplombálták, és in-

dultunk a reménytelenségbe. A gyerekek sírtak, jajgattak, éhesek, szomjasak voltak. És nem tudtunk segíteni rajtuk. Az apák lyukat fúrtak a vagon oldalába, hogy több levegő legyen, mert egy idő után az is fogytán volt. Három napon keresztül vitt a vonat bennünket, megállás nélkül.

A pokol tornácán

– Auschwitzban a tábor udvarán felsorakoztattak bennünket. Hárman álltunk egymás mellett: a jobb oldalamon anyám, bal oldalamon apám. Akkor láttam őket utoljára. Dr. Mengele velünk szemben a botjával némán intve mutat-ta, ki merre menjen. Elvitték mellőlem szüleimet, anyámat jobbra, apámat balra.

– Hová viszik őket? Mikor fogok velük találkozni? – kérdeztem rémülten.

– Ha annyira kíváncsi vagy, nézz oda – szólt az egyik német katona. Ott fognak égni a szüleid!

– S arra néztem, amerre mutatott. Hatalmas kéményeket láttam. Azt hittem, hogy ez nem normális! De igazat mon-dott, a rettenetes valóságot. Először a munkaképtelen férfiakat gázosították el, aztán a nőket, majd a gyerekeket. Így veszítettem el drága anyámat és apámat.

Minket, munkaképes nőket beteltek egy fürdőbe, nullás géppel kopaszra nyírtak. Nem ismertünk egymásra. Utána bevitték a lágerbe, engem az „A” jelzésűbe, a többi, egészségesnek ítélt utastársammal együtt. A „lakóhelyünk” be- rendezése egy polcszerűség volt, amire rúdon kellett fel-másznunk. Azon üldögéltünk, lábunkat lógatva. Lent egy SS-nő sétált fel-alá, egyik kezében korbács, a másikban vér-ebe póráza. Ha valaki lábán jobb cipőt látott, azt azonnal elvette, így az enyémet is.

Nemsokára egy másik blokkba kerültem, ahol négyszintes fapriccseken aludtunk. A párnánk szalma, takarónk egy pokróc volt. Számot festettek a tábori ruhánkra, az enyémre

12845 került. Faklumpát, kopasz fejünkre pedig ócska fejedőt kaptunk.

A Krupp-művek hadianyag gyárában dolgoztam, lövedékeket gyártottunk. A lágertől hét kilométerre volt a gyár, gyalog mentünk, gyalog jöttünk. A reggelink üres feketekávé, ebédünk húsz deka korpakenyér s valami főzeléknek nevezett rettenetes moslék. A tisztálkodási lehetőségekről jobb nem beszélni, állandó tifuszbajrárvány volt. Krátereket is takarítottak velünk, amelyekben rengeteg halott volt. Ki kellett őket szednünk, állítólag azért, hogy eltemethessék őket. Az életemnek az a szakasza maga volt a pokol.

A szabadság levegőjén

Az angolok szabadítottak fel bennünket.

– „Minden külföldi mehet haza” – mondták.

– Újra vagonba tereltek. Znaimig (Znojmo, Csehország) az oroszok szállítottak, onnan hazáig az angolok kísérték. Zuhogott az eső, amikor Budapestre érkezett a vonatunk.

Szabad voltam, éltem, mehettem haza. Haza? Kihez? Egy szál magam voltam, senkim sem maradt. Szüleimet Auschwitzban gázzal ölték meg, a bátyámat az Andrássy út 60-ban a nyilasok úgy összeverték, hogy néhány év múlva meghalt. Öcsémet és férjemet Offenburbban kivégezték.

Lágerruhában, lágerbakancsban, kopaszon jöttem vissza a városomba. Se pénzem, se lakásom nem volt. Akkori Magyar utcai lakásunkban nyilasok laktak. Akkor most kihez? Hová? Ismerősköknél aludtam. Sokan jöttek, segíteni akartak, de én nem fogadtam el senkitől semmit. Magam akartam talpra állni.

Fakereskedéssel kezdtem foglalkozni. Rongyokban mentem faluról falura, vásároltam a fát és árultam. Nem szégyelltem a rongyokat, nem én akartam.

Az asszony szíve örökké sebes maradt. A hegek időnként felszakadtak, olyankor jobban fájtak.

Az idő a mély sebek fájdalmát csak enyhíteni tudta, feledtetni nem.

Szívében örökkön-örökké egy sárga csillag ég.

Egy kis romantika

Dédmama a pipereasztala előtt ült. Reggeli toalettjét készítette. Begyakorlott mozdulatokkal kefélte, fésülte hófehér haját. Kezével megigazította a lány hullámokat, majd két díszes fésűvel rögzítette. Szemkörnyékét speciális ápolóval, arcát, nyakát hidratáló krémmel kente. Aprócska kefével megsimította a szemöldökét. Szőlőzsírt tett az ajkaira, balzsamot a kezére, kevés púdert és leheletnyi pirosítót az arcára.

Dédunokája, a hat éves Réka tátott szájjal nézte. Megölelte, és a fülébe súgta:

– Nekem van a legszebb dédmamám! Nagyon szép vagy! Ugye, dédpapa?

– Szép bizony! – bólogatott dédpapa, felpillantva a reggeli újságból.

– Hahaha! Régen volt, amikor szép voltam! – dédmama jóízűen kacagott a bókon. Öreg vagyok, mint a postaút. Hol van már az én szépségem! Fiatal koromban megfordultak utánam az urak, az igaz. Rég volt, talán igaz sem volt.

– Régen nem szép voltál, hanem gyönyörű! – bókol kitaratóan dédpapa. Olyan színű volt a hajad, mint az érett gesztenye. A bőröd olyan volt, mint a hamvas őszibarack. Haj, haj! Tényleg régen volt. Kedvesem, most már bevallhatod, alig vártad, hogy hozzám jöhess feleségül!

Dédmama azonnal visszareplikázott:

– Miket találsz ki te csúnya vénember? Még hogy én akartam hozzád menni? Ki állt minden reggel a kapunkban, hogy elkísérjen? Na, ki? Nem tudtam olyan korán vagy olyan későn indulni hazulról, hogy ott ne ácsorogtál volna a ház előtt.

– Naná, hogy ott álltam! – önérzeteskedett dédpapa. Így akadályoztam meg, hogy az a pernahajder gazdatiszt felajánlhassa a hintóját. Képes volt a ficsúr minden reggel arra

hajtani, hogy téged láthasson és kocsikáztathasson. Még szép, hogy igyekeztem megelőzni!

A két öreg harcra készen állt, szinte élvezték a szóváltást. Ekkor szólt közbe Réka:

– Dédpapa! Bele voltál zúgva a dédmamába! – szögezte le a tényállást.

– Nem tagadom – érkezett a válasz egy sóhajtás kíséretében. Bele voltam zúgva. De nem jobban, mint ő énbelém. Tudod, hogyan nézett rám azokkal az őzike szemével? Mintha azt mondta volna: Miska, kedves! Legyen szíves, kérje meg a kezemet!

Dédpapa kacsintott egyet dédunokájára, jelezve, hogy érkezni fog rögvést a cáfolat. Hamar megérkezett.

Dédmama vészjóslóan lengette papucsos lábát élete párja felé. Mosolyogva, de továbbra is harcra készen szólt: – Szóval miért is térdeltél le a lábam elé a keringő után a megyebálon? Ráadásul mindenki szeme láttára? Emlékszem a szavaidra: „Gizellácska kedves, legyen a feleségem!” Így volt, vagy nem így volt? – tette fel a kérdést hamiskásan mosolyogva.

Dédpapa lovagiasan meghajolt, bársonyos hangon szólt: – Így volt. Az igazsághoz hozzátartozik azonban, hogy szorult helyzetben voltam. Ha nem kérem meg nyilvánosan a kis kacsóidat, az a fityfiritty gazdatiszt megelőz. Azt szeretted volna? Ne tagadd, kedvesem, örültél a lánykérésnek! Úgy emlékszem, villámgyorsan kimondtad az igent.

Ezt dédmama sem cáfolhatta. A tények azok tények. Kissé halkabban, de beismerte: – Persze, hogy kimondtam. Mit is tehettem volna! Ott álltam a táncparkett közepén, előttem térdeltél. A fél bálterem azt figyelte, mit fogok válaszolni.

A kis dédunoka megszakította a civódást.

– Dédmama, ne tagadd! Szerintem te is belezúgtál a dédpapába. Vagy csak engedté az erőszaknak? Ki vele!

– Belezúgtam. Jól van, beismerem – nevetett dédmama. A dédapád szép ember volt. Kedvesen, kitartóan udvarolt,

sok mindenben egyezett a véleményünk. Na, és ahogyan táncolt! Akkor szerettem bele végérvényesen, amikor keringőzni vitt. Elképesztően jól táncolt!

– Nana! A tánc ma is megy! – kontrázott dédpapa.

Ezt nem kellett volna mondania. A kislány azonnal lecsapott a kínálózó lehetőségre:

– Mutassátok meg, hogyan keringőztetek! Úgy szeretném látni! – lelkesedett.

Dédmama próbált kibújni a várható megpróbáltatás alól.

– Köntösben, papucsban nem lehet táncolni. Majd máskor.

Kísérlete sikertelen maradt. A kislány már szaladt a szekrényhez, kitérta az ajtaját. Nézegetni kezdte dédmama glédában sorakozó ruháit, cipőit. Dédmama megadta magát. Sóhajtozva, de felvette gyönyörű organza ruháját, belebújt a legkényelmesebb trottőr sarkú cipőjébe, megigazította hibátlan frizuráját.

Dédpapa is átöltözött. Elegáns nadrágot, inget öltött, nyakkendőöt kötött. Felhúzta félcipőjét, a fűzőt gondosan szorosra kötötte. Bekapcsolta a lemezjátszót, turkált kicsit a bakelitlemezek között. Kiválasztott egyet, feltette a korongra. Megszólalt a lágy, dallamos zene. Peckesen odalépett dédmama elé, meghajolt, karját nyújtotta: – Hölgyem, szabad egy keringőre?

Dédmama kecsesen biccentett. Élete párja segítségével felállt. Sikkesen átölelték egymást, majd táncolni kezdtek.

Látván az elegáns öregeket, Réka is kedvet kapott az átöltözéshez. Kiválasztott egy legalább öt számmal nagyobb, magas sarkú szandált dédmama készletéből, és belebújt. Csinos kalapot biggyesztett a fejére, csipkekesztyűt húzott. Belefészkelte magát dédpapa karosszékébe, onnan legeltette a szemét az átszellemülten keringőző öregeken.

– Sz...sz...sz...! – hallatszott egyszer csak az ajtó felől. Kincső kukucskált be rajta tágra nyílt szemekkel. Réka kis barátnője suttogva kérdezte: – Rosszkor jöttem? Mi a csoda van itt?

– Pszt! Táncbemutató – suttogta Réka.

Kincső tanácstalannak látszott. Halkan, meggyőződés nélkül suttogta: – Aha! És meddig tart?

– Amíg szól a zene. Dédikémék a kérésemre bemutatják a lánykérős keringőt.

Kincső megadta magát: – Hm! Jól van – állt toporogva az ajtóban, nézte ő is a különös táncot.

Amikor lejárt a lemez, dédmama szusszanva huppant a fotelbe. Dédpapa hasonlóképpen.

– Csókolom! – hangzott a halk, bátortalan köszönés.

Az öregek egyszerre fordultak az ajtó irányába. Ekkor pillantották meg a bátortalanul integető Kincsőt, aki zavarában egyik lábáról a másikra állt.

– Réka, arról nem volt szó, hogy közönségünk is lesz! Mikor hívtad át a barátnődet? – pihegett dédpapa, homlokát törölgetve.

– Félre tetszenek érteni a helyzetet! – kelt Réka védelmére Kincső. Nem hívott senki. Jöttem. A mama küldött át egy kis kóstolóval. Tarkedlit sütött, abból hoztam. Letettem a konyhaasztalra. Egyébként ne tessék görcsölni, minden oké! Nekem nagyon tetszett a lánykérős tánc! Gratulálok!

Ekkor egy jól irányzott oldalba lökés belefojtotta a szót. Réka küldte, jelezve, hogy hagyja abba a locsogást.

Dédpapa legyintett. Ismét megtörölte gyöngyöző homlokát. Kikászálódott a fotelból, és a hűtőhöz csoszogott. Kiemelt egy ásványvizes üveget. A konyhaszekrényből poharakat vett elő, tálcára tette. Még mindig levegő után kapkodva így szólt: – Megkínálom a díszes hölgykoszorút egy pohár itallal. Utána elfogyasztjuk a szomszédék finomságát. Jó lesz így, Gizellám?

Dédmama bólintott. Szólni nem volt ereje, megviselte a bemutató.

A kislányok szaladtak segíteni. Boldogan adták az ásványvízzel teli, párás poharakat az öregek kezébe.

Naca néni

– Adjon Isten, jó napot! Van itthon valaki?

Az idős tanító házaspár falusi portájának kapujában egy töpörödött anyóka állt. Sötétkék-fehér pettyes fejkendője az álla alatt takarosán volt megkötve. A két sarka hegyesen kétfelé állt, mint a huszárok bajusza. Sötétkék-fehér pettyes, sokráncú szoknyát, ugyanolyan felsőt viselt. A szoknyát fekete, fényes anyagból készült kötény takarta, az alját csipke díszítette. Oldalán nagy zsebek voltak. A ruha alatt valószínűleg alsószoknyát viselt, melynek hímzett fehér szegélye kacéran kikandikált. A lábán kényelmes fekete posztópapucsot viselt. Egyik kezében bot, a másikban valami hivatalos írásféle volt.

– Tanító úr! Itthon vannak? – szólongatta a bentieket. Közben kíváncsian nyújtogatta a nyakát, picit ágaskodott is, úgy próbált belesni az udvarra.

Az idős tanító úr kinézett az ablakon.

– Gizikém, vendégünk érkezett. A Buckó Naca kurjongat a kapuban. Biztos segíteni kell szegénynek valaminek az értelmezésében. Megyek, beengedem.

Levetette a házi köntösét, felvette elmaradhatatlan zakóját, és indult kaput nyitni.

– Isten hozta, kedves Naca! Mi újság? Hozott valamit a postás? – érdeklődött kedvesen a kapuhoz érve.

– Jaj, aranyos tanító úr, hozott bizony! – sopánkodott a néni. Nézze, mekkora pecsét van rajta! Nem szeretem az ilyen hivatalos, pecsétés leveleket. Elolvastam, de semmit nem értek belőle. Valamilyen adatszolgáltatást kérnek. Mit tudom én, mit akarnak abban a magas hivatalban! Úgy kiforgatják a magyar szót, hogy förtelem. Drága tanító úr, maga okos ember! Legyen szíves, magyarázza el, mit akarnak azok a városi népek! Hát milyen adatot szolgáltatassak? Nincsen énnekem semmim se, szegény özvegyasszony vagyok. Hogyan szolgáltatassak? Mit szolgáltatassak? Aranyos

tanító úr, az Isten áldja meg, írjon annak a furfangos hivatalnak, hogy ne rémisztgessenek engem mindenféle érthetetlen írásokkal! Képzeld el, ráadásul egy kopertát is küldtek, hogy abban szolgáltassak. Édes jó Istenem! Hát hogyan? – sorolta szinte levegővétel nélkül a kérdezett aszszonyság.

A tanító úr átolvasta a levelet, azután türelmesen, szép lassan elmagyarázta Naca néninek, hogy miről szól. Bebalagtak az előszobába, a tanító úr asztalhoz ült, kitöltötte az adatlapot, belehelyezte az említett válaszborítékba és átadta a toporogva várakozó néninek.

– Látja, kedves Naca, ennyi volt az egész. Feladhatja a választ. Semmi ördöngösség nem volt benne. Ne féljen, nem akarja senki becsapni! Azért jól tette, hogy elhozta. Jöjjön máskor is! Tudja, hogy szívesen segíték.

– Igen szépen köszönöm, aranyos tanító úr! – hálálkodott Naca néni. Mi lenne velem maga nélkül, drága tanító úr! Semmire se való buta öregasszony vagyok. Hát a Gizike tanító néni hogy van? – váltott hirtelen témát. – Itthon van? Sosem felejttem ám el, hogy megtanított azokra a gyönyörű hímzésekre. Sajnos már nem tudok varrni. Ide nézzen, milyen görcsösek lettek az ujjaim! Olyanok, mintha az idő mindegyikre egy csomót kötött volna. Azzal figyelmeztet, milyen vén vagyok. Szatyrot kötni még tudok, de azt is nehezen. Meg aztán bottal járok, mert a derekam le akar szakadni. A lábaim olyan fájósak lettek, alig bírnak el. Régen naponta kétszer elfutottam a hegyre, most egyszer is alig tudok fölkepesztetni. Így van ez, drága tanító úr! Maguk bezzeg semmit nem öregszenek. Amikor Gizike tanító néniel mennek a templomba, mindig meg szoktam lesni magukat az ablakból. Istenem, de szép emberek még most is! Meg az aranyos Lincsike tanár néni, a lányuk! Mennyire szerették a gyerekeim, amikor tanította őket! Igen jó tanár, mindenki szereti. Nagyon sajnáljuk, hogy becsukták az iskolát, és a másik faluba kell szegénynek átjárni. És mi van a

kis Bercivel? Az unokájukkal? Hallom, hazajött külföldről. Igaz, hogy itthon nyaral a feleségével, meg a kislányával? A Reza mondta, micsoda aranyos és okos a kis dédunoka. Itthon van?

Korát és állapotát meghazudtolva járt a nyelve, mint a ke-replő. Közben minduntalan a lakás belseje felé leskelődött. Nyilvánvaló látni akarta a vendégeket.

A tanító úr megvárta, amíg Naca néni levegőt vesz, akkor gyorsan válaszolt.

– Igen, megjöttek Berciék, de a feleségével együtt tegnap el is utaztak. Csak a kislányukat hagyták nálunk. Ő nyár végéig velünk marad. Majd az iskolakezdésre viszik haza. Most lesz első osztályos. A feleségemmel éppen társasjátékoznak.

Naca néni ismét magához ragadta a szót.

– Drága tanító úr, ha meg nem sértem, adnék egy kis ring-lószilvát, meg néhány fej tejes kukoricát. Nem mertem el-hozni, nem tudtam, elfogadják-e. Igen szívesen adom. Ha elengedik velem a kislányt, vele küldenék. Tanító úr, tudja, csak négy házzal lakom arrább, nem kell sokat menni.

Réka, a cserfes kis dédunoka odabent mindent hallott. Amikor szóba került a várható szomszédolás, gyorsan elő-jött, udvariasan bemutatkozott, és készséggel felajánlotta, hogy hazakíséri Naca nénit.

Naca néni boldogan vette szemügyre a messziről jött vá-rosi kisasszonyt. Gyorsan becsúsztotta a borítékot a szok-nyája ráncai között megbújó zsebébe. Ismét megköszönte a szíves segítséget. Biztos, ami biztos, tett még néhány meg-jegyzést a hivatalra, aztán Isten áldását kérte a ház minden lakójára, és indult kifelé. Szorgalmasan kopogott botjával a járdán. Az utána igyekvő kislány meglepetésére igen fürgén lépegetett.

A fent említett szomszédasszony, bizonyos Reza néni há-zához érve Naca néni megállt. Bekukucskált a léckerítés rései között, és bekiabált: – Adjon Isten! Mit csinál, szom-szédasszony?

– Nem látja? Krumplit pucolok – érkezett a közönyös válasz. Reza néni fel sem nézett a munkából. Tudta, ki van a kapu előtt. Megismerte a hangjáról Naca nénit.

– Csókolom, Reza néni! – köszönt illedelmesen Réka is.

Reza néni erre felkapta a fejét.

– Szóval elment megnézni a kislányt ez a Naca! – állapította meg enyhe bosszúsággal. A kíváncsiság kifúrta volna az oldalát, ha nem ismerkedhetett volna meg vele. Vénségére kíváncsibb, mint fiatal korában. Mit eszelhetett ki, hogy beszemtelenkedhessen a tanító úrékhoz. Én is kíváncsi voltam a dédunokájukra, persze, hogy szerettem volna megnézni, hogy milyen meg mekkora, mégsem toltam oda a képemet.

Hangosan csak ennyit mondott:

– Szervusz, kis angyalom! Te vagy a tanító úr dédunokája? Ismerem ám az apukádat, itt gyerekeskedett a faluban. Az én fiam volt a barátja. Hová mész? Csak nem csalt el magához ez az öregasszony?

Választ nem várt. Nem is tudott volna ráfigyelni, annyira el volt foglalva azzal, hogy a távolba látó szemüvegét előkapja. Ha már elébe került ez a kislány, legalább hadd láthassa ő is.

Naca néni udvarában akkora ringlószilvák teremtek, mint egy barack. És az íze! Az volt ám a fölséges!

– Szedjél csak kislányom, amennyi kell! Van bőséggel – biztatta Naca néni Rékát. Mindjárt hozok ki egy cekkert, amiben elviszed. Csak előbb átöltözőm.

– Cekkert? Az mi? – érdeklődött a városi kislány.

– Mi? Nem tudod? Hát szatyor. Rögtön megmutatom.

Gyorsan besietett a lakásba, ünneplő kötését, szoknyáját és fejkendőjét hétköznapi cserélte, és máris a ringlófánál is termett.

– Itt van a cekker, ni! Gyere, szedjük tele! A télen kötöttem kukoricacsuhéból. Tetszik? Akkor neked adom. Elfogadod?

– Igen, Köszönöm szépen – válaszolt örömmel Réka.

Hipp-hopp teleszedték a szatyrot gyönyörű, egészséges ringlószilvával.

Rékának nagyon tetszett Naca néni öltözködési stílusa. Faggatni kezdte viseletéről:

– Naca néni kérem, nincsen melege nyáron fejkendőben?

– Fejkendőben? – kérdezett vissza Naca néni. Nincsen. Én mindig fejkendőben járok. Nyáron védi a fejemet az erős napsütéstől, télen meg a nagy hidegtől. Ha így előre húzom – tett egy gyors mozdulatot –, nem süt a szemembe a nap. Énnekem nem kell napszemüveg, mint a divatozó fiataloknak. A kendő mindenre jó. Ha igen meleg van, és nem akarom, hogy a kupámat melegítse, akkor hátra kötöm. Megmutatom, így! Látod? Egy begyakorlott mozdulattal meglebbentette, majd a füle mellett hátra simítva, a tarkójánál megkötötte rózsás delin kendőjét.

– A szoknyák sem melegek? – folytatta Réka a kérdezősködést.

– A szoknyák? Nem melegek. A ráncok között szellőzik, olyan, mint a legyező. Hűsít. Meg aztán vékony anyagból vannak. A felső szoknya flokon, az alsó, a péntő sifon. Ahogyan mostanában mondják, természetes anyagból vannak. Hehehe! – jót derült saját szellemességén. Érezte, hogy az ő szájából furcsán hangzik ez a kifejezés, de meg akarta mutatni a tájékozottságát.

– A péntő ezek szerint alsószoknya – állapította meg Réka. Most már ezt is tudom. Tovább kérdezett: – És az ujjatlan kabátkának, amit viselni tetszik, mi a neve? És hol tetszett venni?

– Ennek? – simított végi a ruhadarabon Naca néni. Hát rékli. Hogy hol vettem? Hát sehol. Csak az anyagot vettem a nagyvásárban. A ruháimat a Reza szokta megvarrni. Tudod, az a morcos öregasszony, akinek bekiabáltunk az előbb a kapun keresztül. Mostanában nem vállal varrást. Azt mondja, remeg a keze. Én nem is tudom, igaz-e! Na,

nem olyan nagy baj, van elég ruhám. Van egy fekete-fehér pettyes, úgy mondjuk, hogy babos, akkor van egy haragos-zöld, virágos, meg egy bordó virágos, meg van fekete bársony is. Az ünneplő. Engem már kiszolgálnak, ha többet nem varratok, akkor is. Téltre vannak jó meleg hárászkendőim, bársony félkabátom, csináltatott csizmám. Szóval mindenem megvan, ami egy öregasszonynak kell.

– Nekem nagyon tetszik Naca néni öltözete – bókkolt őszintén Réka.

Naca néni örült a sikerének. Boldogan igazgatta a művésien megkötött kendőjét és szoknyájának ráncait.

Kis pihenő után Naca néni felpattant, és így szólt: – Na, angyalom, menjünk, szedjük le a kukoricát is!

Elindultak a kertbe.

A konyhakertet az udvartól kerítés választotta el. A zöldek mögött volt a krumpli ültetvény, annak a végében a kukoricás. A kukoricaszárak már olyan magasra nőttek, hogyha Réka Naca néni fejére állt volna, akkor sem látszotak volna ki belőle.

– Milyen csinos a bóbitájuk! – ámuldozott Réka.

– Nem bóbita! Címer! Hehehe!

Naca néninek nagyon tetszett Réka tapasztalatlansága. Végre valakinek ő is mondhatott új dolgokat.

– Ez pedig a kukoricacső, amit most leszedünk. Minél kövérebb, annál teltebbek a szemek. Válassz, én meg letöröm. Te nem tudod, ne is erőlködj! Nagy erő kell hozzá.

– Gyönyörű selymes szálak lógnak ki belőle! Az micsoda? – kérdezte Réka.

– Ez? Ez a haja. Kukoricahaj. Mi így mondjuk. Minden kukoricaszemből egy ilyen haj lóg ki. Ebből a hajas kukoricából babát szoktunk készíteni. Szedjük babának valót is? – fordult a kislányhoz.

– Igen. Feltétlen!

– Akkor válogass! Van rövidebb, hosszabb hajú, van zöld, sárgás és vörös színű is. Mutasd, melyiket szeretnéd!

Réka annyi babának való kukoricát választott, hogy Naca néni köténye kétszer is tele lett.

– Meg tetszik mutatni, hogyan lesz ebből baba?

– Nem tudod? Nahát! Pedig könnyű! Hát persze, hogy megmutatom. Úgy kell befonni, mint az igazi haját. Lehet egy és lehet kettő copfot fonni. Csak igen óvatosan bánj vele, angyalom, mert könnyen szakad.

Leültek a kukoricás végébe, és Naca néni mutatta a fonalat, Réka pedig ügyesen utánozta.

– Ennyi?

– Ennyi – bólintott Naca néni. – Már lehet is vele játszani. Otthon felöltöztetheted, kitalálhatsz mindenféle játékot vele. Fő a leleményesség!

Naca néni örömmel töltötte el, hogy taníthatta az okos városi fehérnépet.

Miután elkészült néhány kukoricababa, fogott egy vesszőkosarat, és így szólt: – Na most, kis angyalom! A kukoricát belerakjuk ebbe a silingába. Így, ni! egyik fület te fogod, a másikat majd én. A szabad kezedbe kapd fel a cekkert a ringlószilvával, és mehetünk.

Elindultak a tanító úrék háza felé.

Naca néni a kapuban várakozó Gizike tanító néninek átadta az ajándékot és a kislányt, majd elköszönt.

– Aranyos tanító néni! A silingát majd hozzák vissza, a cekkert nem kell. Azt a kislánynak adom. Különben igen aranyos, okos, kedves. Mint az egész család! – bókkolt, majd boldogságtól dagadó kebelével, sietve elköszönt.

– Na, akkor áldás, békesség! Isten velük!

Büszkén, elégedetten, de meglehetősen sietve indult hazafelé a járdán. Hazafelé! Miket beszéltek! Dehogy haza! Egyenesen az irigy Rezához, aki azóta is egyfolytában leskelődött.

Nem titkolt büszkeséggel dicsekedett az irigyen, de kíváncsian figyelő szomszédasszonyának. Mindent elmesélt, szóról-szóra. Ezúttal azonban nem maradt sokáig. Halasztha-

tatlan dolga akadt. Futni kellett a második, majd a harmadik szomszédba. Muszáj volt ott is eldicsekedni, ki járt nála vendégségben, mit mondott, mit adott neki, mire tanította meg. Szó szerint. Ne csak a vén Reza irigykedjen!

Tani bácsi

Korán reggel valaki megzörgette Tibi bácsiék kapuját, és bekurjantott: – Pálinkás jó reggelt adjon az Isten! – Sültös sapkás bácsi nézelődött befelé, várta, hogy beengedjék.

Berci kiugrott az ágyból, gyorsan felöltözött. Betakarta békésen szuszogó kislányát, és óvatosan kilopakodott a szobából. Tibi papát és Lincsi mamát a konyhában találta. A péktől hozott friss zsemlyéket készítették a reggeliző asztalra.

Berci kisfiús szeretettel ölelte át mindkettőjüket. – Jó reggelt anya, jó reggelt apa! Korán felkeltetek. Valaki még nálatok is korábban. A kapuban áll. Azt hiszem, a Bíró Tani bácsi.

– Az lehet! – bólintott az édesanyja. – A Tani lehet! Meghozta a túrót és a sajtot. Tibi – szólt a férjének –, engedd be!

– Majd én! – ajánlkozott Berci. Kisietett a kapuhoz. Szélesre tárta, beengedte a korai vendéget.

– Isten hozta, Tani bátyám! Megismer?

Tani bácsi nem válaszolt azonnal. Lassan, komótosan megemelte erősen viseletes sapkáját. Megvakarta a füle tövét, megszívta a fogát, cuppantott egy jókorát. Feljebb rántotta a nadrágszíját, megmozgatta egy kicsit a csatját, hogy rendesen álljon. Pocakja nem volt, a szíj tartotta a viharvert nadrágot. – Várjál! Hadd nézzelek meg jobban! – Oldalt hajtotta a fejét, hunyorított a szemével, mutatóujját Bercire irányította, majd hamiskásan így szól: – Te vagy a Berci gyerek! Isten uccse, a Berci! Hijjnye, de megemberesedtél! Mondták ám a faluban, hogy tudományos ember lettél, Pesten dolgozol valami igen magas iskolában. – Barátságosan megveregette a fiatalember vállát. – Hát jól van! Halom, itt a családod is!

– Igen, Tani bátyám! – nevetett Berci. – Én vagyok, személyesen. Jöjjön be! Mit hozott a kosarakban?

– Mit hoztam? – kérdezett vissza megrökönyödve. – Amit szoktam. Füstölt túrót, rendes túrót, kecskesajtot, tejfölt. Amit anyád rendelt.

Tani bácsi biciklije tele volt aggatva szatyrokkal, kosarakkal. Kettő a kormányon himbálózott, egy a csomagtartón, kettő mellette jobbról-balról.

Leszedegették a kosarakat, és bevitték a teraszra. Tani bácsi szakszerűen kicsomagolt, kivette a megcímkezett porciókat és az asztalra tette.

– Ez a tietek. Szólj anyádnak, hogy nézze meg, megfelel-e!

Lincsi mama időközben kijött a teraszra. Kedvesen üdvözölte Tani bácsit, megtekintette az árut, majd elégedetten szólott: – Tani úr a sajtkészítés és túrókészítés mestere. Nem akad párja hetedhét határban. Látom, most is minőségi árut hozott, mint mindig. Magában, kedves Tani úr, még sohasem csalódtunk. Mondja! Megismerte Bercit?

Tani úr hátravetette a fejét. Ez az utolsó mondat sértette az önérzetét. Másodszor kérdezik meg tőle, hogy megismerte-e Bercit? Ő, aki falut és a környékét soha nem hagyta el, megismeri-e a faluban felnövekedett embereket? Még szép!

– Én? Meg hát! Sőt! Berci is megismert engem, a szegény hegylakó vénembert.

– Tani bátyám most is kinn lakik a hegyen? – ámult el Berci. Meglepte, hogy élnek még a hegyen, „civilizálatlan” körülmények között emberek.

– Én? Hát hol lagnék? Persze, hogy kinn lakom – válaszolta a világ legtermészetesebb hangján Tani bácsi. – Az Isten dombja az én birtokom, nem parancsol ott nekem senki. A magam ura vagyok. Vannak teheneim, kecském, meg egy kutyam. Mondták többen, hogy költözzek be a faluba. Én? Minek? Még valamelyik vénasszony fülön csípine, és elvetetné magát velem. Azt már nem! – nevetett huncutul. – Különben is! Öreg fát nem lehet átültetni.

Ez olyan markáns érv volt, amit nem lehetett megdönteni.

Berci kis idő múlva megkérdezte: – Tani bátyám egyedül él? Megözvegyült?

Tani bácsi felhördült: – Én? Én aztán nem! Hogyan özvegyültem volna meg, amikor meg se nőültem! Legényember maradtam. Szabad, mint a madár – heherészett. – Vén-ségemre pedig már nem hajtom igába a fejemet. Bocsánat, nem akartam senkit megsérteni, a magam nevében beszéltem – fordult Lincsi néni felé. – Komolyra fordítva a szót, nekem az Isten dombja a hazám. Ott kezdődik, ott ér véget a világ. Ott születtem, ott fejezem be a földi életemet. Minden darabkáját, apró zegzugát ismerem. Tudom, hol van a róka kotoréka, a vadnyúl ürege, a borz vára. Tudom, melyik fa odvában fészkel fülesbagoly, melyikben lakik mókus, melyikben harkály. Tudom, melyik fákon fészkel sárgarigó, melyiken feketerigó, melyiken fülemüle. Ismerem az őzek, a szarvasok járását. Azok is ismernek engem. Nem futnak el, ha meglátnak. Tudják, hogy a barátjuk vagyok. Nem bánom őket. Nekem nincsen puskám, egyetlen, vadon élő Isten teremtményét sem pusztítom el. Vannak gyümölcsfáim. Az öregebbeket apám ültette, a fiatalabbakat én. A ház körül van egy kis veteményem, az engem ellát. Az állataimnak ott a füves hegyoldal, szóval nemhiába hívják azt a helyet Isten dombjának. Mindennel ellát.

Engem az Isten a tenyerén hordoz. Onnan jöjnek el? Nem. Nem tudnék. Lehet, hogy furcsa, amit mondok, de nekem mindenem megvan. Hetente egyszer bejövök a faluba, eladom a túrót, tejfölt, sajtot. Veszek az árán, ami esetleg kell, aztán Csibésszel indulunk vissza a hegyre.

Bercit szíven ütötte az öreg úr monológja. Ismerte ő már a honvágy különös érzését, hallott és olvasott szép vallomásokat hazaszeretetről. Elsősorban olyan emberektől, akik a szülőföldjüktől messzire vetődtek. Ám Tani úr úgy szerette a szülőföldjét, hogy nem vágyott el onnan, és nem hagyta el soha. Így mutatta ki a ragaszkodását, kötődését.

– Mennyit fizetünk, Tani úr? – kérdezte Lincsi mama, megszakítva a különös hangulatot.

– Csókolom, amennyit máskor – felelt készségesen Tani úr. – Énnálam nem emelkednek az árak. Megfelel a régi tarifa?

– Igen, köszönöm. – Lincsi mama átnyújtotta az előre elkészített pénzt. Ismerte Tani urat, tudta előre a választát. Illendőségből kérdezte.

Tani bácsi átvette az ellenértéket, aztán fütttyentett egyet. Azon nyomban megjelent a lépcső aljában a kuttyája. Szájában szatyrot hozott. – Gyere Csibész, add ide a kasszát!

A kutya engedelmesen felkaptatott a lépcsőn, letette gazdája elé a szatyrot.

Tani bácsi kivette belőle a pénztárcáját. Belerakta a vételárat, gondosan becsatolta. Visszatette a szatyorba, a szatyrot pedig a kutya szájába adta. Csibész bekapta, mint egy finom falatot, összezárta a fogait. Leült a két hátsó lábára, és nézett hűségesen a gazdájára. Várta a következő parancsot.

Berci ámulattal nézte a jelenetet. – Tani bátyám! Nem fél, hogy valaki kikapja a kutya szájából a bevételt?

Tani bácsi megvakarta a kuttyája füle tövét, megpaskolta a fejét, és így válaszolt:

– A Csibész szájából? Olyan ember nincsen! Ha csak a közelébe megy akárki, a Csibész rámordul. Ha meg hozzányúlna a szatyorhoz, akárki legyen az, leharapná az ujját. Én mondom!

Pontosan azért viszi a szatyrot, hogy ne tudják tőlem ellopni. Előfordul ugye, hogy mielőtt visszaindulok a hegyre, betérek egy fröccsre a kocsmába. A kutya addig őrzi a bevételt. Nem kell félnem, hogy elemelik. Tudod, mit mondok, te Berci gyerek? A Csibész azt se igen engedi, hogy sokat igyak. Nem nyitja szét a száját, csak egyszer. Akkor se tudnék kivenni pénzt a szatyromból, ha akarnék. Csak ha hazavertünk. Jó kis biztonsági őr! Hehehe!

Tani bácsi közben összecsomagolt.

Berci segített visszapakolni a kerékpárra a kosarakat, szatyrokat. Kikísérte az öregurat.

Tani bácsi a kapuban elköszönt:

– Isten velük, megyek tovább. Máshol is várnak.

Megemelte a sapkáját, elindult a járdán a rakományával.

A kutyája békésen poroszkált utána.

A fiamért tettem

Az egykor jobb napokra emlékeztető hatalmas kapunak mára csak a két tartóoszlopa áll. Hulló vakolata alól a mál-ladozó téglá itt-ott búsan kandikál ki. A tetejüket díszítő kővázák egyike még a régi helyén szomorkodik, a másiknak azonban nyoma veszett.

A régi, címeres, kovácsoltvas kapu mára csak régi fotókon látható. Az évek során az is eltűnt.

– Nincs is rá szükség – mondja keserű mosollyal egy környéken élő ember. Gazdag vendégek ide nem érkeznek. A jelenlegi lakók – sorsuk miatt – nem kényes emberek. Ami pedig a kapu mögötti parkban meghúzódó kastély egykori berendezését illeti, már réges-régen elhordták a hivatlan látogatók.

A kaputól a kastély felé ősi fákkal övezett aszfaltozott út kanyarog. A fák egy része valóságos matuzsálem. Némely fenyő roskatagon áll, így is kiemelkedik a robusztus tölgyek, kőrisek, platánok közül. A faágak kopottan, lemondóan hajladoznak. Lehullott fenyőtobozok, élettelen, száraz ágak árvalkodnak az út mentén.

Az egyik kanyar után felbukkan a park közepét uraló kastély. Ma is szép. Sok tornyával, szépen ívelt kocsifeljárójával, oszlopos tornácával, nemes formájú szárnyas ajtóival és ablakaival megkapó látványt nyújt. Kiváló mesterek keze nyomát őrzi a tetőzet a különleges kéményekkel, a jellegzetes szélkakassal. Figyelemre méltó a még mindig jó szolgálatot teljesítő vízelvezető csatorna kecses díszítése. Becsületére válna manapság is bármelyik építési szakembernek vagy vállalkozónak. A kastély falain, a pinceablakok fölött – a későbbi vakolás ellenére – csipkés rajzolatokkal virágzik a salétrom. A tornyok legfelső ablakain – üveg híján – ki-be röpködnek a galambok. A főbejárat előtt jobb sorsra érdemes rózsalugas és néhány díszcserje sápadozik.

A kastély mögött hajdani gazdasági épületek romjai várják, hogy valamire ismét hasznosítsák.

Az épületek végében, árnyas ligeten keresztül, gyalogút vezet egy mesterséges tóhoz. Partjáról rezgő nyárfa, fehér kérgű nyírfa, szomorúfűz bámul némán a vízre. Levelüket aransárgára színezte az ősz. A part menti zsombékokon és bokrokon érintetlen pókhálók feszülnek. A víz felszínén nagy levelű vízitők és néhány bágyadt tündérrózsa lebeg. A tó közepén aprócska sziget húzódik, közepén fából készített esőbeálló árvalkodik. A szigetcskét keskeny fahíd köti össze a parkkal.

A part mentén körbeszaladó útról szemügyre lehet venni a tó lakóit is: halacszkákat, teknőcöket, békákat, vízipókokat és két apró, játékos fekete szárcsát. A szárcsák önfeledten lubickolnak. Alámerülnek, majd távolabb felbukkannak a vízből. Menet közben elkapnak egy-egy gyanútlan rovar, belecsípnek valamelyik útjukba kerülő növény levelébe. Nem félnek az embertől. Miért is félnének? Senki nem bántja őket. A halaknak sincs félelemre okuk. Az itt élő emberek nem horgásznak.

A kastély mai lakói elesett, elszegényedett, magányos, magatehetetlen emberek. Hozzá tartozóik nincsenek. Ha mégis vannak, nem tudnak, vagy nem akarnak az itt élőkről gondoskodni. Más kiút nem lévén, a magányos, gyámolítást igénylő emberek közösségi ellátásra szorulnak. Annyi pénzük, megtakarításuk nem volt, hogy nívósabb, komfortosabb nyugdíjas házba vonuljanak. Ezzel a megoldással kellett beérniük.

Végigsétálok az aszfaltozott kocsifeljárón, megsimítom az egyik erkélyt tartó oszlopot. Elfogódottan lépek be az enyhén fertőtlenítő szagú előcsarnokba. A valaha szép mozaikpadló mára erősen megkopott. A stukkós mennyezeten látható még az óriás csillárt tartó vaskampó, de nincsen terhe, a csillár eltűnt. Helyette neoncsövekkel világítanak. A

csarnok jobb oldalán ódon, széles falépcső vezet az emeletre. Gyönyörű faragott korlát övezi. Az egykori szőnyegborítás nyomát a lépcsőfokok sarkában megmaradt rézkampók jelzik.

A lépcső mellett a korszerűsítés és akadálymentesítés egyik megtestesítője, a lift áll. Oldala átlátszó, vastag műanyag, a megrendelő bölcs előrelátását, szakértelmét dicséri. A lépcsőzni nem tudó, bottal közlekedő, gyenge, tolókocsis öregek, betegek így liftezés közben is szem előtt vannak, nem kell félniök. Szép, ízléses, emberséges megoldás.

Lassan felballagok a lépcsőn. Hosszú emeleti folyosóra érek, amelyről szobák nyílnak.

Nagy a csend. Óvatosan lépegetek.

Az egyik nyitott ajtón bepillantok. Négy ágy jelzi, hogy négyen lakhatják. Az ágyak mellett éjjeliszekrény, az ajtó mellett négyajtós szekrény áll. Az ablak előtt asztal, négy székkal.

A szoba egyik lakója az ágyban, fal felé fordulva fekszik. Köszönésemre nem válaszolt.

– Talán alszik – gondolom. Nem zavarom.

Óvatosan fordulok az ablak előtt üldögélő hófehér hajú idős hölgy felé. Köszönésemre felemeli a fejét, rám csodálkozik. Látom, viaskodik az emlékezetével. Gondolkodik, ismerhet-e a múltból. Sietek megnyugtatni.

– Nem találkoztunk még. Csak beköszöntem – mentegetőzöm. Megzavartam az olvasásban?

Elmosolyodott, majd sóhajtvá válaszolt.

– Nem zavar, kedvesem! Dehogyan zavar! Örülök, hogy megszólított. Az olvasás ráér.

Beletette a könyvjelzőt a könyvébe, lassan becsukta, ujjaival puhán végigsimította.

– Nem is tudom, hányadszor olvasom – mondja. Majd folytatom. Van rá időm. Hosszúak itt a napok, kedvesem.

Finom mozdulatából látom, valaha könyvek között élő, könyvhöz szokott ember lehetett. Meg is jegyzem, mire halványan elmosolyodik.

– Jó szeme van. Valaha tanító voltam.

Megint sóhajt, majd kinéz a nyitott ablakon. Mintha várna valakit vagy valamit. Néz, néz a fákon túlra.

Nem zavarom. Hallgatok. Egyik lábamról a másikra állok, de nem mozdulok. Nem tudom itt hagyni.

A fehér hajú hölgy hosszan hallgat, majd sóhajtva megszólal.

– Csodálkozik ugye, hogy itt élek? Hát tudja meg, hogy saját elhatározásomból költöztem ide. Én döntöttem az otthon mellett. Akarja tudni, hogy miért?

Bólintok, hogy igen.

– Azért, kedvesem, mert rákényszerültem, hogy eladjam a házamat. A férjem meghalt, a fiam családot alapított, egy-magamnak már luxus volt akkora épület. Mondhatja, hogy attól még megtarthattam volna... – megint hallgatott egy sort. Miért adtam el mégis? Miért költöztem be ide? A fiamért tettem. Az egyetlen fiamért. Szegény egyik napról a másikra tönkrement, nincstelenné vált. Eladtam a házat, az árát a fiamnak adtam. Az egészség. Nem költöztem nyugdíjas házba, az túl drága megoldás lett volna. Így tudtam a gyermekemnek a legtöbbet segíteni. Az én döntésem volt. Csakis az én döntésem.

Rám pillant, fürkészi az arcomat, majd folytatja.

– Jó nekem itt, kedvesem. Van egy bérelt ágyam, egy szekrényem. Könyvet találok a könyvtárban, olvashatok. Hála Isten jó a szemem. Az itt dolgozók tisztességgel ellátanak, nem panaszkodom. Nem várok senkitől semmit, és tőlem sem várhat el már senki semmit. Higgye el, elégedett vagyok a sorsommal. Megbékéltem mindennel és minden-kivel.

Ismét hallgattunk egy sort. Az ős tanító nézte az őszi eget, a faágakon rezdülő leveleket. Gondolatai messzire jártak.

A csendet a szobatársa moccanása törte meg. Nehézkesen felém fordult, végignézett rajtam. Nem szólt, érdektelen voltam a számára. Nyögve átfordult a másik oldalára. Lassan becsukta a szemét, kikapcsolta a külvilágot. Talán arra várt, hogy elmenjek.

Sietősen elkészöntem.

A hófehér hajú hölgy utánam szólt.

– Kedvesem! Nagyon kérem, ne mondja el a fiamnak, hogy találkoztunk! Nem akarom, hogy szégyenkezzen miattam! Kérem, ne mondja el!

Piros kereszt

A poros kocsit egyenesen nekiszaladt az előtte keresztbe fekvő hegyoldalnak. Az akadálytól megtorpant, azon nyomban kettéágazott. Egyik ága balra, a másik jobbra kanyarodott, majd az esős időben a hegyről lezúduló víz csapásában folytatódott.

Az emberek a száraz medret valamikor kiszélesítették, jó időben útnak használták. Ezen a két csapáson hajtottak fel tehenes szekereikkel, hogy lehozzák a hegyről a legelőkön összegyűjtött szénát, a pincék körül összeszedett gyümölcsöt, az eladásra szánt szőlőt, mustot, bort és a szőlőtőkék között megtermelt paprikát, paradicsomot, répát.

A két szekérút idővel belevájta magát a hegy testébe. A megrakott szekerek kerekei is szélesítették, mélyítették. A fölötté magasra növő fák összeboruló lombjai lassan árnyas alagúttá változtatták.

Ott, ahol az út egykor elágazott, évtizedek óta nagy fakeeszt áll, rajta pléh-Krisztussal. A fémet az idő nem kímélte. Vastagon beborította a rozsdá. Reggelente, amikor a felkelő nap sugarai a Krisztus-alakot elérik, vörös fénnel csillog. Este pedig, amikor árnyékba kerül, mély bordó színben áll. Ezért hívják piros keresztnek.

Az emberek soha nem tisztogatták le róla a rozsdát. Így szerették. Azt mondták, olyan a Krisztusuk, mintha bíbor-színű bársonyba öltöztették volna. A zöld lombú fák közé szebbet elképzelni sem tudtak volna. A legöregebbek is piros keresztnek mondták. Az is lehet, hogy már új korában ilyen volt. Maradjon csak így!

Aki arra járt és megállt egy főhajtásra a kereszt tövében, megtudhatta, éppen milyen virágok nyíltak a hegyoldalban. Mert a hegyről hazafelé tartó asszonyok nem mentek el a kereszt mellett úgy, hogy meg ne álltak volna néhány percre és az útközből szedett gyöngyvirágot, margarétát, harangvirágot, szarkalábat, rezedát le ne tették volna hálájuk jeléül.

A hegyre igyekezve is meg-megálltak. Fohászkodtak jó időért, erőért a munkához. Vízet töltöttek palackjaikba a kereszt mögötti forrásból, azután felemelték kosarukat, és nekiindultak a meredek hegyoldalba ásott lépcsőnek.

Velük tartó férjük megemelte a kalapját, úgy köszönt a pléh-Krisztusnak. Ittak egyet a hűs forrás vizéből, és asszonyaik után eredtek.

Akkor sem történt másképpen, ha szekérrel mentek a hegyre. Megálltak, mert forrásvíz mindig kellett.

– Jobb ez akármelyik palackos ásványvíznél! – mondják ma is. Jó kis pince-hűs borral felezve pedig egyenesen fölséges. Üdítő. Erőt ad az egész napos nehéz munkához.

Estefelé, hazajövet is megálltak a kereszt tövében. Ott oldották ki a szekerek kerekeit. A meredek út tetején erős láncokkal a két hátsó kereket a lőcshöz kötötték, különben a nehéz szekér megelőzte volna a teheneket. Lent pedig eloldozták.

Amíg a férfiak leszedték a láncokat, az asszonyok Krisztus lábához helyezték a tetőn szedett virágot.

– „Édes Jézus, jó’csakát, reggelre boldog felvirradást!” – mondták a hallgatag Krisztusnak. Megsimították a kereszt oldalát, és indultak a falu felé. – Köszönj te is, papa, aztán Isten nevében mehetünk – biztatták férjüket.

Az a történet tartja magát a falu öregei körében, hogy a piros kereszt egyszer megmentette egy asszony életét.

Mesélik, hogy egy nyári nap délutánján hirtelen fekete felhők borították be az eget. Mire a hegyen kapáló asszony összeszedelőzködött, már dörgött, villámlott. Sietve indult hazafelé. Tudta, hogy az erdő felől érkező felhők esőt, vihart hoznak. A hegyoldalban azért szedett pár szál harangvirágot. Kis csokrárt éppen letette a kereszt tövébe, amikor megvillant az ég és fülsüketítő csattanás hallatszott.

A villám a közvetlen közelben csapott le. Derékban eltalált egy jókora akácfa. A fa reccsent, majd rádőlt a keresztre.

A kereszt mozdulatlanul állt. Tartotta a rázúduló törzset és ágakat.

A szerencsétlen fa, mintha megrettent volna a tettétől, nyögve, lassan a kereszt mögé csúszott. Tehetetlenül rázuhant a falba ásott lépcsőre. Sóhajtván terült el, fektében is nyikorgott.

A kereszt azonban sértetlenül állt, védelmezte az előtte kucorgó asszonyt.

Az asszony térdre ereszkedett.

Szemét a Krisztusra emelte. Némán mondott köszönetet.

Régi történet.

A legöregebbek sem tudják, ki volt az asszony, él-e még. Nem is számít.

Fontos, hogy a piros kereszt ma is áll. Rozsda marta Krisztusával őrzi a hegyre vezető gyalogutat.

A hegyoldalba ásott lépcső is megvan, bár kevesen járnak rajta. De az a néhány idős ember, aki arra vetődik, nem felejt el virágot tenni a kereszt tövébe.

A két székérutat, a két csapást benőtte a gaz. Nincsenek már szekeres gazdák, nem tartanak tehenet a falusi emberek. Nem korszerű, nem kifizetődő, nem támogatott tevékenység. A tehenek helyett mezőgazdasági kisgépeket vásárolnak, azzal járnak az új, köves elkerülő úton. Nem baj, hogy nagy kerülőt kell tenniük. Van üzemanyag, erősek a gépek. Gépekkel dolgoznak a szőlőben is. Így mondják: borkészítéssel foglalkoznak.

Az öregek csóválják a fejüket, de hallgatnak. Nem értenek a modern tudományhoz, jobb, ha nem szólnak. Nem akarják, hogy maradinak tartsák vagy kinevessék őket. Csendben, makacsul mennek a gyalogúton, tarisznyájukkal a vállukon.

A piros keresztnél megállnak. Megemelik kalapjukat, elmondanak egy röpke fohászt. Megtöltik a palackjukat forrásvízzel, beleteszik a tarisznyába, és felballagnak a földlép-

csőn. A fejük fölé benyúló, erőszakosan terjeszkedő gaznak időnként odavágnak a kapával.

A mama, életük párja már nem megy ki a hegyre. Nem bírja a szíve a lépcsőzést. Otthon pücsköröszi inkább a ház körül. Ha elfárad, leül a kispadra. Esténként azért kísétál egy csokor kerti virággal a piros kereszthez.

– Neked hoztam, árva Krisztusom – mondja pihegve. Látnod, el tudtam jönni!

Iszik egy-két kortyot a még mindig élő forrás vizéből. Megtörli a száját, megigazítja félrecsúszott fejkendőjét. Sőt, hajtva, fáradtan néz a lépcső felé.

– Késik a papa! – motyogja. Remélem, nincsen semmi baj!

Elrendezi a virágcsokrot, megsimítja a keresztet. Újra a lépcső felé hunyorít. A tetején feltűnik az óvatosan lépkedő öreg. Botjára támaszkodva lassan leérkezik a kereszt tövébe. Kalapot emel, köhint egyet.

– Indulhatunk, mama! – mondja.

Elballagnak kettesben, szótlánul a falu felé.

A távolból traktorok, autók nehéz zaja töri meg a csendet.

Ráchel könnye

Ráchel nagy hátizsákkal és két bőrönddel érkezett az aprócska faluba. Az állomáson nem várta senki. Nem tudták érkezésének időpontját.

– Így van ez jól! – gondolta magában. Amióta eszmélek, soha senki nem várt sehhol... sőt – mosolyodott el keserűen –, ha anyám tudta volna annak idején, hogy jövök, ki tudja, itt lehetnék-e most. Felcsatolta hátizsákját, megragadta a két bőröndöt és elindult a falu egyetlen utcája felé.

– Jó napot! – köszöntötték az emberek, akikkel menet közben találkozott. Kíváncsian fordultak meg utána. Egy mástól kérdezgették, ki lehet ez a fiatal nő a nagy csomagokkal, akit senki sem várt.

Az egyik hosszasabban bámészkodó asszonytól Ráchel megkérdezte, merre van az óvoda.

– Nem messze innen, a templommal szemben, az a nagy, sárga ház – válaszolta az asszony, nem titkolt érdeklődéssel.

– És kit keres?

– Az új óvónő vagyok.

– Hát persze! Kitalálhattam volna! Szóval maga az új óvónő! Amikor Rozika nénit elbúcsúztattuk, mert nyugdíjba ment, mondta is, hogy egy új, fiatal óvónőt kapunk. Szóval megérkezett... jó nagy csomagja van. Nem volt senki, aki elkísérte volna? – locsogott az asszony. Sok mindent szeretett volna megtudni.

– Bírom egyedül is. Köszönöm az útbaigazítást. Viszontlátásra! – köszönt el sietősen Ráchel. Meg akarta úszni a további kérdéseket. Nem szokta meg a magánélete iránti fokozott érdeklődést.

Az óvodában a gondnok és a dadus várta. Kedvesen fogadták. A hivatalos bemutatkozás, a kötelező formaságok után megmutatták neki az óvodát és a szolgálati szobát.

Az épület az iskola szomszédságában, a templom mellett állt. Nagy, oszlopos tornáca, szép, tágas, füves udvara volt. A hozzá tartozó kertben sokféle fa meg bokor zöldellt.

Tetszett Ráchelnek. Kicsit hasonlít az intézet udvarára – gondolta –, csak itt nincsen magas téglakerítés.

Alig várta, hogy egyedül maradhasson és berendezkedhessen a szobájában.

A szoba az épület végében volt. Egy üresen maradt csoportszobából alakították ki a számára, mely a csökkenő gyereklétszám miatt feleslegessé vált.

Volt benne asztal, két szék, szekrény, kényelmes ágy, meg egy íróasztal.

– Minden van, ami kell. A könyveimet úgyis később hozom, addig kitalálom, hol legyenek – morfondírozott, miközben kirámolta a hátizsákot meg a bőröndöket.

Az első napok gyorsan teltek.

Megismerkedett a kollégájával, a másik óvónővel. Közösen, lelkesen készülni kezdtek az évnitőre.

Az ünnepségen bemutatkozott a szülőknek, a gyerekeknek, és másnap reggel már a csoportszoba előtt várta a rábízott kicsiket.

A gyerekek között mindig nyugodtnak érezte magát. Örült, hogy segíthette és taníthatta őket. Szerette kitalálni a gondolataikat, boldog volt, ha örülni látta az apróságokat. Naponta új játékokkal, új mesékkel, új versikékkel, dalcskákkal kedveskedett nekik. Türelmesen hallgatta csipogásukat, meséiket. Békítette őket, ha veszekedés tört ki. Vigasztalta a búslakodókat, ötleteket adott az unatkozóknak, és nyugtatta, babusgatta azokat, akiknek hiányzott az anyukája meg az apukája.

Esténként azonban rátört a magány.

Egyre gyakrabban jutott eszébe az intézet, ahol este sem volt csend. A legkisebbek nehezen aludtak el, és még álmukban is gondoskodást igényeltek. Ők, a nagyobbak gon-

doskodtak róluk. Volt, akinek mesélni kellett, másik dajkálásra vágyott, a harmadik egy pohár vizet kért. A sírósnak simogatta a fejcskáját, vagy az ágya szélére ült, megvárta, amíg visszaaludt.

Akkor úgy érezte, fárasztó, hálátlan, sziszifuszi munkát végez. Néha morgolódott. Még azt is mondta, alig várja, hogy kijusson az intézetből.

Ezért nagyon felszabadultnak érezte magát, amikor a nevelők javaslatára óvónőképzőbe küldték, így elhagyhatta az intézetet.

Ráchel tizennégy éves koráig élt intézetben. Anyját soha nem látta, nem tudott, ma sem tud róla semmit.

Ilonka néni, az intézeti „pót-anyukája” elmesélte, hogy néhány napos csecsemőként érkezett az intézetbe.

– A szülőanyád nagyon fiatal, még kiskorú volt, amikor téged a világra hozott. Azt mondta, apáddal csak egyszer találkozott. Akkor vette észre, hogy más állapotban van, amikor megmozdultál a méhében. Nem merte vállalni a gyermeknevelést, még a kórházban lemondott rólad.

Ezt mesélte Ilonka néni Ráchelnek.

Lehet, hogy többet is elmondott volna, ám Ráchel megkérte, hogy soha többet ne meséljen neki a „szülőanyjáról”.

– Még akkor sem, ha nagyon kérem – mondta –, nem szeretném megismerni, nem akarom tudni, hol él, mit csinál, van-e másik gyermeke... semmit... semmit!

Akkoriban sokat sírt.

Gyűlölte a felnőtteket, csak a gyerekek között tudott valamilyen szinten feloldódni. Később megértette, hogy az intézeti nevelők nem tehetnek az ő szüleinek a döntéséről. Azért választották a hivatásukat, hogy segítsenek a hozzá hasonló sorsú gyermekeken. Elfogadta tehát a gondoskodásukat. Ösztönösen törekedett az önállóságra, hogy minél kevesebb segítséget kelljen igénybe vennie.

Ahogy múltak az évek, egyre több időt fordított a kisebbek gondozására. Még több időt szentelt az újonnan érkező gyermekekre, akik hozzá hasonlóan nehezen szokták az intézeti körülményeket.

– „Ez a lány született pedagógus.” – mondták a nevelők.

Ha valamelyik pici megmakacsolta magát, nagyon nyűgös, vagy, ahogy mondani szokták, „kezelhetetlen” volt, szóltak Ráchelnek.

Ő többnyire megtalálta a kulcsot, mellyel a sérült, bezárkózott kis szíveket megnyitotta.

– Hogyan találsz el a bánásmódot? – kérdezték tőle a felnőttek.

– Megérezem – válaszolta Ráchel.

Ráchel jó tanuló volt.

A nyolcadik osztály befejezése után a nevelői gimnáziumba küldték. Csodálkoztak rajta, de megértették és tudomásul vették, sőt, talán Ilonka néni még örült is, hogy nem fogadta el a felajánlott kollégiumi férőhelyet, hanem továbbra is az otthon lakója maradt.

A picik ekkor már kismamának szólították. Néhányan csak az ő meséje után voltak hajlandóak elaludni.

– Az igazat megvallva én is akkor alszom nyugodtan, ha végigjártam a szobákat, és jó éjt kívántam a kicsiknek – szokta mondani az igazgató nőnek, amikor megkérdezte, nem gátolja-e a tanulásban a segítség.

Nem volt kétséges, hova adja be felvételi kérelmét.

– Óvónő szeretnék lenni. A kicsiket értem a legjobban. Úgy érzem, nekik tudom a legtöbbet adni magamból. Szeretek velük foglalkozni, szeretem, ha nyüzsögnek körülöttem, szeretem az érintésüket. Segíteni akarok rajtuk – írta az önéletrajzába, melyet a felvételi laphoz kellett csatolni.

Felvették.

Kiváló eredménnyel végzett a főiskolán.

Friss diplomával a tarsolyában álláshelyek után kutatott.

Elfogadta a felajánlott álláshelyet a kicsike faluban, és nyár végén odaköltözött.

A hétvégéket azonban továbbra is az otthonban töltötte. Ezek a napok úgy zajlottak, mint régen: mesélt a kicsiknek, játszott velük, segédkezett a lefektetésben, az altatásban.

Amikor minden elcsendesedett, hosszan beszélgetett Ilonka nénivel. Mesélt az óvodáról, a faluról, a gyerekekről, a kollégáról, meg sok minden másról.

Egy alkalommal Ilonka néni így szólt: – Na, ki vele! Mi a baj? Látom, hogy nyomja valami a szívedet! Minél többet mesélsz az óvodáról, annál inkább érzem, hogy valami nincsen rendben. Beszélj, hallgatlak!

Ráchelből feltört a keserű vallomás: – Lehet, hogy nem jó pályát választottam. Egyre többször érzem úgy, hogy nem szeretnek a gyerekek. Reggelente a kapuban állok, ott várom őket, apró kis meglepetésekkel is szoktam készülni. Azt reméltem, így közelebb tudok hozzájuk férközni. A gyermekek gyakran mégsem akarnak velem bejönni. Kapaszkodnak az anyukájuk kezébe, némelyikük sír is. Egy órának el kell telnie, mire megvigasztalódnak. A délelőtti viszonylag jól telik, az ebéd utáni altatásnál viszont újra kezdődnek a bajok. Sírdogálnak, anyukájukat hívják, a kedveskedés, a cirógatás, a mese, a dúdolgatás hatástalan. Csak akkor derül mosolygósra az arcoskájuk, amikor jön értük az édesanyjuk vagy az édesapjuk vagy valamelyik nagyszülő. Szóval valamiért nem szeretnek engem. Nem vagyok jó óvónő.

Ilonka nénit megrendítette Ráchel vallomása.

Mély sajnálatot és tehetetlenséget érzett. – Lám, erre nem tudtam felkészíteni – gondolta –, majd így szólt: – Csillagom! A kicsiknél természetes, hogy az édesanyjukhoz ragaszkodnak, hiszen évekig csak vele voltak. Életszerű a viselkedésük. Tudom, hogy neked ez az érzés nem adatott meg, téged nem ölelgetett az édesanyád. Azért próbáld megérteni és elfogadni a gyermekek családhoz való ragasz-

kodását! Talán nemsokára te is anya leszel, és megismerkedsz az életnek ezzel az ajándékával.

Sokáig ültek szóttanul.

Ráchel szíve nem lett könnyebb.

Egyik hét végén Ilonka néni az intézet kapujában várta a haza térő Ráchelt. Örömmel ölelte magához. – Na, most igazán nagy szükség van a segítségedre! – szólt a nyakába boruló lányhoz. A hét közepén egy ikerpár érkezett hozzájuk. Három évesek. Minden tudományom eredménytelen, nem bírok a két ördögfiókával. Három napja nem esznek, nem alszanak, nem beszélnek, csak sírnak, azt sem engedik, hogy hozzájuk érjek. A szüleik...

– Ne tessék elmondani a szüleikről semmit! Nem fontos számomra, hogy kicsodák, az sem, hogy miért kerültek ide. Nem akarom tudni! – Ezt már türelmetlenül mondta Ráchel, de azért azonnal indult a megszeppent Ilonka néni után. Meg akarta ismerni a gyermekeket.

Az ágy végében összegömbölyödve, egymásba kapaszkodva lapult a két kisfiú. Most is sírtak.

Amikor Ráchel feléjük indult, jobban rázendítettek, még jobban egymásba kapaszkodtak.

Ráchel leült a szoba legtávolabbi sarkába, és várt.

Halkan dúdolgatni kezdett, majd valami mese félét szuttogott. Rakosgatott néhány szétszórt holmit az ágyon, közben mindig egy kicsit közelebb ült a gyermekekhez.

Eltelt néhány óra.

Ilonka néni óvatosan belesett a szobába. Nem akart hinni a szemének. Az ikrek csendesen aludtak. Ráchel mellettük ült, és valamit énekelt. Betakargatta őket, visszaült az ágy szélére, és nézte őket.

Most ő sírt.

Az éjszakát Ráchel a gyermekek szobájában, ébren töltötte. Reggelre kész tervvel állt Ilonka néni elé. – Örökbe szeretném fogadni az ikreket! Magammal viszem őket a faluba

– mondta. Nem lesz több magányos estém, és a kicsiknek sem.

Ilonka néninek tetszett az ötlet. Segített elintézni a formákat.

Néhány hónap múlva Ráchel harmadmagával hagyta el az otthont.

Ráchel újra boldog volt.

Örült, amikor Árpika és Istvánka lassan beszélni kezdett. Először soha nem hallott, különös szavakat alkottak, melyet csak ketten értettek. Később kimondtak egy-egy rövidebb, mások által is érthető szót.

– Háhe – így szólították Ráchelt.

Ráchel a mama szót ki sem ejtette a gyermekek előtt. Nagy szeretettel és türelemmel próbálta szelidíteni és gyógyítani a kis lelküket.

Éjjelente gyakran felkelt, figyelte őket. Hallgatta a szuszogásukat. Minden moccanásukra felébredt.

Nyár lett, mire be merte vinni őket az óvodába, a falusi gyerekek közé.

A fiúk addigra el tudták fogadni a számukra ismeretlen felnőtt és gyermek megjelenését. Már nem riadtak fel álmukban, nem sírtak fel váratlanul. Meg tudták mondani, ha szükségük volt valamire. Játsszani továbbra is csak egymással szerettek.

Az óvodás gyermekek közeledését sután, kicsit gyanakodva figyelték.

Összerezzenek, ha nyílt az ajtó, és egy számukra ismeretlen felnőtt lépett be.

A zajokra továbbra is érzékenyen reagáltak. Egy-egy autó dudálására, vagy fékezésének hangjára ijedten fogták be a fülüket, és rémülten összebújtak.

Ősszel szomorú tragédia híre rázta meg a kis falut.

Meghalt egy fiatalasszony.

Gyógyíthatatlan betegség ragadta el, alig két hónap alatt. Hiába próbáltak meg az orvosok mindenféle gyógymódot, nem tudtak segíteni.

Két kislányt hagyott itt, és a férjét.

Emese négy éves, Etus nyolc éves volt. A temetésen hófehérben álltak édesanyjuk koporsója mellett.

Ráchel minden nap meglátogatta az édesapát és a két kislányt. Emesét az óvodából ismerte, és nagyon kedvelte.

Segíteni szeretett volna a kislányok gondozásában.

A felajánlott segítséget nehezen fogadták. De Ráchel kitartó volt. Tudta, hogy kitartónak kell lennie, hiszen a sebek mélyek, és nehezen, lassan gyógyulnak.

Egy idő után a látogatásaira magával vitte az ikreket is.

Amíg mosott, takarított vagy vasalt, a négy gyerek játszott.

András a kertben vagy a ház körül dolgozott. Akkor jött be, ha kiabáltak, hogy kész a vacsora.

A gyerekek terítettek, Ráchel asztalra tette az ételt, és mind a hatan körbeültek.

A közös vacsorák rendszeressé váltak.

A két kislány és az ikrek lassan összebarátkoztak. Egyre gyakrabban kérték, hogy vacsora után is játszhassanak.

Ezalatt Ráchel elmosogatott, András elrakta az edényeket, aztán beszélgettek.

Ráchel mesélt az intézeti éveiről, András pedig lassan elmondta életének és házasságának történetét.

– Itt születtem a faluban. Apám jómódú gazda volt, földjei, szőlői, rétjei, állatai voltak. Szerette a földet, sokat dolgozott. Engem is hamar munkára fogott. Vitt magával aへgyre. Felültetett a szekérre, tíz évesen már egyedül hajtottam a teheneket. Egyszer földért ment, aztán többet nem jött haza. Rádólt a föld, amelyet haza akart hozni. Mire kiszedték alóla, megfulladt. Anyám akkor megbetegedett, és soha többé nem gyógyult meg. Egy év múlva elment apám után. Tizennégy éves voltam. Érettségi után mezőgazdasági

egyetemre mentem az ország másik végébe. Tagja lettem az egyetemi néptáncsoportnak, ott ismertem meg Etust. Tizenhat éves volt. Olyan gyönyörű, mint egy Botticelli festmény. Először a táncban, aztán az életben is párok lettünk. Első és utolsó szerelem volt mindkettőnk részéről. Amikor befejeztem az egyetemet, ő éppen akkor érettségizett. Lemondott az egyetemi felvételről, hogy velem jöhessen. A szülei dühöngtek, tiltakoztak, de jöttünk. Rendbehoztam a házat, és elkezdtem gazdálkodni apám földjein. Olyan boldogok voltunk, hogy nincsen rá szó. Egy év múlva megszületett a kis Etuska, utána pár évre Emese. Nem akartam elhinni, hogy az élet ilyen szép is lehet. Etusom mondta, hogy szeretne egy kisfiút is szülni. Az orvos valamiért nem javasolta, de Etus hajthatatlan volt. „Szülök neked, Andrásom, egy kisfiút.” – mondta. A fogantatás pillanatát megérezte. Boldog volt, mégis akkor kezdődött a borzalom. Beteg lett, fogyott, gyengült, elvesztette a magzatot. Műtét, újabb műtét következett, közben egyre rosszabbul lett. A leletek szörnyű tragédiát vetítettek előre. Nem akartam hinni, hogy nincs segítség. Ő tudta, érezte. „Ma elmegyek, Andrásom. Ne haragudj! Úgy szerettem volna egy kisfiút!” Fogtam a kezét, amikor meghalt. Akkor én is meg akartam halni. De itt vannak a kislányok.

Ráchel megrendülten hallgatta András történetét.

Napokon keresztül Andrásra és a feleségére gondolt. Filmszerűen pergett előtte a történet, amit hallott.

Ugyanakkor megdöbbenéssel töltötte el az a felismerés, hogy az olyan mély szerelem, melyet András történetéből megismert, őt elkerülte.

Lehet, hogy irigyelte is a halott asszonyt, aki annyira tudott szeretni, és akit annyira szerettek.

Reménykedett abban, hogy többet is megtud Etusról. Ám András zárkózott volt. Nem tárt fel többet szerelmének titkából.

A falu szája kegyetlen, az emberek fantáziája határtalan.

Nem kellett hosszú időnek eltelnie ahhoz, hogy Ráchelt és Andrászt az emberek pletykálni kezdjék. A szemükben Ráchel számító férjvadász, vagyon iránt ácsingózó nőszemély, András a felesége emlékét nem tisztelő, a kislányai édesanyját elfeledő lelketlen férfi lett.

A férfiak nyíltan célzatni kezdtek arra, mit gondolnak András és Ráchel kapcsolatáról. A szabadabb szájú asszonyok ki is mondták: „Jól megfogta ez a nő az Andrást! Szegegy kislányok! Biztos forog az édesanyjuk a sírjában!”

Lehet, hogy a falu szája hozta valóban össze a két embert, lehet, hogy nem. Maguk sem tudták.

Amikor azon a vasárnap délutánon András öltönyösen, egy csokor virággal megjelent Ráchel lakásán, és megkérte a kezét, Ráchel igent mondott.

– Feleségül megyek magához, András, és szeretni fogom.

Ráchel szívéből jöttek a szavak. Hitte, hogy így is lesz.

– Jó feleség akarok lenni, gondozni fogom a kislányokat, és magát is, András.

Csendes esküvő volt.

Falun nem szokás, hogy özvegyember újra lakodalmat tartson.

Etus szülei messze laktak, el sem jöttek volna.

Ráchelnek nem voltak rokonai, csak Ilonka néni jött el, meg az óvoda dolgozói. Amikor a vacsora után a gyerekeket lefektették, egyikük sem indult a hálószoza felé. Nem tudták, nem is akarták titkolni, hogy gondolataik másutt járnak.

Ráchel volt, aki megfogta férje kezét.

Reménykedett, hogy megismerheti azt az érzést, melyet szerelemnek mondanak.

Valamelyik reggel Ráchel úgy ébredt, mint akit összetörték.

Fel akart kelni, de a gyomra megfordult. Kapaszkodnia kellett, hogy el ne essen. Alig ért ki a mosdóig. Hányt. A

reggelit nem tudta megenni, a gyerekek csipogása idegesítette. Nyugtalan volt, a közérzete pedig katasztrofális.

Ez az állapot állandósult.

Andrásnak is feltűnt. Ő javasolta, hogy Ráchel menjen el orvoshoz.

Amikor az orvos közölte a vizsgálat eredményét, Ráchellel megfordult a rendelő. Rohant haza, és csak úgy robbant ki belőle: – Azt mondta az orvos, hogy gyermekem lesz! András! Áldott állapotban vagyok!

Átölelte a férjét.

Boldogságában észre sem vette, hogy András öröme mérsekeltebb. Fájdalmas mosollyal viszonzta az ölelést.

Ráchel kezdte elhinni, hogy az élet neki is különleges ajándékot osztott. Anya lehet. Nem törődött a rosszullétekkel, csak a benne cseperedő életre figyelt. Elképzelte, milyen lehet, mekkora, mit csinálhat a pocakjában. Beszért hozzá, énekelt neki, szölongatta, becézgette.

Katartikus élmény volt az első kis mocorgás, melyet valamelyik este a szíve alatt érzett. Fel is kiáltott. Hívta Andrást, hogy tegye oda a kezét, ahol a mozgást érzékelt.

Elérkezettnek látta az időt, hogy a gyerekekkel is beszéljen az érkező testvérkéről.

Félt ettől a beszélgetéstől, de nem akarta tovább halogatni.

– Üljetek le, mondani szeretnék valamit – szólt Ráchel a négy gyermeknek. Az örömömet szeretném veletek megosztani. Testvéretek fog születni. Kisbabát hordok a szívem alatt. Nagyon boldog vagyok. Kicsikéim, fél év múlva egygyel többen leszünk.

Az ikrek odaszaladtak Ráchelhez. Kérték, mutassa meg, hol van a baba.

– Itt bennem, a szívem alatt – válaszolt megkönnyebbülten Ráchel. Tegyétek ide a kezeteket, tapintsátok! Az a kis dudor a pocakomban a kistestvéretek.

Az ikrek kíváncsian tapogatták Réka hasát, és azt kérdezték:

– Mi is itt voltunk? Hogyan fértünk el ketten a pocakodban?

Hirtelen csend lett.

A kérdés váratlanul érkezett. Bár Ráchel tudta, egyszer erről is beszélni kell.

– Kicsinyeim, ti nem az én pocakomban növekedtetek. Nem én vagyok az édesanyátok.

Ami ez után következett, rosszabb volt mindennél.

Az ikrek elkapták Ráchel hasáról a kezüket. Tátogtak, hang nem jött ki a torkukon. Elszaladtak a szobájukba, és egymásba kapaszkodva néztek a semmibe. Ráchel utánuk ment. Nem álltak vele szóba. Egymáshoz suttoztak az ő különleges nyelvükön, és sírtak.

András a lányok után szaladt, akik ugyancsak berohantak a szobájukba, magukra zárva az ajtót.

– Nem kell testvér, az édesanyánk kell! Nekem Etuska a testvérem! – kiabálta Emese.

– Nekem meg Emese a testvérem! – visszhangozta sírva Etuska.

Öt percen belül mindenki sírt.

– Hát ilyen nagy ára van a boldogságomnak!? – kesergett Ráchel. Szegény kicsi babám, meg sem születtem, és máris sír az egész család miattad!

Nem volt gondtalan a várakozás időszaka.

Ráchel a magzat minden apró mocorgására boldogan rezzenett össze.

Figyelte magát a tükörben, kereste magán a látható és a nem látható változásokat. Ugyanakkor lelkiismerete állandóan háborgott. Úgy érezte, kevesebb időt tud fordítani az ikrekre. Nehezen ment a békítés is.

– Tudni akarjuk, miért vettél el az édesanyánktól! Hol vannak a szüleink? Miért nem láthatjuk őket? Miért nem lehetünk ővelük? Engedj vissza hozzájuk! Oda akarunk menni! – ismételtették.

Szegények toporzékoltak, sírtak, dühöngtek tehetetlen fájdalmukban.

Ráchel most szembesült azzal a dilemmával, hogy jól döntött-e, amikor elzárkózott a fiúk múltjának megismerése elől. Helyesen tette-e, amikor megtiltotta Ilonka néninek, hogy beszéljen a gyermekek intézetbe kerülésének okairól, körülményeiről, a szülők sorsáról.

Őszintesége csak részben enyhített a bajokon.

– Kedveseim, nem ismertem a szüleiteket. Nem tudom, miért szakadtatok el tőlük. Én az otthonban találkoztam veletek. Olyan keservesen sírtatok, olyan szeretetre méltóak voltatok, hogy egy pillanat alatt a szívembe zártalak benneteket. Úgy szeretlek mindkettőtöket, mintha édes gyermekeim lennétek – ennyit tudott mondani.

Ráchel szavai nem értek el a fiúk szívéig.

Hosszú-hosszú napokon keresztül tartott, mire ismét kezelhetők lettek.

A lányok is távolságtartókká váltak. Egyre gyakrabban hangzott el:

– Apa fésüljön meg! Apa ellenőrizze a felszerelésünket! Apa meséljen, mert nem tudunk elaludni! Apa készítsen olyan vacsorát, amilyent anya szokott!

Gyanakodva nézegették Réka gömbölyödő hasát. Mondogatták, hogy ők nem szeretnének testvért. És egyáltalán! Hogyan szülhet nekik Ráchel testvért, amikor nem is az édesanyjuk!

Hullott Ráchel könnye a fiúk tüskés vádaskodása miatt.

Hullott a könnye a lányok elutasító magatartása miatt.

A fiúkkal próbált szót érteni, ezért esténként órákat töltött velük a szobájukban. András a lányaival beszélgetett minden este.

Mind gyakrabban fordult elő, hogy a gyermekekkel együtt elaludtak, és reggel a gyerekszobákban ébredtek fel.

A hálószoa üresen maradt

Ráchel szorgalmasan járt orvosi vizsgálatokra a városba.

Minden alkalommal vásárolt valami babaruhát, boldog érzéssel gyűjtögette a szekrényben.

A szülés közeledtével megkérte Ilonka nénit, hogy néhány napra fogadja be az otthonba az ikreket.

– András legyen a kislányokkal. Jobb, ha nyugodtan tudja felkészíteni őket a baba érkezésére – indokolta kérését, mikor látta Ilonka néni csodálkozó tekintetét. És Andrásnak is fel kell készülnie a gyermek fogadására. Ezért döntöttem így.

A fiúk nem tiltakoztak.

Örömmel mentek az otthonba, ahol Ráchellel együtt sok hétvégét töltöttek.

Az ismerős, megszokott szobában, a megszokott bútorok és játékok között sírás nélkül köszöntek el.

Ráchel hazament. Összecsomagolt, hogy bármikor indulásra készen álljon. A kiírás szerint rövidesen szülni fog.

András nehéz szívvel engedte el. Ráchel azonban ragaszkodott hozzá, hogy egyedül menjen be a kórházba.

– Maradj itthon a kislányokkal! – nyugtatgatta a férjét. A mentősök gondoskodnak rólam, nem lehet baj!

Megölelte, megszókolta Andrást, elkészönt a lányoktól, és beszállt az időközben megérkező betegszállító autóba.

András hosszasan integetett, míg az autó el nem tűnt a távolban.

Ráchel még az éjjel megszült.

Szép nagy, egészséges kisfiúnak adott életet. A baba hangozós sírással jelezte érkezését. Amikor a fehér csomagocskát Ráchel mellére fektették, földöntúli boldogságot érzett. Folytak a könnyei, csókokkal halmozta el a parányi csöppséget.

– Én drága gyermekem! Kicsi fiacskám! Nem gondoltam, hogy így lehet szeretni egy kisbabát! De jó, hogy lettél nekem!

Babusgatta, becézgette, puszilgatta.

Csodálta apró kezecskéjét, fekete tüskés hajacskáját. A pályába nyúlálva tapogatta apró lábacskaít.

Nem tudott betelni a boldogságával.

András a lányok reggelijét készítette, amikor megcsörrent a telefon.

– Gratulálunk, egészséges fia született. A felesége és a kisfiú is jól vannak – hangzott a vonal túlsó végéről.

András boldogan újságolta lányainak:

– Megszületett a kistestvéretek, Andráska. Örüljünk! Mindketten egészségesek. Nemsokára meglátogathatjuk őket a kórházban.

A lányok csendesen örültek.

András reggel a lányokat elvitte az óvodába és az iskolába. Aztán kiment a temetőbe.

Etus sírján mindig virágok nyíltak. Tavasztól késő őszig. Hóvirág, ibolya, gyöngyvirág, róza, krizantém, Etus kedves virágai. András megállt a sír előtt, letette a friss virágot.

– Szerelmem, Etuskám! Fiam született. Fiú, akit te is akartál nekem szülni...

Ráborult a kőkeresztre. A boldogság és a fájdalom megbénította, nem tudott mozdulni.

Délután volt, mikor feleszmélt. Hazament, ünneplőbe öltözött.

Elment a lányaiért, aztán elindultak a városba, hogy meglássák Ráchelt és a kisbabát.

Az úton nem sokat beszéltek.

A lányok megérezték, hogy édesapjuknak most csendre van szüksége. Behúzódtak az autó hátsó ülésének a sarkába, és némán nézegettek az ablakon kifelé.

A kórházban az ápolóktól védőruhát, sapkát, és a szájuk elé kendőt kaptak. Így léphettek be az újszülött osztályra.

Ráchel a kórterem ajtajában várta őket. Boldogan mutatta a kisbabát:

– Ó Andriska!

Andriska aludt. Apró kezecskéit ökölbe szorítva a feje mellett tartotta. Békésen szuszogott.

András elgyengült. Könnyek homályosították a szemét.

Megölelte Ráchelt, és azt mondta:

– Köszönöm! Köszönöm, hogy szültél nekem egy kisfiút!

Hét év múlva

Napsugaras, madárdalos, gyönyörű reggel volt, május első vasárnapja.

Ráchel kitárta az ablakot, mélyeket szippantott a virágillatú friss levegőből. Nézte a kertben a harmatcseppes tulipánokat, nefelejceket, pünkösdirózsákat, a kert sarkában a levelek között megbújó gyöngyvirágokat. Az árokparti hársfán alig moccantak a levelek, valahol halkan pittyent egy rigófészek. A fa ágai között óvatosan törtek át a korai napsugarak.

Ráchel szerette a reggeleket. Megnyugtatta az ébredező természet harmóniája, békéje. Állt egy darabig a nyitott ablak előtt. Azután felvette a köntösét, és indult a konyhába, hogy megfőzze a reggeli kávé.

A konyhában – meglepetésére – terített asztal várta. Gőzölgött a finom illatú kávé, tea. Kosárkában mazsolás kalács volt, az asztal közepén ibolyacsokor állt.

– Milyen fenséges illatok töltik be a konyhát! Nem csodálom, hogy téged is előcsalogattak! Szép jó reggelt! – köszönt jókedvűen Ilonka néni, aki ugyanakkor lépett a konyhába. A meglepetést készítõ gyermekcsapat hol bujkál? – kérdezte, miközben bekukkantott a lányok és a fiúk szobájába. Senkit sem látok. Hol vannak a kis gézengúzok?

– Szép jó reggelt, mamácska! A hajnali sugdolózásból, csendes, gyors öltözködésből, és András vezetésével történnő kisurranásból arra következtetek, hogy virágot szedni mentek, mint eddig minden anyák napja reggelén – válaszolta ugyancsak mosolygósan Ráchel.

– Olyan virágokkal akarnak köszönteni bennünket, amelyeknek szirmain ott csillog a hajnali harmat.

– Ilyen kedves meglepetésben soha nem volt részem! Talaly májusban még nem laktam nálatok, nem voltam veletek anyák napján – mondta meghatottan Ilonka néni. Csak június végén fogadtatok örökbe. Emlékszel?

– Hogyne emlékeznék – ölelte át Ráchel. Sírdogálni tetszett, a nyugdíjazás miatt. Mi pedig – ne tessék haragudni – nagyon megörültünk. Azonnal elhatároztuk, hogy ideköltöztetjük Ilonka nénit, ha elfogadja a meghívásunkat. András a gyerekekkel autóba ült, bementek az otthonba. Addig nem jöttek haza, amíg Ilonka néni ígéretet nem tett, hogy eljön hozzánk nagymamának.

– Aminek nagyon megörültem. Két héten belül végleg hozzátok is költöztem. Pedig titokban aggódtam, hogy a terhetekre leszek. Hála Isten, felesleges volt a félelmem. Nagyon boldog vagyok közöttetek – hálálkodott Ilonka néni, aki valamikor Ráchelnek nevelőotthonos pótmamája volt.

– Hát még mi mennyire örülünk! – ölelte át Ráchel. Nem tudom, hogyan boldogultam volna a gyerekekkel Ilonka néni segítsége nélkül. A lányok nagy tapintatot igényelnek, az ikreknek a tanulásban kell sokat segíteni. Andriska is állandó odafigyelést harcol ki magának. András minden nap hazajön ebédelni, a háztartás vezetése sok munkát ad. A kertről nem is beszélve... mi lenne velem Ilonka néni nélkül!

– Arra a napra is emlékszel, amikor visszakísértelek ide az otthonból? – tette fel óvatosan a következő kérdését Ilonka néni.

– Minden percére – válaszolt sóhajtva Ráchel. A nehéz búcsúzásra reggel, a kétségekkel teli utazásra a három gyerekekkel. Az üres házra, a szomszédasszony szemrehányó szavaira, a menekülésszerű visszaútra... hogyne emlékeznék!

Ráchel lelki szemei előtt filmszerűen peregtek annak a hét évvel ezelőtti napnak a történései.

Újraélte a fájdalmas pillanatot, amikor becsukódott mögöttük a gyermekotthon kapuja, és elindult gyermekeivel vissza a faluba. Örült, hogy Andriska meg a fiúk is csendben voltak, nem kérdezősködtek. Legalább nem kellett beszélgetnie. Lassan vezetett, félt a megérkezéstől.

A házukhoz érve zárt kapukat talált. Még egy zárt kapul! Az otthonból Ilonka néni elküldte, itthon nem várta a férje, sem a lányok, szörnyű helyzetben érezte magát. A kíváncsiskodó szomszéd néni dorgáló szavai sok igazságot rejtettek, ám abban a helyzetben nem érzékelte. Csak azt, hogy mindenki eltaszítja, nem kell senkinek.

Visszaindult az autóval az intézet irányába, ahol menedéket remélt.

Ilonka néni a lépcsőn állt. Ezúttal keményen szólt:

– Hamar visszajöttél. Nem vártalak!

Szavai szíven ütötték Ráchelt.

– Üres a ház. András elment a lányokkal – védekezett.

– Hova? – hangzott a rövid kérdés.

– A nagyszülőkhöz – válaszolta Ráchel egyre bánatosabban.

– Meddig maradnak? – faggatózott Ilonka néni.

– Nem tudom – ezt már a könnyeivel küzdve mondta Ráchel. – Ilonka néni, visszajöttünk. Hazajöttünk. – Itt van nekünk az otthonunk.

Sírva szedegette a csomagokat az autóból. Közben a nyűgös ikreket próbálta rábeszélni, hogy szálljanak ki.

– Azt tetszett mondani, a szobám mindig megmarad. Elférünk a régi szobámban. Ugye maradhatunk?

– Nem, Ráchel! Neked ez már nem az otthonod!

Úgy csapódott Ráchel arcába ez a váratlan mondat, mint a legkeményebb ütés. Mozdulatlanná dermedt.

– Mit tetszett mondani? – kérdezte könnyörgőn.

Reménykedett, hogy félreértette a kegyetlen szavakat. Ilonka néni azonban nem enyhült meg.

– Ráchel, családanya vagy. Neked az intézet már nem az otthonod. Oltalmat nyújtó menedéked, de nem az otthonod. Az otthonod András házában van, amit most készülsz elhagyni.

– Itt nőttem fel, itt váltam felnőtté. Nekem igenis otthonom! Miért kell mindenhol száműzötté válnom!

Ráchel sírt, zokogott keservesen. Úgy érezte, senki nincsen, aki megértené, senki nincsen, aki együtt érezne vele.

– Nincs a világon magányosabb ember nálam! Nincs a földön árva, mint én! – szakadt fel belőle fájdalmasan.

– Andrással új otthont teremtettem magatoknak. Nem csak a három fiúért, András lányaiért is felelősséggel tartozol. Együtt vállaltátok a lányok és az örökbe fogadott ikrek nevelését. Andriskáról, a közös gyermekről pedig még nem is beszéltünk. Bízzál Andrásban, és bízzál magadban! – győzködte Ilonka néni.

Ám szavai hatástalanok maradtak.

– András nem bízik énbennem. Elhagyott – mondta Ráchel, az alvó Andriskát ölelve.

– Emlékezz! Te jöttél el!

– Igaz, de András nem hívott vissza!

– Talán arra várt, hogy felnőtt, felelős hitvestársként viselkedjél, és haza menjél.

– Néma gyereknek...

– Ismerem a közmondást, de úgy gondolom, az édesanya addig nem nyugszik, amíg meg nem érti a néma gyermeke szavát. András nem gyermek, hanem a férjed.

Ráchel csalódottan nézett Ilonka nénire.

Milyen érdekes! – gondolta. Kegyetlenül, hidegen beszél hozzám, fájdalmas, amit mond, a tekintete mégis szeretetet sugároz. Nem értem!

Ilonka néni – látva Ráchel mély fájdalmát – sóhajtásnyi szünet után így szólt:

– Reggel óta azon töröm a fejemet, mit kezdjek a hirtelen nyakamba szakadt nyári szabadságommal. Közel két hónap! Arra gondoltam, elmehetnék hozzátok pótmamának. Ettől a pillanattól szabad vagyok, és utazásra készen. Mit szólsz?

Ráchel érezte, hogy a szíve újra megtelik szeretettel, a lelkében nyugalom és béke áramlik szét. Mélységes megkönnyebbüléssel, felszabadult, könnyes nevetéssel mondta:

– Akkor mire várunk? Tessék hozni a csomagot és indulás!

Ilonka néni kibontakozott a fiúk boldog öleléséből. Né-hány perc múlva útra készen állt.

Elindultak, immár másodszor, a gyermekotthonból haza. Az úton nem beszéltek. Mindannyian arra gondoltak, milyen jó lenne, ha nyitott kapu várná őket.

Nem így történt.

A ház most is üresen, nagy csendjével fogadta a visszatérőket.

Ráchel a könnyeivel küzdött. Szó nélkül járta körbe a szobákat, az udvart. A fiúk is csendesek voltak, megérezték a szomorúságot.

– Látja, Ilonka néni, ezért nem akartam itt maradni – mondta Ráchel.

Ilonka néni úgy tett, mint aki meg sem hallja. Kicsomagolt, berendezkedett, aztán indult a konyhába.

– Készíték valami ennivalót – mondta ellentmondást nem tűrve.

Ráchel akkor nem értette Ilonka néni érzéketlenségét. Ma már hét év távlatából tudja, mert a kijózanító idő ráébresztette, hogy Ilonka néni szigora segítette visszakapaszkodni Isten tenyerébe.

Mozgalmas napok következtek. A két asszony felforgatta a lakást. Takarítottak, szekrényeket rendeztek, kertészkedtek, sütöttek, főztek, gyermekekkel foglalkoztak. Öt-tíz nap elteltével ragyogott a lakás, pompázott a virágoskert, virult a konyhakert.

Délelőttönként Ilonka néni a kertben gyomlálgatott, kapálgatott. Az ikrek segítségével behozta az ebédnek való friss zöldséget, elment a boltba vásárolni.

Közben Ráchel rendbe tette a lakást. Nem unatkozott, Andriska ott játszott a szoba közepén a járókában, fél szemmel őt is figyelni kellett.

Ilonka nénivel közösen megfőzték az ebédet, megterítették, és mindannyian asztalhoz ültek. Ilonka néni helye az

ikrek között volt. Nagy türelemmel tanította őket az illedelmes étkezésre.

Ráchel először Andriskát etette meg, majd ő is ebédelt.

A délutáni pihenés alatt sokat meséltek a fiúknak. Beszélgettek mindenféléről, ami számukra is érdekesnek, tanulságosnak mutatkozott.

Uzsonna után gyakran sétálni mentek a közeli hegyoldal felé. Virágot szedtek, madarakat, lepkéket, bogarakat nézegettek, érdekes köveket, fakérget gyűjtögettek. Nagyon szerették ezeket a sétákat. Beteg lelkük gyógyult, a sérüléseik, fájdalmaik enyhültek.

Este a vacsora és a fürdés után addig ringatták Andriskát, addig meséltek, amíg mindhárom gyermek el nem aludt. Miután elcsendesedtek, Ráchel kiült a teraszra, nézte a csillagokat. Ilyenkor rátört a magány. Gondolatban beszámolt Andrásnak a nap eseményeiről, a gyermekek csínytevéseiről, kedvességükről, Andriska tündéri gagyogásairól, Ilonka néni áldásos segítségéről.

Magának sem merte bevallani, hogy egyre nehezebben viseli András távollétét. Hiányoztak a kislányok is. Reménykedett, hogy András ugyanígy érez, és egy napon visszajön.

Ilonka néni ezekben az órákban nem zavarta Ráchelt. Tudta, hogy gyötrődik, de abban is biztos volt, hogy ezt a lelki küzdelmet Ráchelnek egyedül kell megvívnia. Aggódott érte, ám bízott abban, hogy a sors által megtépázott két ember feladja saját sérelmét, önsajnálatát, és visszatérnek egymáshoz.

Ilonka néni azért mindent nem bízott a sorsra.

Gondolt egyet, és felhívta telefonon András édesanyját. Nem Andrásról érdeklődött, hanem beszámolt az itthoni eseményekről. Mesélt arról, hogy Andriska milyen szépen fejlődik, milyen ügyesen forog a kiságyban, hogyan „beszélget”, milyen aranyosan hangoskodik, milyen jó evő, és arról, hogy az ikrek is szépen fejlődnek. Választ nem várt. Elköszönt, letette a kagylót.

Néhány nap múlva azonban ismét telefonált. Ekkor már a távoli nagymama kérdezősködni kezdett. Többet akart tudni az unokáról, a fiúkról, Ráchelről. Megköszönte Ilonka néninek, hogy segíti a kis családot.

A két asszony nem beszélt róla, de tudták, hogy szövetségesek lettek.

Egyik vasárnap különös dolog történt.

Elkészült az ebéd, Ráchel a terített asztalhoz ültette a gyerekeket. Ilonka néni hozta tálban a finom húslevest.

Váratlanul nyílt a kapu. Mindannyian odanéztek. András állt ott a két kislánnyal.

Az ikrek, amikor megpillantották, repültek András felé. Egyikük a jobb lábát, másik a bal lábát kulcsolta át, és azt mondták:

– Tudtuk, hogy megjönnek! Minden este az volt a kívánságunk, hogy másnap itthon legyenek!

Ölelték, szorították András lábát, mint két kiskutya.

– Ugye mondtam, hogy megjönnek!

– Én is mondtam! – feleltek boldogan.

Ráchel ölébe vette Andriskát, odavitte az édesapjához. A karjába tette.

– A fiad – mondta.

András magasba emelte a fiát. Andriska hadonászott apró kezecskéivel, talán kapaszkodni akart, de csak a levegőt csapkodta.

– Gyere fiam – suttogta elfúló hangon a pici emberkének –, hoztam neked valamit! Talán még nem késő!

Az autóból egy gyönyörű, faragott bölcst vett elő.

– Diófából faragtam. Erős, talán a fiadat is ringathatod még benne! – mondta, és azon nyomban belefektette a kisfiút. Azután az ikrekhez fordult:

– Legények! Ti is kaptok ajándékot. Segítsétek gyorsan kiszedni a csomagtartóból!

A fiúk ugráltak örömben, amikor meglátták a két falovacskát, amit ugyancsak András faragott.

Ráchel vágyaiban számtalanszor átélte ezt a pillanatot. Csordultig volt a szíve. Most már tudta, hogy a boldogság törékeny, óvatosan, figyelmesen kell vele bánni. Ajándék, amit rendelésre megkapni, akarni, jutalomként elnyerni, megszerezni nem nagyon lehet. Könnyen elillan, ha nem becsülik.

Ilonka néni átölelte a két kislányt, és a terített asztalhoz vezette őket. Boldogan mondta:

– Gyertek, kis csillagocskáim, foglaljatok helyet!

– Honnan tetszettek tudni, hogy jövünk? – kérdezte Emese, meglátva a nyolc terítéket.

– Minden nap vártunk benneteket, minden nap terítettünk nektek is – válaszolta Ilonka néni.

Mindez hét éve történt.

Gondolatban itt kalandozott Ráchel, amikor az ajtónyitás visszazökkentette a valóságba. Az ajtóban ott állt az öt gyerek, mögöttük András. Elöl toporgott Andriska. Szép, sudár növésű fiúcska lett.

– Olyan egyenes a termeted, mint az útszéli jegenyefa! – szokta mondani édesanyja.

Erős szálú, mézszínű haját édesapjától, meleg-barna őzike szemét édesanyjától örökölte. A fészek-melegben növő gyermekek nyíltságával, nyugalmaival csendült fel a hangja:

– „Én kicsinyke vagyok, nagyot nem mondhatok, mégis az Istennek dicséretet mondok. Ki akarok nyílني, mint pünkösdirózsa...” – csengő hangon énekelt, majd odaviharzott édesanyjához.

Átnyújtotta az egyik harmatos pünkösdirózsát, a másikat pedig Ilonka néni kezébe adta. Megölelte őket, és futott vissza a testvéreihez.

– Ti jöttök! – lökdöste kedvesen a bátortalan, egymáshoz bújó ikreket.

Andriska a sorstól különleges ajándékot kapott. Örökösen vidám természetével és kedvességével meg tudta vigasztalni

a búslakodókat, ki tudta békíteni az egymással veszekedőket, bátorságot tudott varázsolni a gyámoltalanokba. A családban időnként felbukkanó feszült hangulatot derűs kedvességgel oldotta fel. Most a zavarban lévő ikreket buzdította.

A két fiú úgy dugta össze a kobakját, mint két sünfióka. Kerek fejükön a milliméteres haj tűskéként meredezett anynyi felé, ahány szál hajuk volt.

– Mint a drót! Mint a süni tűskéi! – mondogatta Ráchel, amikor szerette volna rendbe szedni a frizurájukat.

Nem akadt fésű, amelynek engedelmeskedtek volna ezek a hajszálak. Ezért aztán rövidre vágatták, így nem kellett fésülködéssel kínlódni.

A fiúknak fekete gombszeme, apró pisze orra, csokoládészínű bőre volt. A növekedéssel nem nagyon igyekeztek. Testük, végtagjaik ma is gömbölydedek voltak. A három év különbség nem látszott Andriská és az ikrek között.

Hajnaltájban napra vártam,
hűs harmatban térdig jártam.
Szellő szárnyát bontogatta,
szöghajamat megborzolta.

Hajnaltájban rétre mentem,
harmatcseppet szedegettem.
Pohárkába gyűjtögettem,
nefelejcsem beletettem.
Fazekas Anna: Köszöntő

Verset mondott a két fiú. Szégyenlősen, bátortalanul, de mondták.

Ráchel meghatottan gondolt arra, milyen hosszú utat tettek meg a fejlődésben, a gyógyulásban, amíg eljutottak a versmondásig.

Amikor örökbe fogadta őket, egyáltalán nem beszéltek. Sajátos szavaikkal később is csak egymáshoz szóltak. Senki nem értette őket. A mások számára is világos beszéd megtanítása küzdelem volt.

Az iskolában, melyet egy évvel később kezdtek, minden hang és betű megtanulása, és főleg összeolvasása, a tantárgyak megtanulása hatalmas erőfeszítések árán ment. Nem csoda hát, hogy a vers befejeztével, megkönnyebbült sóhajtás kíséretében adták át Ráchelnek és Ilonka néninek az agyonszorongatott nefelejcset.

– Ráchel néni, köszönjük, hogy segít édesapának felnvelni bennünket. Ilonka néni, köszönjük, hogy helyettesíti a nagymamát! – mondta a két lány, és egy-egy szál tulipánt adtak Ráchelnek és Ilonka néninek.

„Ráchel néni.” Így mondták. Ráchel soha nem akarta, hogy másként szólítsák.

A lányok is sokat változtak a hét év alatt.

Emese nádszál vékony, kecses mozgású, búzavirág szemű, gesztenyeszín hajú leánnyá serdült. Két vastag hajfonata a háta közepéig ért. Kedves hangjával, mely úgy csilingelt, mint a csengettyű, simogatni tudta azokat, akikhez beszélt. Édesapja tündérszép nádszálkisasszonynak hívta.

– „Ilyen lehetett az édesanyja” – gondolta gyakran Ráchel.

Etus, a nagyobbik lány egyenes tartású, erőteljes, magas termetű ifjú lány lett, derékig érő búzakalász színű haját egy tömött fonatban viselte. Szeme, mint a smaragd, bőre színe, mint az érett őszibarack.

– „Akárcsak az édesapja!” – szokta mondani Ráchel.

A köszöntők után közös muzsikálás következett. Etus ezüsthangú tilinkón játszott, melyet édesapja hozott Erdélyből.

Emese furulyázott, Andriska édesapja készítette citerán, András hegedűn játszott. Az ikrek mívesen csiszolt, nemes fadarabkákat ütögettek össze. Ők adták a zenéhez a ritmust.

Zöld erdőben, sík mezőben sétál egy madár.
Kék a lába, zöld a szárnya, jaj, de gyöngyen jár.
Jaj, de gyöngyen jár, gerlice madár...

Ráchel nagyon szerette, amikor a gyerekek Andrással közösen énekeltek és muzsikáltak.

Csodálta férje türelmét, tehetségét, leleményességét, ahogy minden gyereknek megtalálta a hozzá illő hangszert, és megtanította őket azon játszani.

A rögtönzött műsor végén András a két lánnyal elment.

Ráchel nem kérdezte, tudta, hova mennek.

Leszedik a kertben az összes kinyílt gyöngyvirágot, a fehér violákat. Koszorúba kötik, és kiviszik a temetőbe édesanyjuk sírjára.

A köszöntő után az ikrek felszabadultan szaladtak a szobájukba.

Andriska, mint mindig, most is utánuk ugrabugrált.

Ráchel és Ilonka néni újra kettesben ült az asztalnál.

Ráchel gondolatai messze jártak. Két másik asszonyra gondolt.

Az egyik, ki tudja hol, merre él! Hét éve nem látta, nem kereste a fiait. Nem követte fejlődésüket, lelki, szellemi gyarapodásukat, sebeik lassú, de megnyugtató gyógyulását.

A másik asszony nyolc éve halott. Úgy szerette férjét és lányait, hogy a halála előtti pillanatban is mosolygott. Azt akarta, hogy így emlékezzenek rá. Ráchel hitte, hogy valahonnan a távoli szférákból figyelő lányait.

Két ismeretlen asszony gyermekeit fogadta gyermekeivé Ráchel.

Szeretett volna legalább gondolatban beszélni hozzájuk, de a szíve minduntalan elnehezült. Elfajtotta tehát az egyoldalú, hangtalan beszédet.

Andriska születése óta Ráchel egyre többször gondolt egy harmadik asszonyra is. A saját szülőanyjára.

Soha nem látta, hiszen a születése pillanatában elhagyta Ráchelt. Nem tudja, él-e, hal-e. Nem is akarta tudni soha. Olyan mély volt a seb, melyet tőle kapott, hogy a vele kapcsolatos pusztá gondolat ma is fájdalmat okozott, indulatot gerjesztett a szívében.

Mégis néha beszélt hozzá, csak úgy, magában. Most is.

– Soha nem látott anyám! Nem hiányzik neked a lányod ölelése?

Próbálta elfogadni az elfogadhatatlant, de nem ment. A keserűség könnyeket csalt a szemébe.

– Földhöz ragadt gondolkodású vagyok, a szeretetem önző, a szívem gyenge, a lelkem sérült. Soha nem leszek olyan, mint Ilonka néni. Neki a sors nem adott saját gyermeket, mégsem láttam soha gyötrődni. Ő erős, nem úgy, mint én! – vádolta magát.

Ilonka néni belelátott Ráchel lelkébe. Ezúttal is röviden szólt.

– Az a titkom, lányom, hogy a szeretetem ingyenes. Nem várok semmit érte. Csak adom. Mindenkinek. Aki rászorul, annak is, és aki nem szorul rá, annak is. Minél többet osztok szét, annál több lesz belőle. Ez adja az erőmet. Egyszer neked is sikerülni fog. Higgyél benne!

Kis idő elteltével Ilonka néni felállt. Lassan besétált a szobájába. Néhány perc múlva egy fehér borítékkal tért vissza.

– Van egy ajándékom a számodra! – szólt Ráchelhez. Ebben a borítékban egy asszony néhány mondatos üzenetét, nevét, és címét találod. Az az asszony küldte, aki téged a világra hozott, azután elhagyott. Hátat fordított a családjának, a barátainak, az ismerőseinek, a hazájának is. Huszonhét éve nagyon messze, a tengeren túl él.

Ilonka néni letette Ráchel mellé a borítékot.

Kiment. Halkan becsukta maga után az ajtót.

Repüljetek madárkáim, repüljetek!

Eltelt újabb hét év.

Ráhel hajában ezüst csíkok jelezték az idő múlását. Homlokán, szeme alatt apró ráncocskák keletkeztek. Termete asszonyos, járása lassúbb lett. Ugyanakkor arcáról eltűntek a feszültséget, szorongást, nyugtalanságot jelző vonások. Belső békét, kiegyensúlyozottságot sugárzott.

András is meglett férfivá érett. Hófehér hajával, robusztus termetével tekintélyt parancsoló volt. Nyílt, egyenes beszédű, igazságszerető emberként tisztelték, szerették, becsülték a faluban.

Ilonka néni kisebb, gyengébb lett az évek során. Évek óta botalt járt, azzal is óvatosan. Ritkán hagyta el a házat. Legszívesebben a teraszon üldögélt. Olvasgatott, nézte a mindig pompás kertet, beszélgetett a betérő szomszédokkal, ismerősökkel.

És a gyerekek! Igen, a gyerekek!

Számukra különös eseményeket hozott az idei év. A nyár végén valamennyien kirepülnek a családi fészekből.

Eta utolsó évét kezdi az orvosi egyetemen. Gyermekkori vágya, terve megvalósulni látszik: embereket fog gyógyítani, súlyos, ismeretlen eredetű betegségek okát kutatni. Két szemesztert külföldön végzett, ott ismerkedett meg egy kutatóorvossal. Egymásba szerettek, ősszel házasodnak. A fiú ígéretes állásajánlatot kapott egy hazai kutatóintézettől. Úgy döntöttek, összekötik az életüket, és a fővárosba költöznek. Eta tehát ősszel kirepül. Apja nem tartotta vissza. Nem felejtette el, hogy sok évvel ezelőtt, amikor párt választott, ő sem törődött leendő anyósa és apósa aggályoskodásával.

– Eredj lányom! – mondta tehát Etának. Légy boldog! Szeressétek és becsüljétek egymást! Bármikor hazajössz, szeretettel fogadlak. Ez a ház mindig az otthonod marad.

Emese, András kisebbik lánya is kirepül. A család nagy örömére felvették az egyetemre, néprajz szakra. A legboldogabb természetesen a leány volt.

Emesét érintette meg leginkább édesapja népi kultúra iránti vonzalma. A középiskolában tagja lett a néptáncscsoportnak és egy népzenei játszó együttesnek. Gyönyörű, tisztán csengő hangjával sok embert elkápráztatott. Szívesen hallgatták az énekét. Emese ősszel az egyetem kollégiumába fog költözni, így ősztől ő is amolyan hazajáró gyermek lesz.

– Édesapám, minden szabad hétvégén jövök. Ha pedig fellépünk valahol, oda ezentúl is el kell jönnöd! Tudod, hogy veled, melletted tudok a legnyugodtabban, a legpontosabban felkészülni a dalok előadására. Bárcsak te lennél az állandó kísérőm!

– Volt olyan is! – válaszolt mosolyogva az édesapja. Elfejtetted, kivel léptél színpadra legelőször?

– Soha! – Emese átölelte édesapját. Neked köszönhetek mindent.

– Is! – bólintott az apja. Azonkívül a tehetségednek, a kitartásodnak, a szorgalmazásnak. Bízom benne, hogy a nagyváros nélkülünk sem fog beszippantani! Szeretném, ha mindig ilyen szerény, jó lány maradnál.

– Igyekezni fogok – felelte Emese. Ha félrecsúsznék, szóljál!

Andrásnak bensőséges kapcsolata megmaradt mindkét lányával. Alig volt titkuk egymás előtt.

A lányok az eltelt évek során Ráchelt elfogadták, megszerették, tisztelték. Ám olyan mélyről fakadó, meghitt kötődés, mint édesapjukkal, soha nem jött létre.

Ráchel emiatt nem bántódott. Természetesnek gondolta az édesapa és a lányai szeretetkapcsolatát, hiszen más tőről fakadt. Ma már örült a kikezdzhetetlen összetartozásuknak, nem marta féltékenység.

A lányokkal való kapcsolatán merengett, amikor nyílt a kapu.

Hazaérkeztek az ikrek. Szokásos kerékpártúrájukról jöttek. Ezúttal a Mura-mentén kerekeztek. Lassan alig akad csücske a hazának, amit be ne jártak volna. Mindenhova kerékpárral, sátorral felszerelve mentek. Szenvedélyes felfedezők voltak.

Ráchel ölelésre nyújtotta karját a közeledő fiúk felé.

– De örülök, hogy megérkeztetek! Aztán nemsokára búslakodhatok, mert kirepülnek a fészekből az én madárkáim. Hány napom van még?

Mint két hatalmas strucctojás, olyan egyformák, olyan nagyok és gömbölyűek voltak a fiúk. Karjuk izmos, válluk széles, hajuk változatlanul sűrű és tüskés. Mosolyogva ölelték át Ráchelt.

– Bárcsak tudnánk repülni! – szólt kedvesen az egyik. Utazni fogunk a mesterrel és a csapatával. Nem a világ végére, csak másik országrészbe. Jövünk mi gyakran, amikor tehetjük. Egyszer végleg hazajövünk apánk műhelyébe. Azt mondta, szeretne velünk dolgozni.

– Bizony! – erősítette meg András. Mondtam. Hogyne mondtam volna! Titkos tervem, hogy önálló vállalkozóként népi hangszerek készítésével foglalkozhassak. Két ember jöhet számításba, aki társam lehet. Ti ketten. Különös érzetek van a fához, a hangszerkészítéshez.

A két fiú összenézett. Ismerték nevelőapjuk dédelgetett tervét. Lelkük egyik fele a hangszerkészítés felé vonzotta őket. A másik lehetőség azonban egyelőre erősebbnek, csábítóbbnak bizonyult.

– Mi mégis elmegyünk. Nem okoztunk nagy csalódást?

András a fejével nemet intett.

– Oda menjetek, ahol jobban ki tudjátok teljesíteni magatokat! De azt ígértétek meg, hogy ha mégis meggondoljátok magatokat, szóltok!

A fiúk bólogattak. Gondolataik azonban most az új élet körül forogtak. Mindketten szakmát tanultak, asztalosok lettek. Az elméleti tárgyak tanulása, a szóbeli kifejezés az iskolai tanulmányaik során mindig nagy nehézséget jelentett mindkettőjüknek. Szenvedtek, ha összefüggő szöveget kellett megtanulniuk, felmondaniuk. A kézügyességük, kitartásuk, megfigyelőkészségük viszont átlag feletti volt. A tanáraik, oktatóik szerint kellő gyakorlat megszerzésével kiváló szakemberek lesznek.

Utolsó éves korukban szakmai versenyre küldték őket, ahol kiváló eredményt értek el. Ott figyelt fel rájuk egy amolyan művészféle mesterember, aki régi parasztházak felújításával, újak építésével foglalkozott. Haranglábak, portálok, oromzatok faragását vállalta, és végezte hagyományos technikával.

Amint meglátta a két hallgató fiú munkáját, azonnal felfedezte bennük a tehetséget. Kecsegtető ajánlatot tett: ha vállalják a családtól való távollétet, ősszel indulhatnak vele és a csapatával egy skanzen felépítésére.

A fiúk hosszú belső vívódás után elfogadták az ajánlatot.

Ráchel örült a döntésüknek. Elérkezettnek látta az időt, hogy az ikrek „védőháló” nélkül is megpróbáljanak megállni a lábukon. Repüljenek!

És Andriska? A legkisebb, a közös gyermek? Ő is kirepül? Igen, igen. Ő is készülődik.

Andriska elvégezte az általános iskolát. Nyúlánk, magas, hórihorgas fiú lett. Édesapjának ki kellett húznia magát, hogy ne maradjon mellette szegyenben.

Andriska természetesen elégedetlen volt magával. Nehezen viselte, hogy egyik nap a keze nő, a másik nap a lába. Egyik nap az orra nő, másik nap a füle. Valamelyik testrésze aktuálisan mindig aránytalan méretű lett. A pattanásairól is ejtsünk szót! Folyamatosan a leghetetlenebb helyen serkentek. Hol az orra búbján, hol a homloka közepén, hol mindkét helyen egyszerre. Bizony, Andriska mostanában

nem szívesen nézett a tükörbe. És még nem beszéltünk a hangjáról. A kedves, lágyan csengő hangjáról. Sajnos azzal is történt valami. Hol dörögőre váltott, hol megbicsaklott, hol recsegett, mint a rézfazék.

– Mikor lesz ennek vége? – kérdezte édesapját. Édesapám is így nézett ki, ilyen szerencsétlen flótás volt tizennégy éves korában?

Apja nevetve ölelte magához nyakigláb fiát.

– Még ilyenebbül, fiam! A saját lábamban meg tudtam botlani és el tudtam esni. A kezemből minden kipottyant. Több volt a pattanásom, mint a növekedő pelyhek az államon és az arcomon. Ha szépen akartam megszólalni, cérnavékony sipákolás jött ki a torkomon. Komplettszerencsétlenség voltam. De kinőttem. Ne félj, te is kinövöd! Jövőre már egy kicsit jobb lesz.

Andriskát nem nyugtatta meg apja vigasztalása. Hol van még a jövőre! Ilyen esetenül kell bemutatkoznia a leendő tanárainak, iskolatársainak? Milyen égés lesz ebből?

Andriska szeptembertől egy nagy múltú, nagy hírnépszerű középiskola és kollégium növendéke lesz. Most kerül ki először a családi fészek melegéből. Amikor meglátta az ódon, igényesen karbantartott épületegyüttest a korszerű, minden igényt kielégítő berendezésével, felszerelésével, és találkozott a tekintélyes tanárokkal, vágyott rá, hogy odatartozzon.

Büszkeséggel töltötte el, amikor megtudta, hogy felvételt nyert, mégis szorongott az ismeretlentől. Aggódott, hogy nehezen fog beilleszkedni a számára idegen környezetbe. Számtalan megválaszolatlan kérdés motoszkált a fejében.

Ráchel nehéz szívvel készült az elválásra. Örült is, meg nem is, szomorú volt meg nem is. Büszke volt, mégis fáj a szíve. Nehéz volt titkolnia belső vívódását. A legkisebb, az édes gyermek is kirepül.

– Menjél édes Andriskám! Próbálj szerencsét! – mondta, miközben szíve szerint visszatartotta volna megszülött fiát.

Ezért különös az idei nyár.

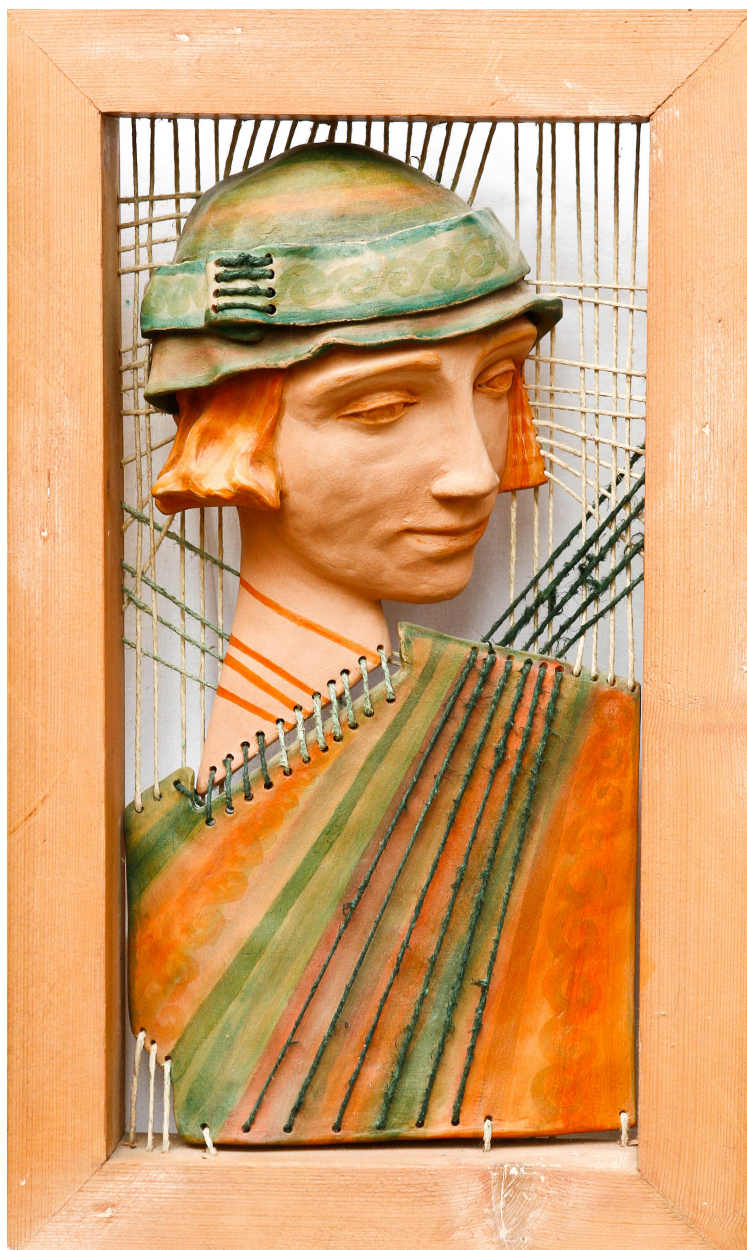
Elindulnak a gyermekek a szélrózsa minden irányába. Vajon jól választottak-e? Vajon szerencsések lesznek-e? A jövő titka.

– Néhány hét, és hárman ülünk a teraszon. Egymást nézegethetjük. Meg a fecskéket, ha addigra ők is el nem repülnek – szólt halkán Ráchel.

András igyekezett nyugtatni.

– A fecskék minden tavasszal visszatérnek. A mi gyermekeink hamarabb vissza-visszatérnek. Majd meglátod!

– Így legyen! – válaszolta Ráchel.

Csillagszemű

Édesanyja szólította így: Csillagszemű.

Azt mondta neki: amikor megszülettél, és először rám néztél, a tekintetemben az én tekintetemet láttam. Mosolyod az én mosolyom volt. Benned fogok tovább élni.

A kislány akkor még nem tudta, hogy édesanyja nagybeteg. Sok évvel később, homályos emlékképei, nővére és bátyja elmondása alapján rakta össze életének korai szakaszát.

Csillagszemű sokszor mesélt gyermekkoráról. Egy fájdalmát azonban szinte minden alkalommal megemlítette. Most is hallom el-elcsukló szavait.

– Kár, hogy az ember nem tudja életének minden percét megőrizni az emlékezetében! Pedig úgy szeretném! És tudod, mi a legfájdalmasabb? Hogy a hangját, édesanyám hangját nem tudom felidézni. Látom az emlékeimben, de a hangját soha nem hallom. Csak azt hallanám! Csak egyszer!

Csillagszemű édesanyja egy aprócska falu szorgalmas meseteremberének egyetlen, gyönyörű leánya volt. Sudár karcsú alakját, hatalmas, csillogó fekete szemét, derékig érő hollófekete haját, libbenő járását sóvárogva bámulták a legények. Bármelyikük bármikor megverekedett volna a kezéért. Ám ő nem közülük választott.

Egy májusi, forró hangulatú bálban kérte fel táncolni a „vidéki” ifjú. Világoskék szemével rátekintett, és a szép leány szívét abban a pillanatban rabul ejtette. A szerelembe esés kölcsönös volt. Az egykori nyalka – doberdói fennsíkot megjárt – huszárkapitány a leányt rövid időn belül feleségül vette. Boldogan vitte magával új otthonába, az országrész távolabbi csücskébe, ahol uradalmi gépész volt.

Az ifjú párnak hamarosan fia, majd leánya született. A kis család szeretetben, boldogságban élt.

A felhők akkor kezdtek gyülekezni, amikor a harmadik gyermek, egy kisfiú megszületett. Nehéz szülés volt. Az édesanya megbetegedett, valószínűleg tüdőgyulladást kapott. A betegség makacsnak bizonyult, nem akart elmúlni. Sőt, átragadt a kisfiúra is, aki anyatej híján súlyosan legyengült. A tartósan magas láz néhány nap alatt elvitte.

Ettől kezdve a fiatalasszony csillogó, mosolygó szeme megfakult. Szótlanná vált. Egészsége sem sokat javult, sápadtsága, étvágytalansága, fulladozó köhögése állandósult. Mégis makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy még egy gyermeket szülhessen.

Így érkezett a családba Karola, azaz Csillagszemű.

Csak édesanyja mondogatta neki, mennyire örül, hogy karjaiba veheti. A nővére és a bátyja irigykedve nézte. Nem értették, miért jut a kicsinek több édesanyjuk szeretetéből.

A szigorú édesapa is meg-megjegyezte: nem kellene folyton ölben tartani ezt a kis vakarcsot! Nem tesz jót a kénevezetés a gyereknek!

A szomorú asszony azonban mintha meg sem hallotta volna. Ezúttal szembeszállt szeretett férje vasakaratóval.

A cseperedő, már járni és beszélni tudó kislány gyönyörűnek látta édesanyját. Csodálta fehér bőrét, bársonyosan finom kezét, melynek érintésétől, simogatásától mindig megnyugodott. Akkor érezte biztonságban magát, ha hozzábújhatott. Édesanyja ilyenkor nem szólt, csak szomorú mosollyal megölelte.

Csillagszemű legjobban a délelőttiakat szerette. Ilyenkor édesapja dolgozott a műhelyében, testvérei iskolában voltak. Kettesben lehetett az édesanyjával. Édesanyja ebédet főzött, ő pedig fogta a szoknyája egyik ráncát, úgy kísérgette.

A beteg asszony munka közben meg-megállt, megsimogatta kislánya arcát, vagy megcsókolta a homlokát. Amikor leült pihenni, ölébe vette, magához ölelte, ringatta. Nagyokat sóhajtott, néha könnybe lábadt a szeme. Nem szólt semmit, csak szorította a kislányt.

Csillagszemű boldog volt.

Különösen annak örült, hogy ezek az összebújós pihe-nések egyre gyakoribbá váltak. Simogatta édesanyja kezét, mely egyre vékonyabb lett.

– Olyan gyönyörű fehér a bőrod, mint a hó, és olyan sima, mint a bársony! Olyan szép vékony, hogy látom az ereket alatta! – mondogatta boldogan.

Belefúrta tekintetét édesanyja szomorú tekintetébe. Nem vette észre a szeme alatt mélyülő ráncokat, sötét árkokat. Az kötötte le a figyelmét, hogy mint egy tükörben, úgy látja magát azokban a fekete szemekben.

Azt is nagyon szerette, amikor édesanyja megengedte, hogy a nővérével együtt kibontsa és megfésülje a derékig érő gyönyörű haját. A kicsi lány többnyire csak simogatta, a nagyobbik fésülgette. Édesanyjuk néha felszisszent, és rászólt a nagylányra.

– Ne olyan erőteljesen fésülj! Húzod a hajamat! A fejbőröm is fáj!

Ilyenkor a szegény lány nem bírta szó nélkül. Keserűen buggyant ki belőle:

– Nem akarom húzni! Persze édesanyám Karolára nem szól rá! Ő bármit csinál, nem kap ki! Én meg semmit sem tudok úgy tenni, hogy rám ne szóljon valaki!

Válasz nem érkezett, így hát tovább fésülte, majd befonta anyja hajzuhatagát.

A családban az ebéd szigorú rend szerint zajlott. Az édesapa elvárta, hogy a déli harangszóra az asztal meg legyen terítve, és a tál étel ott gőzölögiön a közepén.

A családfő óramű pontossággal érkezett, kezet mosott, és leült az asztalhoz. Édesanya először neki merített, utána

a csendben helyet foglaló gyerekeknek, végül egy morzsányit magának.

– Én már a szagával jóllaktam – szokta mondani. Nem vagyok éhes.

Egy alkalommal az édesapa így szólt a gyerekekhez:

– Anyátok beteg. Te, fiam, holnaptól délutánonként nem nekem segítesz a műhelyben, hanem itthon a ház körül. Te pedig – fordult a nagylány felé – holnaptól nem mész iskolába. Anyád helyett te vezeted a háztartást!

– De én nem tudok főzni! – riadt meg a tizenkét éves leány. És meddig nem mehetek iskolába? Én szeretek iskolába járni!

– Beszéltem a tanító úrral – válaszolt az édesapja. Addig kapsz felmentést, ameddig itthon szükség lesz rád. Anyádnak kihozzuk a kanapét a szobából, ide állítjuk a konyhába az ablak elé. Majd mondja, mit kell csinálnod, ha valamit nem tudsz. Őneki feküdni kell. Nem dolgozhat, gyenge.

– És Karola? – próbálkozott a nagylány.

– Ő még kicsi. Csak három éves. Nem tud dolgozni.

Édesapja ezzel lezártnak tekintette a beszélgetést.

A beteg asszony nem szólt. Tudta, hogy így kell lennie, hiszen ereje napról napra fogy.

Csillagszemű naiv örömmel fogadta az új helyzetet. Órákat töltött fekvő édesanyjához bújva, szívta magába bőrének, hajának illatát. Amikor elaludt, a kanapé végébe mászott, átölelte anyja lábát, úgy lapult mozdulatlanul.

Nővére nemegyszer próbálta onnan elzavarni, apróbb munkákra rávenni, nem sikerült. Szinte hozzátapadt édesanyjához. Éjszakára sem tudták mellőle elimádkozni.

Szegény nagylány sokat dolgozott. Édesanyja könnyes szemmel nézte a kínlódását, de nem tudott a lányának

segíteni. A betegsége nagyon legyengítette. Fárasztotta az üldögélés, időnként a beszéd is.

Néhány hét elteltével apjuk így szólt:

– Holnap eljön a doktor. Megvizsgálja anyátokat. Húzzál neki tiszta ágyneműt – mondta a nagylánynak –, és segítsd tiszta ruhába öltözni!

Az ősz hajú falusi doktor komor arccal érkezett. Meghallgatta, megkopogtatta a beteg asszony mellkasát, hátát. Megmérte a lázát, megtapintotta a pulzusát. Közben nagyokat sóhajtott, mintha ő lenne beteg.

A vizsgálat befejeztével a családfő kikísérte. Az udvaron fojtott hangon sokáig beszélgettek.

– Holnap be kell vinni anyátokat a kórházba – mondta édesapjuk, amikor visszaérkezett. Azt mondta a doktor, itthon nem lehet meggyógyítani. Reggel a tízes vonattal bemegyünk a városba a kórházba. Híntót rendelek, azzal megyünk az állomásra – fordult a felesége felé.

A beteg asszony nem szólt egy szót sem. Néma tiltakozásként könnyes szemmel ingatta a fejét, jelezve, hogy nem akarja. Pedig tudta, úgy fog történni, ahogy a doktor és a férje mondta.

A két nagy gyerek a szomorú hír ellenére egy kicsit könnyebbült. Beteg édesanyjuk ápolása, a háztartás vezetése nagyon igénybe vette őket. A folyamatos szolgálat felnőtteket is próbára tett volna, nem egy tizenéves éves fiút és a tizenkét éves leányt.

A kicsi nem sokat értett a történetekből. Azt azonban felfogta, hogy édesanyját elszakítják mellőle. Sírva tiltakozott. Akkor nyugodott meg kicsit, amikor édesanyja a fülébe súgta, hogy hamar vissza fog jönni.

Másnap reggel a beteg asszony felvette legszebb, sötét-kék színű zszorzett ruháját, puha bőrből készítettett trottőr sarkú cipőjét. Leült a karosszékébe, és azt mondta lányainak: gyertek, kincseim, fésüljetelek meg!

A nagylány kibontotta a nehéz fonatot, és fésülni, a pici meg simogatni kezdte. Ezúttal édesanyjuk nem szólt rájuk. Hagyta, hogy simára fésüljék, befonják és kontyba tűzzék a haját. A tükröt nem kérte, nem volt kíváncsi az eredményre.

Összerezcent, amikor nyílt az ajtó, és a férje belépett.

– Itt a hintó. Mehetünk – szólt fojtott hangon a feleségére nézve.

Válasz nem érkezett. Így hát kezébe vette az összekészített kis csomagot, és belekarolt gyenge asszonyába. Vezetni akarta a hintóhoz.

Ám az asszony nem kifelé indult. Bement a szobába. Végigsimogatta a bútorokat, a képeket, a falat, az ablakokat. Kinyitotta a szekrényt, kivette belőle két legkedvesebb ünneplő ruháját, és azt mondta: ezeket a lányoknak alakíttassátok át!

Rámutatott a két szép bársonykabátkájára, és azt mondta: egyik a kicsié, másik a nagyé, csak ők viselhetik.

Még egyszer körülnézett. Megölelte a gyermekeit, és egyedül indult ki a házból. A pici nem engedte el. Belekapaszkodott. Fogta erősen anyja kezét, ott lépkedett a nyomában.

A beteg asszony a hintóra nem tudott felszállni. Gyenge volt hozzá. Férje ölbe kapta, fellépett vele és maga mellé ültette. Átkarolta, hogy össze ne essen.

A kislány mászott utána, sírva kiabált:

– Én is megyek! Édesanyám, én is megyek! Édesanyám! Nem akarok itthon maradni! Vigyen el! Vigyen el!

Édesapja szigorúan ráparancsolt a nagyobbakra, hogy fogják erős kézzel a rúgkapáló kislányt, és intett a kocsisnak.

A kocsis nem szólt semmit, csak odacsapott a lovaknak. A hintó elindult.

A kapuban összegyűltek a szomszédok. A férfiak levették a sapkájukat, az asszonyok kötényük sarkával törölgették a szemüket. Senki sem szólt.

Csak a kicsi lány jajveszékelt keservesen.

A három gyermek ott állt a kapuban, amíg a hintó el nem tűnt a szemük elől. Azután leültek a hídra, és bámulták az üres utcát. Távolról hallották a vonat érkezését, néhány perc múlva az indulását. Ők azonban ott üldögéltek tanácstalanul, tehetetlenül.

Egy idő elteltével a nagy fiú meglepődve felkiáltott.

– Visszajött a hintó! Odanézzetek! Rajta ül édesanyánk és édesapánk!

A kislányok felugráltak. A kicsi boldogan mondogatta:

– Megmondta édesanyám, hogy hamar visszajön. Nekem megmondta! Látjátok? Visszajött! Visszajött az édesanyánk!

A hintó lépésben közeledett. A kocsis ezúttal nem bízta a lovakat. Hagyta, hogy kedvük szerint baktassanak, poroszkáljanak.

A gyermekek kiabáltak, szólígtatták édesanyjukat. Ám nem mosolygott, nem integetett vissza. Falfehéren, szótlannul feküdt férje karjaiban. A szeme csukva volt.

Az édesapa sápadt, komor arccal ült, gyengéden tartotta feleségét. Amikor közelebb értek, a gyerekek akkor vették észre, hogy apjuk szeméből könny csorog.

Az udvarba bekanyarodva megállt a hintó. Édesapa némán karjába fogta asszonyát, és óvatosan szállt. Megállt gyermekei előtt a könnyű teherrel.

– Anyátok meghalt – szólt megtörten. – A kalauz vette észre, amikor fel akartam vele lépni a vonatra. Azt mondta, halott asszonyt tilos szállítani. Visszahoztam.

A temetésre összegyűlt a falu népe. Körbeállták a sírt. Szomorúan bámulták a koporsót.

A három gyermek a megtört édesapa mellett állt. A két kislány abban a ruhában, amelyet édesanyjuk nekik adott, és a jó szívű szomszédasszonyok alakjukra igazítottak.

Csillagszemű nem értette, mi történik. Azt azonban látta, hogy édesanyját megint el akarják szakítani tőle. Kiabálni kezdett, kapálózott, hogy kiszabaduljon a testvérek szorításából.

– Én is oda akarok menni! Édesanyám! Nem akarják engedni, hogy odamenjek! Édesanyám, szóljon rájuk! Engedjete el! Engedjete el! Oda akarok feküdni az édesanyám mellé!

Egy kedves néni az ölébe vette, és csitítgatva, cirógatva, babusgatva elsétált vele a sírtól.

Mint a mesében

Gyermekkorom egyik legkedvesebb meséje a Hófehérke és a hét törpe. Nem tudom a számát, hányszor hallgattam és olvastam végig a gyönyörű királylány történetét, akit a vadász jó szíve, a törpék oltalmazó szeretete, és végül a királyfi szerelme mentett meg a gonosz mostoha pusztító tervétől. Minden alkalommal megborzongtam a szép, de irigy és kegyetlen asszony mesterkedésein, melynek egyetlen célja volt: megszabadulni Hófehérkétől.

Ez a mese jutott eszembe, amikor megismertem Csillagszemű gyermekkorának azokat az éveit, melyeknek sajnálatos főszereplője a mostohaanyja volt. Amikor mesélt, csak így szólította: a gonosz mostoha.

– Gonosz volt. Szívtelen, szeretni nem tudó, gonosz. Nem tudtam volna soha anyámnak szólítani. Pedig édesapánk megparancsolta, néha keményebb eszközökkel is nyomatékosította, hogy mit vár el. Nem volt eredménye. Inkább vállaltuk a büntetést, a szeretet megvonását, de nem mondtuk ki soha: anyánk. A mi anyánk, drága édesanyánk sajnos akkor már csak a szívünkben élt, de nem kerülhetett a helyére senki. Folyton éreztük édesanyánk jelenlétét, ez erőt és bátorságot adott a megpróbáltatásokhoz.

Hallgattam Csillagszemű visszaemlékezéseit. Lelki szemem előtt feltárult a szomorú történet.

Édesanyjuk elvesztése után a három gyermek életében csendes, egyhangú, üres napok következtek. Mindannyian tették a dolgukat, végezték a rájuk osztott munkát. Keveset beszéltek.

A nagylány nem nagyon járt iskolába, szükség volt rá otthon. Tudott már egyszerű ételeket főzni, ügyesen mosott, vasalt, takarított. Bátyjával közösen művelték a kertet, nevelték az apró állatokat. Édesapjuk bevásárolt, házhoz szállított mindent. Ha valami elromlott, megjavította, vagy kicserélte. Ritkán kérdezte meg, mire van a gyermekeknek

szüksége. Figyelmes apai szeme észrevette, és igyekezett előteremteni, megadni, amire szükség volt. Csak egyet nem tudott megtenni, a gyermekek édesanyját visszahozni.

A két nagy szótlanul szenvedett, de a kicsi éjszakákat át-sírt. Anyját hívogatta. Nem volt hajlandó másutt, csak a konyhában, anyja kanapéján, az ő ágyneműjében aludni. Érezni akarta az itt maradt illatát. Abban reménykedett, hogy egyszer csak nyílik az ajtó, belép rajta az édesanyja. De nem jött. Így hát álomba sírta magát. Nem volt hajlandó másik ruhát hordani, csak azt, amit édesanyja ráhagyott. Fehérneműben üldögélt, amíg a nővére kimosta, megszáritotta és kivasalta.

A jó szomszédasszonyok gyakran bekopogtak egy-egy tányér buktával, kaláccsal, pogácsával.

– Most sült ki! Egyétek meg! – mondták, és már mentek is. Nem tartottak igényt hálálkodásra.

Augusztusban váratlanul beállított a tanító úr. A nagylány helyel is elfelejtette kínálni, annyira meglepődött.

– Irén lányom, látom, dolgozol – szólt barátságosan.

– Igen tanító úr, kérem. Mosogatok. Karola segít, eltörölgeti az evőeszközöket. A tányérokat nem lehet ám rábízni! Ügyetlen. Eltöri. Akkor aztán kapunk édesapánktól – válaszolt a nagylány.

A tanító úr érdeklődéssel kérdezte: Mit főztél mára, lányom?

– Sós kamártást tört krumplival, főtt tojással.

– Finom volt – kotnyeleskedett Csillagszemű. Édesapánknak is ízlett.

A tanító úr megcírógatta Csillagszemű fejcskáját, és megkérdezte: – Édesapátok itthon van-e? Vele szeretnék beszélni!

A kislány készségesen válaszolt: – Igen, itthon van. A műhelyben dolgozik. Szóljak neki?

– Nem fontos – válaszolt a tanító úr. Majd megkeresem.

Már indult is a műhely irányába. A két kislány leskelődött, hallgatózott, de eredménytelenül.

Édesapjuk a vacsoránál a szokottnál is csendesebb, komolyabb volt. Hosszasan nézett maga elé, majd a nagylányhoz fordult:

– Irén! Panaszkodtál a tanító úrnak?

Szegény lány menten sírva fakadt. Alig bírta kinyögni a védekező szavakat.

– Édesapám, egy szóval sem panaszkodtam. A tanító úr azt kérdezte, mit főztem, én meg elmondtam. Másról nem volt szó. Édesapám, higgyen nekem, nem panaszkodtam!

Apja bólintott, de gondterhelt arca nem sok jót ígért.

– Elhiszem – felelte. A tanító úr azért jött, hogy figyelmeztessen bennünket. Szeptemberben kezdődik az iskola, és az idén nem hiányozhatsz annyit, mint tavaly. Rendszeresen járnod kell, nem kaphatsz több felmentést. Másképpen kell megoldanunk az életünket.

Ezután újra csendbe burkolózott. Nézett maga elé, nem szólt.

A gyerekekre átragadt a mélabús hangulat. Ültek csendben, nézték apjukat.

Este apjuk elment hazulról. Késő éjjel jött meg.

Ezek a szokatlan elmenetelek hetente egyszer-egyszer megismétlődtek. Apjuk nem beszélt róla, a gyermekek nem érdeklődtek az okáról.

Egy őszi szombaton az édesapa szűkszavú bejelentést tett.

– Holnap, ebéd után vendégünk érkezik. Szépen takarítsatok ki, öltözzetek ünneplőbe, és a vendég előtt rendesen viselkedjete! Akkor beszéljete, ha kérdez benneteket!

A gyermekek meglepődtek.

– Ki jön vendégségbe?

– Majd meglátjátok! – hangzott a tömör válasz.

Másnap ebéd után megérkezett a vendég. Magas, sovány, egyenes tartású asszony lépett be az ajtón. Átható kék szeme világított. Keskeny, egyenes szemöldöke, mint két pálca, úgy tartotta a magas homlokot. Szája vékony volt, mint a penge. Barna haját kínos gondossággal hátrafésülte, csatokkal lefogta. Egyetlen árva szál sem lógott ki.

Kissé mereven fogadta a gyermekek illedelmes köszöntését. Kurtán biccentett, amikor a családfő bemutatta neki őket.

– Lajos, a legidősebb, tizenöt éves. Mellettem inaskodik, de ügyes a ház körüli munkában is. Irén, a középső. Idén fejezi be az iskolát. Jövőre varrni tanul. Ő pedig a pici, a Karola. Egyelőre semmire sem való.

Az asszonyság egyenes derékkel ült a szoba közepére helyezett széken. Lábát szigorúan összezárta, kezét az ölében összekulcsolva tartotta. Néha megigazította, kisimította a szoknyája ráncait. Rendesnek, nettnek akart kinézni.

Mindhárom gyermeket hosszasan, alaposan szemügyre vette. Nézte őket azokkal a hideg világoskék szemével. Nem kérdezett semmit.

A kínos csendet a családfő törte meg.

– Nézze meg, kedvesem, hol lakunk, hogyan élünk!

Felállt, udvariasan karját nyújtotta az asszonyságnak. Végigvezette a kitakarított házon, megmutatta az udvart, a műhelyt, a kertet.

A gyermekek tisztes távolságból követték őket. Alig várták, hogy vége legyen a vizitációnak. Azonban ami azután következett, abban sem volt köszönet.

Édesapjuk szűkszavúan közölte:

– Ez az asszony két hét múlva ideköltözik. Anyátok helyett anyátok lesz. Elvárom, hogy így is szólítsátok, segítsétek, és szót fogadjatok neki. Amíg megérkezik, kicsit átrendezzük a lakást.

Így történt.

A két lány beköltözött a szülők régi hálószozáájába. Édesanyjuk bútorait, megmaradt ruháit, itt hagyott tárgyait, a családi fényképeket átcipelték. A nagyfiú az udvari szobába került.

A legnagyobb szobát kiürítették, mert az új asszony így kívánta.

Amikor megérkezett, hozták utána a saját bútorait. Kedve szerint berendezkedett, senki sem akadályozta.

Igaz, ami igaz, pár nap alatt meglátszott a változás. A ház, az udvar ragyogott a tisztaságtól. Az asszony legelőször a konyhát fordította fel. A régi edényeket dobozokba csomagolta, helyükre a sajátját rakta. Ez történt az főzőedényekkel is. Kicserélte az evőeszközöket, a függönyöket, a terítőket, átrendezte a kamrát, az előszobát.

Első komoly, váratlan akadályba akkor ütközött, amikor a lányok szobáját rámolni kezdte. A két lány egyszerre tiltakozott.

– Ne nyúljon édesanyánk szekrényéhez! – kiáltott Irén. Ami benne van, az a miénk! Édesanyánk ránk hagyta!

– És az ágyunkat se tessék bántani! Nem kell másik ágynemű! Ez őrszi édesanyánk illatát! – visította Csillagszemű, rávetve magát a féltett kanapéra.

Az asszony nem válaszolt. Ám a csendes háború elkezdődött.

Este édesapjuk maga elé parancsolta a két lányt.

– Édesanyátok öröksége a tiétek marad. De meg ne halljam, hogy még egyszer szemtelen hangon szóltok vissza anyátoknak!

Karola megszeppenve tiltakozott.

– Azért sírtam, mert el akarta...

Apja belefojtotta a szót: – Csend legyen!

A lányok tudomásul vették édesapjuk elvárását. Igyekeztek nem szájalni, hogy elkerüljék a szigorú felelősségre vónást. Ám apjuk azt nem rendelhetette el, hogy szeressék ezt a kőszívű, mosolytalan asszonyt. Nem szóltak vissza, de elle-

nálltak rideg akaratának. Menekültek otthonról, amikor csak tehették.

Csillagszemű délelőttönként szomszédolt. Azt sem bánta, ha mostohája beárulja édesapjának, és kikap érte.

– Állandóan csavarog, szó nélkül megy szomszédtól szomszédig. Enni jár a házakhoz. Micsoda szégyent hoz rám! Azt hihetik az asszonyok, én nem főzök, nem látom el rendesen – vádolt méltatlankodva az asszony.

Csillagszemű nem tiltakozott. A mostoha igazat szólt. Igen, időnként meglógott hazulról. Szeretett szomszédolni, mert a nénik kedvesek voltak, beszélgettek vele az édesanyjáról, és finomságokkal kínálták.

– Itt edd meg, kis angyalkám, nehogy kikapj, ha meglátják nálad! – szokták mondani. Küldd át az Irént, meg a Lajost! Nekik is adunk. Csak óvatosan!

Csillagszemű megtanult lopakodva járni, titokban hozzájutni az annyira hiányzó szeretethez.

Az idő múlásával az árok egyre nőtt a gyermekek és a nevelőanyjuk között. Az asszonynak nem sikerült elérni, hogy beleszóljon a lányok életébe.

Édesanyjuktól örökölt ruhákat viseltek, melyeket Irén ügyesen átalakított. A szobájukat maguk takarították, legtöbbször ott tartózkodtak. Elzárkózásuk olyan erős volt, hogy az asszony egy idő után meg sem próbált közeledni. Ellátta a családot, rendet tartott, példásan vezette a háztartást, de beszélgetni, kedveskedni nem tudott. A frissen főzött ételt mindig precízen feltálalta, szigorúan kiporciózta, és elvárta, hogy utolsó falatig megegyék. Ha ellenálltak, este jött az árulkodás, majd a szigorú atyai dorgálás.

A külső szemlélőnek minden rendben lévőnek tűnt. A ház ragyogott, a családfő és a gyermekek tiszta ruhában jártak, Irén nem hiányzott az iskolából. Naponta főtt étel került az asztalra, tele volt a kamra.

Csak boldogság nem volt.

Irén befejezte az iskolát. Az eredményével nem lehetett dicsekedni. Kevés tanulással ritkán tud az ember jó bizonyítványt szerezni. A nevelőanyja megpróbálta kezdetben ellenőrizni, számon kérni, eredménytelenül.

A következő évben Irén egy falusi varró asszonyhoz járt tanulni. Úgy érezte, az élete kicsit szabadabb lett. Meg is ragadott minden alkalmat, hogy több időt tölthessen úgymond varrni tanulással. El-elmaradozott, igyekezett minél később hazamenni. Ezért természetesen szorult. Ugyanis édesapjához minden késéséről jelentés érkezett. Irén össze-szorította a száját, szóltanul tűrte a kirótt büntetést.

A hallgatagga vált nagyfiú sem úszta meg a rendszeres regulázást. Ha nem ugrott azonnal nevelőanyja szavára, őt is szófogatatlanság vádja érte. Este állhatott apja előtt, hogy megkapja méltó büntetését.

Legjobban mégis Csillagszemű szenvedett. Az öleléseket, a simogatásokat, édesanyja melegségét senki nem pótolhatta. Nem is engedte, hogy bárki pótolni próbálja. Különösen a mostohájának nem. Kitért minden közeledése elől. Ha csak tehette, elbújt egy csendes zugba, és arról álmodozott, milyen jó volt, amikor még élt az édesanyja. Amikor úgy érezte, senki sem hallja, beszélni szokott hozzá, elpanaszolta a fájdalmait. Éjszakánként néha arra ébredt, hogy édesanyja megsimogatja, betakargatja. Kinyitotta a szemét, ke-reste, szolongatta, de nem volt ott. Átölelte a párnát, és mint oly gyakran, álomba sírta magát.

Egyszer Irén új ruhában ment haza.

A nevelőanya fanyar fintorral megszólította: – Ez az új ruha meg honnan van?

Irén dacosan válaszolt.

– Nem új! Édesanyám ruháját alakítottam át. Bözsi néni azt mondta, jól sikerült. Tőle tanulok varrni, ő csak tudja.

A nevelőanyja a fogai között préselte ki a szavakat.

– Szerintem meg nagyon is felnőttes! Nem való neked! Jobban tennéd, ha levetnéd!

– Nem vetem le! Ezt nem parancsolhatja! – fakadt ki Irén keserűen.

Már nem tudott uralkodni elfojtott érzelmein.

– Maga nem az édesanyám, ne parancsolgasson folyton! Magának nem lehet a kedvére tenni! Akármit csinálunk, mindenben hibát talál. Amióta itt van, csak piszkál bennünket, meg árulkodik édesapánknak! Magát nem lehet szeretni! Maga soha nem lesz olyan, mint az édesanyánk!

Az asszony döbbenten állt. Váratlanul érte a nagylány ki-rohánása.

– Mit mondtál? – csattant fel.

Kezét lendítve indult a lány felé. Tehetetlen dühében, felháborodásában meg akarta ütni.

A nagyfiú ekkor lépett be a lakásba. Odaugrott, megfogta a lendülő kezét.

– Ezt még egyszer meg ne próbálja! – szólt keményen, miközben abroncsként kulcsolódott erős keze az asszony csuklójára.

A megszeppent asszony nagy nehezen kiszabadította magát a fiú szorításából, majd berohant a szobájába, és bezárkózott.

Este a vacsoránál találkoztak.

A kimerített ételhez egyik gyermek sem nyúlt. Szótlánul, lehajtott fejjel ültek. Édesapjuk körbetekintett, majd megszólalt.

– Mi történik itt? Halljam!

A gyerekek hallgattak.

Az asszony szólalt meg fojtott, feszült hangon.

– Az történt, hogy a lányod szájalt. Visszabeszélt, és közölte, hogy engem nem szeretnek. A fiad pedig kezét emelt rám!

Az apa megdermedt. Fiára és lányára nézett villámló szemekkel.

A fiú felállt. Kihúzta magát, apja elé lépett, és a szemébe nézett.

– Nem kezet emeltem, hanem lefogtam a kezét. Üssön csak, édesapám! – szólt elszántan, szemrebbenés nélkül.

Irén felugrott, a bátyja mellé állt.

– Igen. Visszabeszéltem. Üssön engem is édesapám! Akkor sem tudjuk szeretni, akkor sem tudjuk anyánknek szólítani. Ha agyonüt, akkor sem!

Csillagszemű belekapaszkodott nővére szoknyájába, bátyja nadrágjába, onnan kiabálta:

– Engem is elverhet édesapám. Maga elverhet!

A verés ezúttal elmaradt.

Apjuk egy kurta kézmozdulattal beparancsolta a gyerekeket a szobájukba.

Iszkoltak mind a hárman. Érezték, hogy ezúttal nagyon komoly a helyzet, mégsem bánták, hogy végre kimondták, ami a szívüket nyomta. Összebújtak, befogták a fülüket. Nem akarták hallani a felnőttek szóváltását.

Azon az éjjelen nem sokat aludtak. Várták a szigorú felelősségre vonást, a büntetést. Maguk sem tudták, mire vártak.

Másnap reggel apjuk kialvatlanul, sápadtan, megtörtén nyitott be hozzájuk.

– Gyertek ki! – szólt.

A három gyermek egymáshoz simulva lépett ki a szobából.

Nevelőanyjuk a konyha közepén állt. Ajka még keskenyebb, szeme még kékebb volt, mint máskor. Amikor megszólalt, hangja nem volt olyan rideg, mint annyiszor.

– Úgy döntöttünk apátokkal, hogy elmegyek. Hiába szerettem volna, nem tudtam pótolni az édesanyátokat. Nem tudtalak jobban szeretni benneteket. Tudom, hogy ti sem szerettetek meg engem. Így hát jobb lesz mindenkinek, ha elmegyek.

Bement a szobába, két teli bőrönddel tért vissza.

– A ruháimat elviszem, a bútoraimért majd elküldök. Az edényeimet dobozokba raktam, azokért is fuvarost küldök.

A régieket szedjétek elő, és rendezzettek vissza mindent, ahogyan volt.

Fogta a csomagjait, és egyenes tartással kilépett a házból.

Hosszú, mély csendet hagyott maga után.

Az édesapa keserű hangon szólt.

– Újra magunkra maradtunk.

Leült az asztalhoz, kezére támasztotta a fejét. Kilátástalanul nézett a kirámolt szoba felé, azután a gyermekeire, majd a falon függő feszületre. Mély sóhajtással tört fel belőle:

– Isten! Nézz le ránk! Nézz a nyomorúságunkra! Milyen megpróbáltatást tartogatsz még a számunkra? Mondd! Milyent? Engem nem kell kímélned! De légy irgalommal a gyermekeimre! Isten! Hallasz?

A három gyermek megrendülten hallgatta édesapját. Először történt, hogy a szigorú, kemény ember gyermekei szeme láttára összeroskadt. A gyermekek fájdalmat, ugyanakkor felszabadult, megkönnyebbült szeretetet éreztek apjuk iránt.

Először Csillagszemű mozdult. Kicsi kezével átölelte apját. Ritkán fordult elő, hogy ezt megteher. Irén is odamerészkedett, bátortalanul megsimogatta apja kezét. A nagyfiú apja háta mögé somfordált, vállára tette a kezét, akadozva így szólt:

– Édesapánk! Minden rendben lesz! Bízson bennünk! Így van, lányok?

A lányok serényen bólogtak.

Édesapjuk nem szégyellte gyengeségét. Megölelte gyermekeit. Ők boldogan simultak a régóta áhított, oly ritkán kapott ölelésbe.

„Fent elsápadt az égi mennyezet,
S a megfeszített Isten könnyezett.”

Berde Mária: A kereszttől – részlet.

Búcsú

Csillagszeműnek hosszú, szép földi élete volt.

Miután a nevelőanya elhagyta az özvegy embert és gyermekeit, ismét négyen maradtak. Testvérei gondoskodó szeretettel vették körül kis húgukat, amit ő hálás szívvel viszonozott.

Édesapjuk mindent előteremtett, ami a megélhetéshez kellett. Nem babusgatta, nem kényeztette a gyermekeit, de biztonságos, gondoskodó otthont nyújtott számukra.

Csillagszemű iskolás lett. Az iskolában érdeklődő, figyelmes, tanulékony volt. Könnyen vette az akadályokat. Visszahúzódó, ám segítőkész, alkalmazkodó diákként kedvelték a társai, a tanítói.

Otthon is egyre nagyobb hasznát vették.

Néha berzenkedett az anyai szerepet átvevő nővére szigora ellen, de végül mindig beadta a derekát. Segített a könnyebb háztartási munkát elvégezni. Azt szerette a legjobban, amikor valamiért a szomszédba küldték. Örömmel, azonnal szaladt.

Amikor elvégezte – szép eredménnyel – az iskolát, nővérével édesapjuk elé állt.

A két lány előhozakodott különös, régóta dédelgetett kérésével.

– Édesapánk! Legyen szíves elengedni bennünket!

Apjuk lejjebb tolt a szemüvegét. Mélyen a szemükbe nézett.

– Aztán hova?

– Apácák szeretnénk lenni!

Édesapjuk elkerekedett szemmel nézett rájuk. Erre a közlésre nem számított.

– Ki beszélte tele a fejeteket? – kérdezte azzal a biztos meggyőződéssel, hogy nem is történhetett másképp.

– Senki – felelte Irén. Mi magunk gondoljuk így. El szeretnénk menni!

Apjuk nem sokat késett a válasszal.

– Nem mentek ti sehova! Főleg nem apácának. A lányaim hivatása az, hogy férjhez menjenek, és gyerekeket szüljenek. Legalább hármat. Egyet maguk helyett, egyet az uruk helyett, egyet vagy kettőt pedig a hazának.

A válasza ellentmondást nem tűrt. De így volt ez eddig is. Amit kimondott, azt véglegesnek lehetett tekinteni. Végül még hozzátette:

– Az apácás tervet pedig egyszer és mindenkorra verjétek ki a fejetekből!

Ezzel – részéről – elintézettnek tekintette a dolgot.

A lányok ismerték apjukat. Meggyőzni nem tudták volna, megbántani, elveszíteni nem akarták. Lelkük mélyén nem is számítottak más válaszra. Így hát pár éven belül mindketten férjhez mentek, és édesanyákká váltak. Irén három, Csillagszemű négy gyermeknek adott életet.

Mindkettőjük családja odaadó szeretetben, békességben, harmóniában élt. Láttak jobb napokat, gondtalan éveket, és megtapasztalták, megízlelték a szegénység kenyerét is.

Akkoriban nehéz idők jártak. Családok szegényedtek, nyomorodtak el egyik napról a másikra. Önhibájukon kívül nincstelenné, földönfutóvá váltak. Valós vagy vélt vétkekért bűnhődtek, életre szóló sebeket kaptak.

Csillagszemű családját sem kímélte a sors. Mindenüket elvesztették a zivataros, igazságtalan évek alatt. Földönfutókká váltak.

Egy jóra való földműves család fogadta be a nincstelen hattagú családot. Aprócska földes szobát és közös konyha használatot ajánlottak fel nekik. Hálás szívvel fogadták el a lehetőséget. Négy apró gyermekükkel ott is boldogok voltak.

Csillagszemű a legzordabb, legembertpróbálóbb időben is őrizte hitét, derűjét, reménységét. Minden nehézségen felül tudott kerekedni.

Csillagszemű naponta órákat mesélt a gyermekeinek. Sok népmesét, legendát, igaz történetet, történelmi eseményt hallott édesapjától, testvéreitől, ezeket adta tovább.

Amint cseperedtek a gyermekei, könyveket vásárolt nekik. Minden ünnepi alkalomra könyv volt az ajándék.

Férje is könyves ember volt, nem kellett aggódnia, hogy neheztel az olvasmányokra kiadott pénzért.

– Vagyont nem gyűjtünk, könyvet igen – mondta, amikor időnként ő is néhány új könyvvvel állított haza.

Csillagszemű gyakran éjszaka vasalt, varrt, hogy nappal a gyermekeivel lehessen. Nem esett nehezére. Férje úgyszólván az éjszaka közepén kelt, hogy elérje a hajnali vonatot, mellyel a városba ment dolgozni. Mire a gyermekek felébredtek, ruháik kimosva, kivasalva, megvarrva sorakoztak a székek hátán. Reggelit készített, kitakarított, tűzőrait csomagolt, azután puha anyai simogatással, puszival felébresztette csemetéit.

Csillagszemű nagy szabadságot adott a gyermekeinek. Ma így mondanánk: korszerű felfogásban nevelte őket. Kérdéseikre, a százegyedikre is, türelemmel válaszolt. Kéréseiket igyekezett teljesíteni. Ha a munka és a gyermekek kérése között kellett választania, nem töprengett, mi a fontosabb.

Hagyta, hogy sok mindent kipróbálhassanak, megnézhesenek. Elengedte őket, ha menni akartak. Elfogadta barátait, nem kritizálta egyiket sem.

Egyet várt el férjével együtt: őszinteséget.

A gyerekek ruháit zömében Irén, a nővér varrta. Ha egyik kinőtte, akkor sem veszték kárba. Hordta tovább a másik. A gyermekeknek ez természetes volt. Csillagszemű különös leleményességgel valami jelecskét, foltocskát rábiggyesztett a ruhácskákra, így kissé egyéni, újszerű lett a viseltes darab.

Egy tavasszal háromgyermekes agronómus érkezett a faluba. Szolgálati lakásként a valamikori földbirtokos kúria egy részét kapta meg, négy tágas szobával.

A két család gyermekei, majd a szülők is hamar összebarátkoztak. Az agronómus felesége felvetette, hogy a két család költözzön össze. Az egykor szebb napokat megélt udvarháznak ugyanis hatalmas szobái és mellékhelyiségei voltak.

– Mit csináljunk ezekben a hodályokban? – mondta a fiatalasszony. – Nincs szükségünk ennyi helyiségre. Arról nem is beszélve, hogy télen be sem tudnánk fűteni. Két szobát átadunk szívesen, ha elfogadjátok.

Elfogadták. Hogyne fogadták volna el! Egyetlen földes szobácskában már igencsak szűkösen éltek. Így aztán Csillagszemű és családja átköltözött.

Boldog volt mindenki, különösen a gyerekek.

A házhoz hatalmas kert tartozott gyönyörű, ősrégi fákkal, bokrokkal, díszcserjékkel. A kert végében gyümölcsös volt. Rendkívül elhanyagolt állapota eddig senkit sem zavart. A két apuka nekiállt, megtisztította a fákat az embermagasságú gatztól. Az anyukák, ahova csak lehetett, virágot ültettek. Nyár végére rá sem lehetett ismerni a kertre, olyan széppé varázsolták.

A gyerekeknek a hatalmas kert valóságos paradicsom volt. Órákat ültek a fák tetején. Minden gyermek választott magának egy kedvenc fát, ami kizárólag az övé volt. Másik gyerekeknek arra felmászni csak engedéllyel lehetett. A saját maguk alkotta törvény nem okozott konfliktust, sőt!

Kijelöltek egy közös fát is. Egy hatalmas diófát, melynek sima, vastag ágai, óriási lombkoronája szinte kínálta magát. A fán ágakat választottak maguknak. Arra kuporodtak fel, amikor beszélgetni való kedvük kerekedett.

A házhoz tartozott egy nagy, nyitott tornác. Délutánonként ide szoktak kitelepedni az anyukák. Hárman, mert

amikor tehette, a közelben lakó nővér, Irén is jött a saját három gyerekével.

A gyerekek fára másztak, bújócskáztak, amikor elunták, letelepedtek a tornác lépcsőjére a felnőttek közé. Ott hallgatták és mondták a véget nem érő történeteket, találós kérdéseket, vagy éppen az anyukák segítségével mindenféle jópofa játékot készítettek. Bogáncsból, lándzsás útifűből bababútort, rongyból, papírból babát, fából csigát, vesszőből és spárgából nyilat, meg ami eszükbe jutott.

Az összeszokott tíz gyerekhez gyakran jöttek a közelből iskolatársak is. Néha egy osztálynyi nebuló ült a lépcsőn.

Nyári nagy melegben kimentek a mezőt átszelő csatornára („kanárisra”) fürödni. Csak úgy bugyiban, gatyában. Egy-más között voltak, senki nem szégyellte magát.

Télen szánkóztak a hegyen, csúszkáltak a jégen, és a befagyott ártéren korcsolyáztak. Ugyanis akármilyen szegénységben éltek, valamiből, Isten tudja miből, Csillagszemű korcsolyát is vett a gyermekeinek.

– Csatoljátok a lábatokra, aztán próbálkozzatok! Óvatosan, a jég csúszós! – ennyi volt a tanítás.

Nem is kellett több. Leleményesek, ügyesek voltak a gyerekek. Egy-két esés nem számított.

Zene- és nótakedvelő férje furulyát, xilofont, tangóharmonikát vásárolt a gyermekeinek.

– Próbáljátok ki! Tanuljatok meg muzsikálni! – mondta. Én pedig énekelek.

Így is tett.

Csillagszemű galamblelkű férje sok dalt, nótát tudott. Egy gyenge pillanatában elárulta, hogy amióta az eszét tudja, énekes szeretett volna lenni.

– De hát másképp alakult a sorsom – legyintett.

A csendes, halk szavú ember évente egy-két alkalommal kirúgott a hámból. Ez azt jelentette, hogy muzsikus cigányt rendelt a házhoz. Kiült a diófa alá, intett a cigánynak, hogy kapja a hegedűjét a vállához, ő pedig önfeledten dalolni

kezde. Ilyenkor senki és semmi nem billentette ki nótás hangulatából. Órákon keresztül énekelt, a család körülötte ülve áhítattal hallgatta.

Először mindig Csillagszemű nótáját énekelte: Gyöngyvirágos kiskertembe beragyog a napsugár is... Elérzékenyülten fordult Csillagszemű felé, aki csendesen, álmódóva hallgatta. Azután a saját nótája következett: Galambszívet örököltem az édesapámtól... Átadta magát az éneklésnek.

Az sem zökkentette ki, amikor a legkisebb lánya nevetve kontrázott:

– Én pedig nyúlshívet örököltem az édesapámtól...

Meg sem hallotta. Intett a cigánynak, és kezdte a következő nótát. Estig. Akkor maga mellé hívta a fáradt muzsikust. Nagyvonalúan kifizette, és elbocsátotta.

Csana bácsi, a falu megbecsült muzsikusa cigánya hálálkodott, elismeréséről, tiszteletéről biztosította a ház urát, majd hóna alatt a kopott hegedűvel, kezében a vonóval, zsebében a pénzecskével hajlongva, nesztelen léptekkel távozott.

A gyermekek szegénységben, de fészek-meleg biztonságban, szeretetben nőttek fel.

Pályaválasztásukról nem a szülők döntöttek. A legidősebb fiúnál megpróbálták, nem sikerült. A három kisebbnél hagyták, hogy oda menjenek, ahova az érdeklődésük hívja.

Mindegyik szép hivatást választott, jó pályára lépett. Azután családot alapítottak, nekik is gyermekeik születtek.

Csillagszemű és galamblekű férje egyedül maradt. A hétvégeket várták. Ilyenkor újra zsongott a ház, mert valamilyen fészekalja biztosan beállított. Vasárnap délután szokásosan telepakolták az autót. Elbúcsúztak, és könnyezve integettek a kis család után, amíg el nem tűntek a kanyarban.

Csillagszemű felett nem múltak el nyomtalanul az évek. A szíve rakoncátlanokodni kezdett. Gyakori légszomja, heves szívdobogása, ismétlődő rosszullétei miatt az orvos műtétet

javasolt. Szívritmus szabályozót kellett beültetni. A súlyos beavatkozás elsőre nem sikerült. Néhány héten belül meg kellett ismételni, majd öt év múlva újra.

A második beavatkozás után nehéz döntésre kényszerült. Férjével együtt legkisebbik gyermekének a közelébe költözött.

Mondják: öreg fát nem lehet átültetni. Bizony igaz! Több száz kilométerre a megszokott élettértől nem egyszerű új életet kezdeni. Akkor sem, ha a gyermekek mindent elkövettek, hogy szüleik kényelmesen, gond nélkül, biztonságban tölthessék öreg napjaikat.

Először a férje roppant meg.

Csillagszemű odaadóan ápolta, de a galamblelkű öregúrnak nem volt ereje már a földi élethez. Csendben elment. Csillagszemű megsiratta, meggyászolta.

Ő éldegélt tovább.

Hol egyik gyermekét, hol a másikat látogatta néhány napra. Segített, amiben tudott. Stoppolta a zoknikat, foltozta a szakadásokat, kötött, horgolt.

Minden fészekaljában, minden látogatása alkalmával hagyott egy kis nyomot maga után. Sálakat, kesztyűket, gyönyörű hímzéseket, vagy kézzel írott, saját kútforrásból eredő szép gondolatokat. Ha csak hallgatnia kellett, azt tette. A hallgatásával is megajándékozta a gyermekeit.

Akkor sem tétlenkedett, amikor a kis otthonában egyedül tartózkodott. Oltárterítőt hímzett, óvodások, kisiskolások részére kedves ajándékokat alkotott.

Ritkán volt egyedül. Sok ismerőse kereste fel egy-egy röpke beszélgetésre. Azt mondták, nyugalmat, békét lelnek a vele való találkozások alkalmával.

Közelében lakó két lánya minden este meglátogatta. Megértő szívvel, türelemmel hallgatta őket. Véleményt akkor mondott, ha kérték. Ezek az együttlétek éltették.

Egyik alkalommal nem nyitott ajtót.

– Talán ma később ér haza! – gondolta a csengőt hosszasan nyomó lánya. Gyanútlanul haza ment. Egy óra múlva ismét kereste. Akkor sem érkezett válasz. Ez már nyugtalanította a lányt. Férje segítségével felnyitotta az ajtót. Csillagszemű a folyosón feküdt eszméletlenül.

A gyors, szakszerű, áldozatos orvosi beavatkozás megmentette. Életben maradt, de súlyos sérülésekkel. Jobb keze, jobb lába és a beszédközpontja lebénult. Amikor a kórházban eszméltre tért, nem tudott megszólalni, kezét, lábát nem tudta mozdítani. Úgy gondolta, feladja.

– Így nem akarok élni! – jelezte fájdalmas tekintettel. Így nem. Engedjete el!

Ám a sorsáról, földi életéről ő nem dönthetett.

– Aki egész életében szolgált másokat, segített a rászorulókon, önzetlenül, viszonzás nélkül mindig csak adott, az fogadja el hozzátartozói gondoskodó szeretetét – mondta neki egy kedves atya, aki a nehéz napokban látogatta, és lelki gyógyulását segítette. Be kell látnia, hogy egyszer mindannyian rászorulunk mások irgalmára, könyörületére. Fogadja el a gyermekeitől! Szeresse őket, és fogadja el a gondoskodásukat!

Csillagszemű hazajutott a kórházból. Lassan, sok-sok segítséggel újra tanult járni. Még lassabban újra tanult beszélni. Először csak hangokat, később rövid szavakat tudott mondani. Sírt, ha nem tudta kifejezni magát.

Amikor egyedül volt, órákon keresztül gyakorolt. Megtanulta használni a bal kezét. Egyedül akart öltözni, tisztálkodni, enni. Rettenetesen nehezen ment, mégsem adta fel.

Ám a beszéd! A beszéd nagyon nehezen indult újra. Választékos, szép stílusa, gazdag szókincse, szép énekhangja elveszett. Gyötrődött, hogy néhány egyszerű szóval, érthetően kifejezze magát. Kézzel, mimikával rásegített, amikor nem találta a szükséges szót.

Egy alkalommal meglátogatta a nővére. Órákon keresztül beszélt hozzá, felelevenítette a gyermekkori éveiket. Nem várt választ, csak mesélt nagybeteg húgának.

– Karola! Emlékszel, melyik imára tanított meg bennünket gyerekkorunkban az édesapánk? – kérdezte váratlanul.

Csillagszemű fénytelen szeme hirtelen élettel telt meg. A nővére nézett, majd érthetően így szólt: Engem az angyal őrizzen... Lassan, erősen tagolva, kicsit akadozva, de végigmondta a rövid imát.

Amit nem ért el hónapokon keresztül a logopédus, ami nem sikerült a gyermekeinek, unokáinak, most megtörtént. Csillagszemű beszélni kezdett.

A nővére nem lelkendezett, nem sopánkodott. Mosolygott, bólogatott.

– Bizony, ez volt. Karola, arra is emlékszel, melyik dalt énekelte legtöbbször édesanyánk? Tudod, amikor kicsik voltunk!

Csillagszemű néhány pillanatra becsukta a szemét. Mosolyogva hallgatott.

A nővére azt gondolta, elfáradt, és elszunnyadt kicsikét. Nem zavarta. Ő is merengett a múlton, a boldog gyermekkoron, amikor édesanyjuk még közöttük volt.

– Este van már, csillag van az égen... – hangzott fel egyszer csak Csillagszemű reszketeg, gyermekded éneke. Irén! – mondta akadozva – Hallottam az édesanyánk hangját! Amióta elment, most hallottam újra a hangját. Elénekelte nekem a dalt. Te is hallottad?

A nővére bólogatott.

Szerda este megcsörrent a telefon Csillagszemű legidősebb, az ország másik csücskében élő lányánál.

– Mikor jössz? – kérdezte gyenge hangon lányától.

– Pénteken, anyukám. Pénteken, ahogyan megbeszéltük – válaszolta a lánya.

Csillagszemű lassan így szólt: az késő, az késő lesz!

– Nem késő, anyukám! Kettőt alszol, és ott vagyok – próbálta nyugtatni a lánya. Holnapután péntek! Reggel indulok.

Csillagszemű másnap reggel a szokásosnál korábban kelt. Megmosakodott, megfésülködött, felöltözött tiszta, szép ruhába. Beágyazott, rendet rakott a szobájában. Ekkor már a legkisebb lányánál lakott. Az új ház földszintjén egy napfényes, délnyugati szobát rendeztek be kedves, régi bútorai-
val, könyveivel, szeretett emlékeivel. Ablaka alatt egy cseresznyefa állt. Ágain, levelein keresztül jutott be a napsugár a szobácskába.

Csillagszemű kitérte az ablakot. Az októberi sápadt napfény nem sok akadályba ütközött. A cseresznyefán kevés vérszínű levél reszketegen kapaszkodott az ágakba.

Egy madár az ablakpárkányra szállott. Apró gomb szemével kíváncsian kukucskált be az ablakon, fejét ide-oda bil-
lentette.

Csillagszemű lassan az ágyához ment. Óvatosan leült. Ruháját szépen eligazította, és hátradőlt. Nézett a madárkára, azután a napsugaras világoskék őszi égre emelte a tekintét.

– Szia, mama! Indulunk! – szólt be a nappaliból a lánya. A reggelidet és a gyógyszereidet az asztalra készítettem. Délben hazajövök, hozom az ebédet.

Csillagszemű nem válaszolt.

– Anyu! Indulunk dolgozni – szólt ismét a lánya, bekuk-
kantva az ajtón.

Édesanyját az ágyon ülve találta. Most sem válaszolt. Nézett az ablakon kifelé, talán egy picit mosolygott is, de nem szólt. A tekintete a távolba révedt. Élettelenül. Csillagszemű mindig mosolygó, gyönyörű barna szeme meleg fénye ki-
hűlt.

Csak a teste volt az ágyon. A lelke már úton volt az örö-
kös hazába, ahol – hite szerint – már várták.

Csillagszemű lelke hazatért.

Szilánkok

Első születésnap

Az ünnepi asztalon egy jókora teknősbéka terpeszkedett. Csokoládétorta testét sötétbarna erezetű, világoszöld marcipán páncél fedte. Vaskos lábaival a fehér tortacsipkébe kapaszkodott, nyakát gögösen a magasba emelte. Két csokigolyó szemével kitartóan bámulta az ünneplő közönséget, fülig érő szájával derűsen vigyorgott. Félgömb alakú hátának közepén egy szál születésnap gyertya égett.

Attila, a kis ünnepelt, etetőszékében trónolt, szemben a teknőstortával. Nézték egymást. A teknős vigyorgására Attila is nevetéssel válaszolt.

– Hehe! – mondta kedvesen a rámeredő zöld csodának.

A teknős nézett, nevetett, nem válaszolt.

– Hehe! – hangzott ismét a kis születésnapos szájából, ezúttal picit hangosabban.

A nyomatékosságot jelezve, apró kezecskéjével rácsapott az etetőszékre, sőt, kanalacskájával dobolt is egy kicsit a műanyag asztalon.

A teknős bárgyún nézett, vigyorgott. Úgy látszik, ennyi tellett tőle. Nem pislogott, nem mocorgott.

Attila nem értette a közönyt. Eddigi életében azt tapasztalta, hogy mindenki kedvesen, mosolyogva beszélt hozzá, kedvesen cirógatták, becézgették. Ez a csodaszép almazöld teknős barátságosan vigyorog, ám nem mozdul, nem ad ki semmilyen hangot.

Kis ünnepeltünk cselekvésre szánta el magát. Párnás kezecskéjét lassan felemelte, és mutatóujjával óvatosan a teknős felé közeledett. Nagyon finoman megérintette a marcipán páncélt.

A teknős mozdulatlanul tűrte.

Atika folytatta a barátkozást: kedvesen rátenyerelt a bárszonyos zöld halomra. Ez is hatástalan maradt. Ekkor mutató és középső ujjacskájával határozottabban megbökte az

érzéketlen teknőst. Az inzultált rezzenéstelenül, mozdulatlanul terpeszkedett, kitartó vigyorral tűrte a piszkálást.

Az ujjacskák már nem tágitottak. Eleinte óvatosan, majd egyre határozottabban és egyre bátrabban fúrták be magukat a páncléba. A bársonyos marcipán nem tanúsított különösebb ellenállást, így a parányi ujjacskák pillanatok alatt eltűntek a pocakjában. Belül puha, krémes volt minden. Attila élvezettel forgatta ujjacskáit a csokoládés masszában. Már nem érdekelte, mit szól hozzá a teknős. Egy perc sem telt el, és csuklóig merült a krémes belsőségekben.

– Akár egy keleti csodadoktor – lelkendezett nagymama.

Nagypapa büszke mosollyal nézte unokáját, édesanya boldogan fotózta a tündéri eseményt, édesapa szeretettel cirógatta kisfia kobakját.

A belső vizsgálat nem tartott sokáig. Attila kihúzta csupa csoki, csupa krém öklöcskéjét a torta belsejéből, és büszkén mutatta fel.

– Hehehe! – nevetett elégedetten.

Megcirógatta anyukáját, apukáját, nagymamáját, nagypapáját. Pillanatokon belül harci jelekkel kikenve pompázott a család.

Befejezésül Attila egy igazi, ünnepelthez méltó tenyeressel rácsapott a kibelezett teknős hátára.

Ez volt a pillanat, amikor a szegény áldozat megadta magát. Szép lassan behorpadt, belapult, összerogyott, összeomlott, szétesett.

Ám Attilát ez már nem érdekelte. Nagypapa szemüvegén akadt meg a pillantása. Mire az öreg szüle feleszmélt, kis unokája boldogan hadonászott új zsákmányával. Fittyet hányva a születésnap tortára, elmélyülten játszani kezdett a szemüveggel.

A felnőttek nem búslakodtak. Hozzáláttak a torta romjainak elfogyasztásához. Finom volt.

Karácsony titka

Van-e élő emberfia a világon, akit karácsony közeledtével ne érintene meg az ünnep varázsa, aki nem szeretné érezni azt a békességet, szeretetteljes örömet, melyet minden decemberben a parányi gyermekként földre érkező Szeretet hoz el számunkra?

Miért ártatlan, újszülött csecsemőként, és miért szegény körülmények között jelent meg a földön a Megváltó, az karácsony egyik nagy titka immár több, mint kétezer éve.

Megfejtethetlen az is, hogy azon a különös éjszakán a pusztában virrasztó, állataikra őrködő pásztorok miért hagyták ott tábortüzeiket, és indultak a csillagsugárban fűdő barlangistállóhoz. Odaérkezve a hamarjában összeszedett adományaikkal: tejecskével, sajttal, kovásztalan kenyérral, báránybőr takaróval kedveskedtek, és hódoltak alázattal a jászolban fekvő kisdednek. Ez is karácsony titka.

Ma sem értjük, hogy a Biblia három rejtélyes alakja, a napkeleti bölcsek, miért keltek útra nevenincs országukból és zarándokoltak úttalan utakon Betlehemig. Nem tudjuk, mekkora távolságot tettek meg, azt sem tudjuk, hol találkoztak, együtt követvén a fényes csillagot, mely hitük szerint a Megszületetthez vezető utat mutatta nekik. Talán meglepődtek, amikor a város falain túlra irányította őket, és egy barlangistálló fölött állapodott meg az égi fény. Lehet, hogy csodálkoztak, hiszen a fényes csillagot követve nem csillogó palotába, elegáns, kényelmes szálláshelyhez érkeztek. Hitük, talán kíváncsiságuk mégis odavitte fáradt lábait a bejárathoz. Bepillantva, az állatok jászolában édesanyja ruháiba bugyolált csecsemőt pillantottak meg. Semmi pompa, semmi gazdagság, semmi előkelőség. A mesésen gazdag, aranyba, ezüstbe, brokátba öltözött, ékszerektől, drágakövektől nehéz köntösökben, tengernyi ajándékkal megrakodva, a hosszú úttól fáradt, kimerült, királyokhoz méltó fogadtatásban reménykedő három ember ott állt egy istállóban, barmok között. Megrendülten, ámulattal nézték a parányi

gyermeket. Talán elcsigázottan, talán értetlenül, de bízva a vezérlő csillagban, nehéz királyi palástjaikban botladozva, mégsem csüggedten és kiborulva, hanem leborulva, boldog szívvel rakták le ajándékaikat a gyermek, az Élő Szeretet előtt. Szívüket, lelküket szeretet járta át.

Ez is karácsony titka.

Mai világunkban sok mindenki, sok minden igyekszik elhomályosítani a meghitt ünnepvárást. Mégis: a csillogáson, méregdrága ajándékon, esetleg bánaton, szomorúságon, elesettségen is átragyog mindannyiunkra karácsony különös meleg fénye.

Az idei karácsony a családunk számára a vártnál nagyobb örömet tartogatott.

Boldogok voltunk, hiszen ezúttal is együtt tölthettük a szentestét két felnőtt gyermekünkkel és az ő párjukkal. Különlegessé azonban a kicsi, egy éves unoka tette. Szép volt a karácsonyfa, tetszetek az ajándékok, finom volt a vacsora, jólesett az együttlét, ám mindent elhomályosított a kicsi gyermek mosolya, ölélése, kedveskedése. Egy ártatlan, beszélni még nem is tudó gyermek különös, felhőtlen boldogságot, békességet, meghittséget varázsolt mindannyiunk szívébe.

Ez is karácsony titka.

Másnap hazaindult a két kis család. Pici unokánkat karjaimba vittem a szülei után a parkolóban várakozó autóhoz. A lépcsőházban összetalálkoztunk egy kedves ismerős hölgygel, aki látva, hogy gyermekkel vagyok, előzékenyen nyitotta a bejárati ajtót. Tartózkodóan, tapintatosan hátralepett, nem akarta, hogy a kicsi megijedjen, vagy netán elpiyeredjen. Óvatosságát, tétovaságát az is okozhatta, hogy számára a sors különös szeszélye folytán nem adatott meg a gyermekáldás. Munkában töltött évtizedei alatt sok gyermekkel találkozott, soknak segített, kedveskedett, de saját gyermeket nem ölelhetett magához.

Csendben állt, nézte a kisfiút, nem szólt.

Attila ránézett a félszegen toporgó nénire. Egyszer csak váratlanul kinyújtotta apró, párnás kezecskéjét, és átölelte a nénit, majd arcát a bal arcához szorította.

– Eeeee, eeeee – mondta kedvesen, ami baba nyelven azt jelenthette: Szeretlek Zsuzsa néni.

Zsuzsa néni mozdulatlanul állt. Nem merte megsimogatni, megcirógatni, sőt megszólalni sem volt bátorsága. Ekkor a kicsi szembefordult vele, ránevetett. Talán látta Zsuzsa néni elhomályosuló tekintetét, mert ismét odahajolt hozzá, megsimogatta, megölelte, és a jobb arcához szorította bársonyos babaarcát.

Lehet, hogy csak egy-két másodpercig tartott, amit most elmeséltem, de ez a pár pillanat hosszú időre beleírta magát a szívünkbe.

– Ilyent még soha nem éreztem – szólt utánunk Zsuzsa néni. Ilyen kedvesen nem ölelt meg engem gyermek.

Lám, lám! Egy apró, ártatlan, beszélni sem tudó gyermek ölése a legszebb ajándék lehet. Szívet melengető békességet, örömet, reményt adhat a legváratlanabb pillanatokban.

Ez is karácsony titka.

Attila meccset néz

Nagypapa régóta készült, hogy megnézzze kedvenc csapatának fontos mérkőzését a televízióban. Elővigyázatosságból kirakta Attila legkedvesebb játékait a játszóasztalra és a szekrények alacsonyabb polcaira, remélve, hogy egy ideig lekötik szeretett unokája figyelmét. Biztos, ami biztos, nagymamát is bevonta akciójába: megkérte, hogy üljön a játékok közelébe, legyen a kicsi játszótársa. Ő pedig bele-süppedt tévénező foteljébe, felrakta szemüvegét, és belemerült a várva-várt mérkőzés nézésébe.

Kezdetben minden a terveknek megfelelően történt. Attila boldogan rakosgatta a játékokat a készséges, érdeklődő nagymama ölébe.

– Ez rendőrautó – mondta, és átnyújtotta egyik kedvencét.

– Rendőrautó – ismételte meg nagymama, átvéve a játékot.

Attila bólintott, majd hozta a következő kincsét: ez londoni emeletes busz.

– Londoni emeletes busz – bólintott nagymama, és átvette az autócsodát.

Attila fáradhatatlanul hordta a gyűjteményét. Megmutatta, a nevüket megismételtette nagymamával, majd szépen sorba rakta őket. Nagymama köré lassan felsorakozott a piros városnéző busz, a lila iskolabusz, a zöld turistabusz, a másik, kék turistabusz, a mentőautó, a kamion, a kukásautó, a betonkeverő, a daruskocsi, a tűzoltóautó, a létrás tűzoltóautó, a rendőrségi motoros, a kicsi versenyautó, a nagy versenyautó, a terepjáró, a személyautók, az apró vonatokról, mozdonyokról nem is beszélve.

Éppen akkor ért véget a bemutató, amikor nagypapa meggondolatlanul felkiáltott: – Gól!

Attila azon nyomban elveszítette érdeklődését az autópark iránt. Ránézett a televízió képernyőjére, majd nagypapához fordult:

– A bácsik fociznak – állapította meg.

– Nem fociznak, kézilabdáznak – helyesbített nagypapa.

– Megnézzük – jelentette ki Attila és bemászott nagypapa mellé a fotelba. Furakodott, nyomakodott, helyezkedett, aztán elégedetten szusszant egy jót. Nagypapa ekkor már féloldalasán nyomorgott kedvenc fotelje sarkában. Nem törődött azonban az érezhető kényelmetlenséggel, hiszen kis unokája megsimogatta párnás, puha kezecskéjével a pocakját. Odabújt nagypapához, huncutul rámosolygott. Ekkor azonban észrevette a szemüveget.

– Levesszük a szemüveget – szólt határozottan.

– Jaj, ne, kisfiam! – rezzent össze nagypapa. A szemüveget, azt ne! Szemüveg nélkül nem látom a tévét.

– Le vesszük – ismételte Attila, és már nyúlt is a féltett darabért.

Nagypapa beletörődve a megváltoztathatatlanba, gyorsan leemelte és óvatosan félretette a szemüveget. Egyúttal kezébe vette a távirányítót, picit javított a hangerőn. Ha már nem láthatom, legalább halljam, mi történik – gondolta magában.

A terv ragyogó volt, ám semmi nem lett belőle. Attilának ugyanis megtetszett a távirányító. Gyors mozdulattal eltolajdonította, apró ujjacskáival ügyesen pötyögni kezdett rajta. Pillanatok alatt csatornát váltott, önfeledten lépegett, szemlézte a kínálatot. Volt meccs, nincs meccs!

Nagypapát ekkor már nem is érdekelte annyira a sportközvetítés. Megsimogatta unokája buksi fejecskéjét, pusztit nyomott rá. Átölelte a csöppséget, együtt nézték békésen a sűrűn változó képeket.

A meccs eredménye később derült ki: este későn nagypapa a teletexten megnézte. Óvatosan, halkan, hogy a zaj és a fény be ne szűrődjön a másik szobába, ahol Attila az igazak álmát aludta.

Tartalom

1. Angyalos mese	5
2. Gyümölcsoltó.....	15
3. Belső hangok.....	21
4. Kincsünk a gyermek.....	23
5. Forrás	41
6. Becsengettek.....	43
7. Damaszkuszi rózsák.....	46
8. Igaz mese I.	52
9. Igaz mese II.....	58
10. Egy kis romantika.....	65
11. Naca néni.....	69
12. Tani bácsi.....	77
13. A fiamért tettem.....	82
14. Piros kereszt.....	87
15. Ráchel könnye.....	93
16. Hét év múlva	109
17. Repüljetez madárkám, repüljetez!	121
18. Csillagszemű.....	129
19. Mint a mesében.....	137
20. Búcsú.....	147
21. Szilánkok.....	159

Egy könyv megjelenésekor nemcsak a kiadás technikai megvalósításáról esik szó, hanem például az írások megszületésének érdekességeiről is. Beszélgetéseink egyikén a kötet szerzője így fogalmazott: ezt a történetet „tőle” kaptam – ezzel adva tudtomra, hogy a felidézett részlet valóságos személyhez kötődik, az ő megismert élete adta az elbeszélés alapját.

Uzsoki Máriának különös, hasznos képessége van arra, hogy „kapni tudjon” történeteket. Észreveszi környezetében a megörökítésre érdemes embereket, jelenségeket.

Érzékenysége pontossá teszi megfigyeléseit, több szereplőjéhez fűződő érzelmi kötődése átmelegíti írásainak hangulatát. Történetmesélő kedvét kiteljesíti a jól megválasztott írói „beszédforma”.

Ha olvasóként képesek vagyunk mi is emlékezetes történeteket kapni, akkor a Ráchel könnye című kötet igazi ajándéknak marad meg az emlékezetünkben.

*Czupi Gyula
a kötet kiadója*

